

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANA BİLİM DALI

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE VE SIRPÇANIN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK

HAZIRLANMIŞ DERS KİTAPLARINDAKİ KÜLTÜREL UNSURLARIN

KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

MAJA MİLOSAVLJEVIĆ

BURSA

2022

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANA BİLİM DALI

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE VE SIRPÇANIN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK

HAZIRLANMIŞ DERS KİTAPLARINDAKİ KÜLTÜREL UNSURLARIN

KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Maja MILOSAVLJEVIĆ

ORCID: 0000-0002-8931-1897

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Süleyman EROĞLU

BURSA

2022

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Maja MİLOSAVLJEVIĆ
30 / 05 / 2022

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 28/06/2022

Tez Başlığı / Konusu: *Yabancı Dil Olarak Türkçe ve Sırçanın Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Kültürel Unsurların Karşılaştırmalı İncelenmesi*

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam XI+76 sayfalık kısmına ilişkin, 28/06/2022 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 19'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dâhil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve bu Uygulama Esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı Soyadı: Maja MILOSAVLJEVIC
Öğrenci No: 801873019
Anabilim Dalı: Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Programı: Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi
Statüsü: Y. Lisans Doktora

Danışman
Doç. Dr. Süleyman EROĞLU

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“*Yabancı Dil Olarak Türkçe ve Sırçanın Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Kültürel Unsurların Karşılaştırmalı İncelenmesi*” adlı Yüksek Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Maja MILOSAVLJEVIĆ

Danışman
Doç. Dr. Süleyman EROĞLU

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD Başkanı
Prof. Dr. Gökhan ARI

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yabancılara Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bilim Dalı'nda 801873019 numara ile kayıtlı Maja MILOSAVLJEVIC'in hazırladığı “*Yabancı Dil Olarak Türkçe ve Sırpçanın Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Kültürel Unsurların Karşılaştırmalı İncelenmesi*” konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 27/06/2022 günü 13:00 - 15:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Üye

(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Doç. Dr. Süleyman EROĞLU

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Levent Ali ÇANAKLI

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nilay ÇAĞLAYAN DİLBER

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Ön Söz

İnsanın en temel ihtiyaçlarının başında iletişim kurma ihtiyacı gelir. İnsanı diğer canlılardan ayıran temel özelliği de dilini sistemli bir şekilde kullanabilmesidir. İnsan tüm ihtiyaçlarını, düşünce ve hislerini dil ile diğer insanlara iletir. Dilin temel işlevi yalnız insanlar arasında iletişim kurmakla sınırlı değil, insanların düşüncelerini de sağlamaktadır. İnsanın sosyal ve kültürel bir varlık oluşu da düşünme ve dil/söz edinimleriyle olanaklıdır.

Yabancı dil öğrenen kişiler, dil öğrenim sürecinde öğrendikleri dilin taşıdığı sosyal ve kültürel unsurları da öğrenirler. Bu yüzden dil ve düşünce arasındaki etkileşimin tamamlayıcı bir parçası da kültürdür. Bundan dolayı, yabancı dil öğretiminde kültürün önemi büyüktür. Yabancı dil öğrenmek sadece dilin kurallarını değil, o toplumun kültürünü, düşünme şekillerini ve algılama tarzlarını da öğrenmek demektir. Bu yüzden yabancı dil öğretiminde, kültürel unsurlar söz konusu edilmeden ve topluma ait kültürel unsurlar aktarılmadan etkili bir dil öğretimi gerçekleştirilemez.

Bu çalışmada yabancılar için Türkçe ve Sırpçanın öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarındaki kültür aktarımı karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarının hangi sosyokültürel bilgilere sahip olduğunu tespit edip karşılaştırmak, çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. Çalışmada her iki dilin ders kitaplarında kültür aktarımına ne kadar önem verildiği, kültür aktarımının nasıl yapıldığı, söz konusu kitaplarda hangi sosyokültürel unsurlara yer verildiği ve hangi kültürel unsurların ağırlıklı olarak yer aldığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Nitel verileri doküman incelemesi yoluyla elde edilen bu çalışmanın verileri üzerinde içerik analizinde de bulunulmuştur. Elde edilen verilerin analizinden sonra sonuçlara ulaşılmış, önerilerde bulunulmuştur. Çalışma kapsamında Türkçe ve Sırpça temel düzey ders kitaplarına ait toplam 193 metin incelenmiştir. İncelenen temel düzey Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında toplam 237, temel düzey Uçimo Srpski 1 ders kitabında da toplam 64 sosyokültürel nitelikli unsur tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulardan okuma metinlerinde yer alan sosyokültürel unsurların dinleme metinlerine göre daha düzenli bir dağılım gösterdiği görülmüştür. Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitabı ile Uçimo Srpski 1 ders kitaplarındaki kültürel unsurların mevcuduna bakıldığında, Sırpçanın yabancı dil olarak öğretiminde sosyokültürel nitelikteki unsurlara çok daha az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tez yazma sürecim boyunca baştan sona kadar beni destekleyen, çalışma süresince bana verdiği öğüt ve destekleri ile yol gösteren, bilgi birikimi ile beni aydınlatan, farklı açılardan bakmamı sağlayan, çalışmama verdiği güven ile motivasyonumu, cesaretimi ve çalışma azmimi

artıran, beraber çalışmaktan ve öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyduğum çok değerli danışman hocam Doç. Dr. Süleyman EROĞLU'na sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca, aldığım kararlarda beni cesaretlendiren ve destekleyen, beni hiç yalnız bırakmayan kardeşim Mila MİLOSAVLJEVIĆ'e, yetişmem de büyük emekleri olan annem Mirjana MİLOSAVLJEVIĆ'e ve babam Zvonko MİLOSAVLJEVIĆ'e sonsuz teşekkürler ederim.

Maja Milosavljevic

Özet

- Yazar** : Maja MİLOSAVLJEVIĆ
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı : Yabancılara Türkçe Öğretimi
Bilim Dalı : Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XI+76
Mezuniyet Tarihi : / / 2022
Tez : Yabancı Dil Olarak Türkçe ve Sırpçanın Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Kültürel Unsurların Karşılaştırmalı İncelenmesi
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Süleyman EROĞLU

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE VE SIRPÇANIN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK HAZIRLANMIŞ DERS KİTAPLARINDAKİ KÜLTÜREL UNSURLARIN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

Bu çalışmanın amacı yabancılara Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan temel düzey Yedi İklim Türkçe ders kitapları ile Sırpçanın yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Učimo Srpski 1 temel düzey ders kitaplarına ait okuma ve dinleme metinlerindeki kültürel unsurları tespit edip karşılaştırmalı incelemektir. Araştırmada her iki dilde kültür aktarımının nasıl yapıldığı ve kültürel unsurlara ne ölçüde yer verildiği de gösterilmeye çalışılmıştır. Nitel verileri doküman incelemesi yoluyla elde edilen çalışmada öncelikle farklı kaynaklardan yararlanarak inceleme taslağı oluşturulmuş, taslak metne göre *Günlük Yaşam, Kişiler Arası İletişim, Değerler ve Eğitim, Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor, Gelenekler ve Folklor, Coğrafya ve Mekân* ana kategorileri ile bunlara bağlı alt kategorilere ilişkin sosyokültürel nitelikli unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sürecinde tespit edilen kültürel unsurlar yer yer metinlerden alıntılarla desteklenmiş ve kimi zaman her iki dilin kültürüne ait unsurların kimi açıklamalarına da yer verilmiştir. Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe temel düzey ders kitapları ile Učimo Srpski 1 ders kitabındaki toplam sosyokültürel unsur sayısının büyük farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Her iki dile ait sosyokültürel unsurların ders kitaplarına yansımına bakıldığında da Sırpçanın yabancı dil olarak öğretiminde daha az oranda kültür aktarımına yer verildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Kültür aktarımı, Učimo Srpski 1 ders kitabı, Yabancılara Sırpça öğretimi, Yabancılara Türkçe öğretimi, Yedi İklim Türkçe ders kitabı.*

Abstract

Author : Maja MILOSAVLJEVIĆ
University : Bursa Uludag University
Field : Teaching Turkish Language to Foreign Students
Branch : Teaching Turkish as Foreign Language
Degree Awarded : Master
Page Number : XI+76
Degree Date : / / 2022
Thesis : Comparative Analysis of Cultural Elements in Textbooks Prepared for Teaching Turkish and Serbian as a Foreign Language
Supervisor : Doç. Dr. Süleyman EROĞLU

COMPARATIVE ANALYSIS OF CULTURAL ELEMENTS IN TEXTBOOKS PREPARED FOR TEACHING TURKISH AND SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

The aim of this study is to determine and comparatively analyse the prevalence of cultural elements in reading and listening exercises in the two books *Yedi İklim Türkçe* and *Uçimo Srpski 1* used in teaching Turkish and Serbian as a foreign language at the basic level. The goal of the comparison is to determine which cultural elements are included and to what extent, as well as to show how the cultural transfer occurs. In the study, where qualitative data were obtained through document analysis, a draft text was comprised by using different sources. This draft was used for an attempt to identify and determine the main categories: Daily Life, Interpersonal Relations, Values and Education, Literature, Art, Music and Sports, Traditions and Folklore, Geography and Places and their associated Sociocultural subcategories. Throughout the study, the identified cultural elements are supported by quotations from the textbooks, and there are cases where the explanations of the elements of the cultures of both languages are included. Ultimately, the study shows the total number of socio-cultural elements in the *Yedi İklim Türkçe* basic level textbooks and the *Uçimo Srpski 1* textbook differ greatly. In conclusion, considering the reflection of the socio-cultural elements of both languages in the textbooks, it is evident that the cultural transfer is less common in the teaching of Serbian as a foreign language.

Keywords: *Cultural transmission, Uçimo Srpski 1 textbook, Teaching Serbian as a foreign language, Yedi İklim Türkçe textbook, Teaching Turkish as a foreign language.*

İÇİNDEKİLER

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI.....	iii
ÖN SÖZ	v-vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix-x
TABLolar LISTESİ	xi
GRAFİKLER LISTESİ	xi
GİRİŞ	1
BULGU VE YORUMLAR.....	25

1. BÖLÜM

GİRİŞ

GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Alt Problemler	2
1.2. Araştırma Sorusu.....	2
1.3. Araştırmanın Amacı	2
1.4. Varsayımlar	3
1.5. Sınırlılıklar	3

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Dil, Kültür ve Dil-Kültür İlişkisi.....	4
2.1.1. Dil.....	4
2.1.2. Kültür.....	5
2.1.3. Dil-Kültür İlişkisi	7
2.2. Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım.....	8
2.2.1. Kültürel Farkındalık	10
2.2.2. Kültürlerarası Eğitim (Kültürel Farklılık Eğitimi)	11
2.3. Kültür Aktarımı ve Amaçları	13
2.4. Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı	15
2.5. Kültür Aktarımı ve Ders Kitapları.....	17

3.BÖLÜM

YÖNTEM

YÖNTEM.....	21
3.1. Araştırmanın Modeli	21
3.2. Veri Toplama Araçları	22
3.3. Verilerin Analizi.....	22

4. BÖLÜM

BULGU VE YORUMLAR

BULGU VE YORUMLAR.....	25
4.1. Türkçe ve Sırçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Günlük Yaşam Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar	25
4.2. Türkçe ve Sırçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Kişiler Arası İletişim Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar.....	31
4.3. Türkçe ve Sırçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Değerler ve Eğitim Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar.....	36
4.4. Türkçe ve Sırçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar.....	43
4.5. Türkçe ve Sırçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Gelenekler ve Folklor Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar	48
4.6. Türkçe ve Sırçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Coğrafya ve Mekân Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar.....	52

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
5.1. Sonuç.....	60
5.2. Öneriler	64
KAYNAKÇA	66
ÖZ GEÇMİŞ	76

Tablolar Listesi

Tablolar

Sayfa

1. Türkçe ve Sırçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların sayı ve (%) oranları.....73
2. Türkçe ve Sırçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların alt kategorilerdeki sayı ve (%) oranları.....74-75

Grafikler Listesi

Grafikler

Sayfa

1. Türkçe ve Sırçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların dağılımı.....70
2. Türkçe ve Sırçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların düzeylere göre dağılımı.....70
3. Türkçe ve Sırçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların metin türlerine göre dağılımı.....70
4. Türkçe ve Sırçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların günlük yaşam kategorisine göre dağılımı.....71
5. Türkçe ve Sırçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların kişiler arası iletişim kategorisine göre dağılımı.....71
6. Türkçe ve Sırçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların değerler ve eğitim kategorisine göre dağılımı.....71
7. Türkçe ve Sırçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların edebiyat, sanat, müzik ve spor kategorisine göre dağılımı.....72
8. Türkçe ve Sırçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların gelenekler ve folklor kategorisine göre dağılımı.....72
9. Türkçe ve Sırçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların coğrafya ve mekan kategorisine göre dağılımı.....72

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, sorularına, amacına, önemine, varsayımlarına ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Her dil içinde kültürü barındırır. Kültür; bir toplumun yaşam tarzı, dil de kültürün yaratıcısı ve aktarıcısıdır. Dilin içinde kültürün bütün unsurları ve milletin tarihsel, toplumsal tüm birikimleri bulunur. Dil ve kültür ayrılmaz bir bütün oldukları için dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimidir. Yabancı dil öğrenen her birey, dil ile beraber o toplumun kültürünü de öğrenmiş olur. Dolayısıyla yabancı dil öğrenimini aynı zamanda yeni bir kültür edinimi olarak değerlendirmek de mümkündür.

Yabancı bir dili tam anlamıyla öğrenmek, öğrenilen dilin kültürüne de hâkim olmayı gerektirir. Bu yüzden kültürün aktarılmadığı yabancı bir dil öğretimi anlayışında başarılı olma ihtimali çok azdır. Dolayısıyla yabancı dil öğretiminin temelini oluşturan ders kitaplarına belli oranda kültürel unsurlar dâhil edilmelidir. Yabancı dil öğretimi kitaplarında kültür aktarımı göz önünde bulundurulması gereken önemli bir unsurdur.

Son zamanlarda Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili ortaya konan çalışmalar arasında yabancılara Türkçe öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarının önemli bir araştırma alanı olarak öne çıktığı, bunlar içerisinde ise ders kitaplarının kültürel unsurlar bakımından incelenmesini esas alan çalışmaların kayda değer bir orana ulaştığı görülmektedir. Ancak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarındaki kültürel unsurların aynı amaç ve yöntemle hazırlanmış farklı dillerdeki ders kitapları ile karşılaştırılmalı olarak incelendiği, kültürlerarası öğretim odaklı çalışmalar ise yok denecek kadar azdır.

Küreselleşen dünyada günden güne küresel vatandaşlığa doğru evrilen insanlar, şüphesiz farklılıklara rağmen birbirini kabullenme, hoşgörü ve barış içinde yaşama arzusundadırlar. Bu bağlamda öteki kültür ve dillere hoşgörülü ve uzlaşmacı olmayı telkin eden bir anlayış olarak kültürlerarası öğretim her gün biraz daha önem kazanmaktadır. Bundan hareketle, Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında kültürlerarası öğretim bağlamında ortak kültürel unsurlar ile hedef kültüre yönelik kültürel unsurların aktarımında hangi düzeyde, hangi kültürel unsurlardan ne ölçüde yararlanılması gerektiğinin belirlenebilmesi ve zamanla ortak kültürel bir ölçütün geliştirilmesi göz ardı edilmemesi gereken önemli bir husustur.

1.1.1. Alt Problemler:

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ve Učimo Srpski 1 temel düzey ders kitaplarında yer alan kültürel unsurların tespitini amaçlayan bu çalışmanın alt problemleri şunlardır:

1. Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan “günlük yaşam” ile ilgili sosyokültürel unsurlar nelerdir?
2. Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan “kişiler arası iletişim” ile ilgili sosyokültürel unsurlar nelerdir?
3. Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan “değerler ve eğitim” ile ilgili sosyokültürel unsurlar nelerdir?
4. Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan “edebiyat, sanat, müzik ve spor” ile ilgili sosyokültürel unsurlar nelerdir?
5. Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan “gelenekler ve folklor” ile ilgili sosyokültürel unsurlar nelerdir?
6. Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan “coğrafya ve mekân” ile ilgili sosyokültürel unsurlar nelerdir?

1.2. Araştırma Sorusu

Bu araştırmada:

“Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış temel düzey ders kitaplarında yer alan kültürel unsurlar ile kültürel unsurların benzerlik ve farklılıkları nelerdir?” sorusuna cevap aranacaktır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Yabancı bir dili öğrenmek aynı zamanda yeni bir kültürle karşılaşmak, o kültürü tanımak ve edinmek demektir. Bundan dolayı yabancı dil öğretimi yalnız dil bilgisi öğretimi değil, aynı zamanda o dilin içinde geliştiği kültürün de öğretimidir.

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde da ana hatlarıyla sınıflandırılan sosyokültürel bilgiler, dili öğrenilen toplumun kültürünü oluşturan öğeleri içermektedir. Bundan hareketle, sosyokültürel bilgileri aktarma amacı gözetilerek hazırlanmış ders kitapları bu yönüyle sosyokültürel bilgiye ulaşmanın da en temel materyali durumundadır.

Bu çalışmada Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretiminde yaygın olarak kullanılan ve bu yönüyle kültür aktarımı araçlarının en önemlilerinden olan temel düzey ders

kitaplarının karşılaştırmalı incelenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yabancı dil öğretiminde temel düzey, öğrencilerin hedef kültürün unsurları ile ilk karşılaştıkları ve kültürlerarası bilinç gelişiminin temel basamağını oluşturması bakımından önemlidir. Kültürlerarası bilinç, öğrencilerin öğrendikleri dili kültürel unsurlarıyla bir bütün hâlinde düşünerek hedef kültürü daha geniş bir çerçevede değerlendirmesine yardımcı olacaktır.

Çalışma kapsamında ilk olarak ilgili ders kitapları yoluyla iki farklı ülkenin doğrudan kültür aktarımındaki benzerliklerinin ve farklılıkların ortaya konması amaçlanmıştır. Bu karşılaştırmalı çalışma ile ayrıca, Türk ve Sırp hedef kültürüne ait unsurlardan hareketle kültür aktarım yönteminin belirlenmesi de amaçlanmıştır. Çalışmanın bir diğer amacı da Türkçe ve Sırpçayı yabancı dil olarak öğretmeyi amaçlayan ders kitaplarındaki kültürel öğeleri tespit edip kültürel unsurların Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine etkisini/katkısını saptayarak bu iki dili öğrenen ve öğretenler için yol gösterici bilimsel verilere ulaşılmasına imkân sağlayabilmektir.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışma kapsamında incelenen;

- a. Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe
- b. Učimo Srpski 1

temel düzey ders kitaplarının Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış diğer temel düzey ders kitaplarıyla benzer özelliklere sahip olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu tez çalışması, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ile Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış Učimo Srpski 1 temel düzey ders kitaplarında yer alan okuma ve dinleme metinlerindeki sosyokültürel unsurların incelenmesiyle sınırlandırılmıştır.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dil, Kültür ve Dil-Kültür İlişkisi

2.1.1. Dil:

Saussure (1966), dil tanımını yaparken dilin aslında düşünce ile ses arasında, düşünce ve sesin birleşerek iletişimi sağladığı bir sınır olduğunu söyler. Dil ve düşünce, insanı diğer canlı varlıklarından ayıran, insanı “insan” yapan niteliklerin başında gelir. “Dil olmasa düşünce ve duygu da gelişmezdi, insan topluluğu ilerlemez, bir medeniyet yaratamazdı” (Banguoğlu, 1998, s. 10). İnsanın diğer canlılardan ayrılan özelliği dilini sistematik bir şekilde kullanabilmesidir. İnsan kendi düşüncelerini, duygularını ve isteklerini yani tüm his ve fikirlerini dil aracılığıyla diğer insanlarla paylaşabilir. İnsanoğlunun en önemli ihtiyaçlarının başında aynı toplumda iç içe yaşadığı insanlarla iletişim kurabilmek yer almaktadır. Bu ihtiyacın en etkili iletişim aracı dil olmuştur.

Banguoğlu’na göre (1998, s. 9); “dil, insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir.” Dil bilgisi açısından ses, konuşmanın işlevsel en küçük birimidir. En küçüğünden en büyüğüne kadar bütün dil birlikleri seslerden oluşur. İnsan, sistematik bir şekilde sesleri kullanarak diğer insanlarla anlaşmayı sağlayan bir varlıktır. Güvenç’e göre de (1994, s. 101) dil; “toplumu bir arada tutan harç; kültürü taşıyan ortak bir hazine; toplumu yansıtan bir ayna; bireyler, gruplar ve kümeler arasındaki ilişkileri düzenleyen hakem, hâkim veya hekimdir.” Aksan da (aktaran Yiğit, 2017, s. 14) dili “düşünce ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan ögeler ve kurallardan yararlanarak başkasına aktarmasına yarayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge” olarak tanımlamaktadır. M. Ergin ise (1985, s. 3) dili şöyle tanımlamıştır: “Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir.”

Yabancı dilbilimcilerden Alman filozofu Heidegger (aktaran Kaplan, 2020, s. 146); “dil, insanın evidir” der. N. Chomsky “Dil, zihni bir organdır” derken Sapir’e göre (1999, s. 46) ise “dil, yalnızca insana özgü olan, ülkülerin, duyguların ve arzuların isteyerek üretilen simgeler yoluyla aktarılmasını sağlayan ve içgüdüsel olmayan bir iletişim yöntemidir.”

Dil, insanların sınırlı sayıdaki seslerle sayısız cümleler ürettiği gelişmiş ve karmaşık bir sistemdir. Düşüncelerimizi ve duygularımızı düzgün ve anlaşılır bir biçimde anlatmamıza ve insanlarla iletişim sağlamamıza yardımcı olur. İletişim yaşamın temelidir çünkü insanlar iletişim sayesinde en temel fizyolojik ve ruhsal ihtiyaçlarını gerçekleştirebilir. İletişimin

merkezinde dil vardır. Ergin'e göre (aktaran Yiğit, 2017, s. 22); "insan dil ile düşünür; her şeyi dil ile anlatır, tasarlar, ifade eder". Dil yaşayan bir varlıktır. Zamanla hem yazıda hem de söyleyişte değişikliğe uğrar. Diller birbirlerine sözcüklerle birlikte kalıplar, kurallar verir ve alırlar. Dilin bir parçası olan sözcükler her an değişime uğrayabilir veya yok olabilirler. Değişime uğrayan sözcükler, kurallar veya kalıplar ana dilin özelliklerine çevirerek yeni hâlini konuşma dilinden yazı diline aktarırlar. Dolayısıyla bazı dilbilimciler dili insanla kıyaslarlar; dil de insanlar gibi doğar, büyür ve ölür.

2.1.2. Kültür:

Kültür sözcüğü Latince "toprağı ekip biçme" anlamına gelen *cultura* kelimesinden gelir. Türkçede kültür terimi yerine Cumhuriyet dönemine kadar Arapça *hars* "tarla sürme, çift sürme, toprağı sürüp ekme" kelimesi kullanılmaktaydı. "Tarla sürülür gibi insan zihninin işlenmesi ve alınan ürün" anlamında Ziya Gökalp tarafından "kültür" kelimesi karşılık olarak teklif edilmiş ve bir müddet kullanılmıştır. Güncel Türkçe Sözlük'te kültür (ekin, eski dilde hars) kavramının tanımı şu şekildedir: "1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; 2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü; 3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi; 4. Bireyin kazandığı bilgi; 5. Tarım. 6. Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme" (TDK, 2022).

Sosyolojik açıdan kültür, atalarımızdan öğrendiğimiz toplumsal bir mirastır. Kültürün oluşmasında iki farklı süreç vardır. Bunlardan birisi aktif diğeri ise pasiftir. Pasif süreç insanın edindiği bilgilerden oluşmaktadır. Aktif süreçte insan alıcı konumdan çıkıp üretmeye başlar. Böylelikle yaşadığı çevreye etkin ve aktif bir güç olarak katılır. Bu şekilde her nesil, edindiği bilgi ve yeni ürettiği her şeyi hem maddi hem manevi açıdan kendinden sonrakilere miras gibi bırakmaktadır.

Gökalp'e göre (1975, s. 27) kültür, "bir milletin dinî, ahlaki, akli, estetik, lisani, iktisadi ve fennî hayatlarının ahenkli bir bütünüdür". İnsan ve kültür arasında çok güçlü bir bağ vardır, çünkü insan sadece kültürle gelişebilir. "İnsan kültürü üretir, kültür de insanı. İnsan kültürü aktarır, kültür de insan vasıtasıyla taşınır. İçinde bulundurduğu pek çok öğeye rağmen kültür aslında bir bütün olarak düşünölmelidir" (Zeyrek, 2020, s.172).

Ali Göçer; "kültür; bir milletin yüzyıllar boyunca ilgi, algı, tutum ve davranışlarıyla tezahür eden yaşama biçimi, maddi ve manevî değerler toplamı olup nesilden nesille bir miras olarak aktarılacak gelmiştir" der (2012, s. 50). Sosyologlara göre milletleri millet yapan ve

milletlere ruh veren aslında kültürüdür. Bir diğer deyişle toplumlara “millet” olma özelliğini sağlayan kültürüdür. Örneğin düğün adetleri, özel günlerin kutlamaları, çocuk oyunları, yeme-içme kültürü vb. Bazı kültür öğeleri dine dayalı diğerleri ise atalarımızdan kalmış ve kültüre girmiş öğelerdir ama ikisinin ortak noktası milletleri birbirlerinden ayırma özeliğidir. Bazı kültürel unsurlar kültürden kültüre geçebilir ama her toplumda kazandıkları önem birbirinden farklıdır. Mesela kahve kültürü Türkiye’ye başka bir kültürden gelip Türk kültürünün çok önemli ve ayrılmaz bir parçası olmuştur. Kına gecesi, kız isteme, güreş, tuzlu kahve, isim takma adetleri gibi bütün bunlar Türk kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır ve onu diğer milletlerin kültüründen ayırmaktadır (Göçer, 2012).

Bazı yabancı bilim ve düşünce insanlarının kültür kavramına yaklaşımları da şöyledir: Tylor’a göre (aktaran Turhan, 1994, s. 35) kültür; “bilgiyi, imanı, sanatı, ahlakı, örf ve âdetleri, ferdin mensup olduğu cemiyetin bir uzvu olması itibariyle kazandığı itiyatlarını ve bütün maharetlerini ihtiva eden gayet girift bir bütündür.” Jin ve Cortazzi’ye göre (aktaran Yiğit, 2017, s. 32) kültür; “sosyal olarak iletilen etkileşim ve davranış kalıplarıdır”. Kramsch’a göre (aktaran Kılıçkaya, 2004, s. 1) de kültür; “ortak bir sosyal alanı ve tarihi paylaşan toplum üyelerinin algılama, inanma, değerlendirme ve eylemleri için ortak standart sistemidir.”

Kültür, bir toplumun yaşam tarzı ve davranışlarından oluşur. Toplumun edindiği kültür, mitlerde, edebiyatta, inanışlarda ve sanatta kendini gösterir. Aynı zamanda kültür, bir toplumun yaşadığı coğrafyada istemsiz ve bilinçdışı edindiği bilgilerdir. Kültür, davranışlarımıza yön veren standartlardan ve normlardan oluşur. Kültürün yüzey yapısında günlük hayatta görebileceğimiz unsurlardan; ritüeller, müzik, danslar, giyim-kuşam vb. yer alır. Derin yapıda da bir toplumda uygun ve uygun olmayan düşünceler ve davranışlar; iletişim kurma şekilleri, beden dili, yüz ifadeleri, göz teması, ses tonu, yanı sıra dostluk, tevazu, ahlak, güzellik, adalet, arkadaşlık, liderlik vb. yer alır (Žegarac, Kišjuhas ve Koprivica, 2016).

Kültür, yeme-içme, giyim-kuşam, eğlence, iletişim biçimi, sevgi, saygı, inanç gibi düşüncenin yaşama yansıyan hâlidir. Günlük dilde kullandığımız her şey; yani bütün deyimler, deyişler ve atasözleri kültürün bir parçasıdır. Ancak kültür sadece gelenek veya günlük hayattan ibaret değil; dil, edebiyat, sanat, resim, musiki, dans, mimari gibi unsurlardan oluşmaktadır. Kaplan (2020, s. 167); “yazılı edebiyat, kültür dilinin en büyük hazinesini teşkil eder” der. Çünkü edebiyat dili günlük dilden çok daha farklıdır ve çok daha zengindir. Bunun sebebi edebiyat eserlerinin yüzlerce yıllık sözleri saklaması ve sadece sözleri değil yazıldığı dönemin tarihî, siyasi ve sosyolojik bilgilerini biriktirmesidir (Kaplan, 2020).

“Dil en etkili kültür aktarıcısıdır. Sözlü ve yazılı kültür unsurları dil aracılığı ile nesilden nesile aktararak gelmiştir” (Göçer, 2012, s. 51). Bugün atalarımızın edindiği tecrübelerden ve

birikimlerden dil sayesinde faydalanabilmekteyiz. Çünkü bir milletin en temel unsuru kültürdür ve kültürün de temel unsuru dildir. İnsanlar, en eski dönemlerden beri ana dillerini öğrenirken sadece o dilli öğrenmekle kalmaz, yaşadıkları toplumun selamlaşma, vedalaşma, yeme-içme, tartışma vb. gibi kültürünü kapsayan her şeyi de öğrenmiş olurlar.

Kültür değişime açıktır ve aynı zamanda bir etkileşim işidir. Eski zamanlarda kabul edilen kültürel unsurlar zamanla değişebilir ve şeklini değiştirip toplum tarafından yeni unsurlar olarak kabul edilebilirler. “Kültür; her canlı gibi doğar, büyür, etkinleşir, gelişir, yaşlanır, gelişemez ve işlevini tamamlayarak kaybolur” (Yiğit, 2017, s. 32).

2.1.3. Dil-Kültür İlişkisi:

Bir milletin yarattığı her şey dille ifade edilerek meydana gelmiştir. Bütün kültürel etkinliklerde dil önemli bir yer tutar. Milletin bütün duygu ve düşünce hazinesi dil kalıbına girip nesilden nesile aktarılır. Bundan dolayı bir milletin dille ifade ettiği her şey aynı zamanda kültür kavramına girer (Kaplan, 2020).

Çocuk ana dilini öğrenirken yaşadığı toplumun dünyaya bakış açısını ve kültürünü edinip o doğrultuda çevresini algılayıp düşünme eylemini geliştirir (Dilidüzgün, 1995). Ana dilimizde cümle kurarak beynimizde fikir oluşturup düşünürüz. İnsanlar ana dilini öğrenirken doğdukları toplumun yaşam biçimini, düşünme şekillerini, uygun veya uygun olmayan davranışlarını öğrenirler. Bu da göstermektedir ki insanın ana dilini öğrenmesi kültürü edinmesinden başka bir şey değildir.

Dil ve düşünce arasındaki etkileşimin tamamlayıcı bir parçası da kültürdür. Kültür ve dil ilişkisine iki yönden bakılabilir. Bir görüşe göre dil kültüre şekil verir; diğer bir görüşe göre bir milletin dili kültür tarafından şekillendirilir. Bu iki farklı bakış açısını birleştirmek mümkündür: “Dil, kültürün içinde yaşayıp gelişir ama kültür, ifadesini dilde bulur” (Yiğit, 2017, s. 32). Güvenç’e göre; (aktaran Yiğit, 2017, s. 33) “bir dil ve o dile ait kültürel bağlar o kadar güçlüdür ki, dili kültüründen, kültürü de dilinden ayırmak mümkün değildir.”

Bir milletin en eski zamanlardan bugüne konuştuğu dile yaşadıkları topraklardaki her şey yansımıştır. Her milletin dili o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin özetidir. Dolayısıyla dil, kültür ve tarihten ayrı incelenemez. Kültür eserlerinde özellikle edebî eserlerde yazılmış her şey bir tarihî döneme dayanır ve aynı zamanda dilin belli bir yer ve anda donmuş şeklini gösterir. Böylelikle edebî eserleri inceleyip aynı zamanda o dönemin tarihini, konuşulan dilini ve kültürünü öğrenebiliriz yani eskiden yaşamış insanların hayat tecrübelerini, inanç ve değerlerini bu eserlerden öğrenmek mümkündür (Kaplan, 2020). Aksan’a göre; (aktaran Yiğit, 2017, s. 33) bir toplumun tarihini ve yaşadığı olayları hiç bilmeden, sadece dilini inceleyerek

yaşayış biçimleri, inançları, gelenekleri ve dünya görüşleri hakkında çok değerli bilgiler ve ipuçları edinebiliriz.

Her kültürün kendine has bir dili vardır ve o dilin içinde kültürün bütün özellikleri bulunur (Bölükbaş ve Keskin, 2010). Bir milletin özelliklerini en iyi açıklayan dildir. Bu yüzden dilsiz kültür veya kültürsüz dil yoktur. Dil ve kültür arasındaki bağ çok sıktır. Hiç tanımadığımız bir kültürün dili kullanım yol ve biçimlerini veya kalıp ifade ve atasözlerini incelediğimizde o toplumun kültürü hakkında bilgi edinebiliriz. Bu yüzden dil ve kültür ayrılmaz bir bütündür denilebilir.

Yabancı bir dili iyi bilmek o dilin mantığını, deyimlerini, atasözlerini kavrayıp yerinde ve doğru zamanda kullanmakla mümkündür. Yabancı dil öğrenirken, kelime hazinesinden o toplumun düşünme şekillerini, dilin mantığını ve matematiğini öğreniriz. Çünkü insan, kelimeleri kullanarak düşünür ve kelimelerle kendini ifade eder. Bir toplumun dillini bildiğimiz zaman o toplumun yazılmamış kanunlarını da bilmiş oluruz. Çünkü her milletin yazılı kanunları olduğu gibi, aynı zamanda yazılmayan kanunları da vardır. Günümüzde bile yazılı anayasası bulunmayan ülkeler bulunmaktadır. Yazılmayan kanunlar bir toplumun gelenek ve göreneklerine göre şekillenmiştir. Örneğin özür dileme, saygı gösterme, konuşma, selamlaşma şekilleri. Bunlar hiçbir kanunda yazılı hâlde bulunmaz ama dil aracılığıyla nesilden nesile aktarılmışlardır. Bundan dolayı bir yabancı dili bilmek sadece o dili değil, o toplumun kültürünü de bilmek demektir (Erdem, 2019).

Bir dilin kültürünü bilmek o dilin farklılıklarını anlayabilmek anlamına da gelir. Dolayısıyla “dil öğretiminin temelinde, insanlar arasında doğru iletişimi sağlayarak ait olduğu toplumun kültürünü gelecek nesillere ve diğer toplumlara aktarmak yatmaktadır” (Demir ve Açıık, 2011, s. 54). Yabancı dil öğretiminin temelinde de kültür öğretimi yatmaktadır. Dile kültürel açıdan bakarsak, dil kültürü hem kurar hem de geliştirir. Kültürün aktarımını sağlayan dildir. Kültür tarihi uzun bir süreçte gelişir ve bunu diğer nesillere aktarabilmenin tek yolu dildir (Demir ve Açıık, 2011).

2.2. Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım

Küreselleşen dünyada insanlar, bir veya birden fazla yabancı dili öğrenme ihtiyacını her geçen gün daha fazla hissetmektedir. “Tüm dünya ülkelerinde yabancı dil bilme ve öğrenmenin önemi, toplumsal ve kültürel değişimler ve uygulamaya dayalı ilerlemeler karşısında giderek daha büyük önem kazanmakta, ülkeler arasında kültür alışverişi ve çeşitli alanlarda iş birliği olanaklarının artmasıyla yabancı dil öğrenme etkinlikleri daha da zorunlu bir gereksinim

durumuna gelmektedir” (Sözer, 1984, s. 131). Bununla birlikte çağımız insanların artık çok kültürlü toplumlarda yaşadığı da bir gerçektir. Böyle bir dünyada huzur ve barış içinde yaşamak için ancak önyargıların kaldırılmasına ve insanlığın ortak sorunlar üzerinde durmasına gerek duyulmaktadır. Yabancı dil öğretimi bu çok kültürlülüğe açılmayı hedefleyip aynı zamanda kültürlerarası bildirişim yeteneği ve kültürlerarası yeterlilik kazandırmayı da amaçlamaktadır.

Kültürlerarası yetkinliğin gelişimi, yabancı bir kültüre yaklaşmayı ve o dili konuşanların dünyayı nasıl algıladığını ve genel olarak nasıl yaşadığını anlamayı sağlar. Kültürlerarası yeterlilik, kültürel benzerlikleri ve farklılıkları anlamak, kabul etmek ve diğer kültürlerden insanlarla başarılı etkileşim ve iletişim kurma yeteneğini temsil eder. Bu nedenle yabancı kültüre ait davranış, bilgi, değer ve becerileri ders ortamında görmek o toplumu daha iyi anlamak konusunda dil öğrenenlere yardımcı olur. Kültürlerarası yetkinlik, iletişimsel yetkinliği artırır ve zenginleştirir (Đuričić ve Georgijev, 2013).

“Yabancı dil öğretiminde amaç, öğrencilere kültürel yeterlilikler kazandırarak o dili daha iyi anlar ve konuşur hale getirebilmektir” (Demir ve Açık, 2011, s. 55). Kültürel yeterlilikleri kazanabilmek için dilin kelimelerini ne zaman, kimin yanında ve nasıl bir ortamda kullanmamızın kavranması çok önemlidir. Çünkü her dil dünyayı farklı yorumlar ve farklı diller arasında önemli anlayış ve algılama farklılıkları bulunmaktadır.

Yabancı dil öğrenirken yeni bir dünya görüşü farklı bir düşünce yapısıyla karşılaşmak tesadüf değildir. Bu karşılaşma yabancı dil öğrenen bireyi farklı bir anlamsal yapıyla karşı karşıya getirir. Bu yüzden “dilini biçimsel yapısının içinde bulunan anlamsal yapıyı kültürün oluşturduğu söylenebilir” (Bölükbaş ve Keskin, 2010, s. 225).

“Kültürlerarası iletişim yaklaşımı, günümüzde her bireyin sahip olması gereken bir yaklaşımdır çünkü böyle bir bakış milletler arasındaki hoşgörünün ve olumlu tutumların gelişmesini sağlar” (Köşker, 2021, s. 247). Kültürlerarası bildirişim odaklı yaklaşımının temelinde öğrenciye yabancı bir kültürü tanıtırken kendi kültürüne aynı mesafeden bakabilmesi ve iki kültürü karşılaştırması hem yabancı kültürü daha iyi anlamada yardımcı olur hem de kendi kültürel kimliğini daha iyi anlamasını sağlar düşüncesi bulunur. Sonuçta öğrenci iki kültürün benzer, ortak ve farklı yanlarını görür. Böylece hem yabancı kültürü edinir hem de kendi kültürüne daha nesnel bakmayı ve eleştirel düşünmeyi öğrenir (Vujović, 2007).

Yabancı dil öğretiminde, kültürlerarası yaklaşımla beraber dil öğrenen bireylerin iki farklı düşünceye yönelmeleri gözlenir. İlk baskın düşünce, birey kendi kültürünü esas alarak öğrendiği dilin ait olduğu kültürü karşılaştırır. Birey farklı bir kültürü reddederek kendi kültürünü üstün görür. Bu düşünce ile yola çıkan birey kültürel değişikliklere karşı savunma, küçümseme gibi davranışları sergiler. Diğer bir düşünce yönelimi ise kültürü diğer kültürler ile

değerlendirir. Bu açıdan bakan birey, kültürel farklılıkları kabul eder ve farklılıklara uymaya çalışır. Farklılıkları kabul eden birey, farklı açılardan düşünebilme yeteneğine sahip olur (Demir ve Açık, 2011).

Kültürlerarası odaklı bildirişim yaklaşımına dayanan yabancı dil öğretimi öğrencide daha uyumlu ve farklı kültürlere karşı anlayış gösterme duygusu uyandırır. Yabancı dili öğrenen kişi yabancı olana daha hoşgörülü olmayı ve önyargısız bakmayı öğrenir. Bazı dilbilimcilere göre yabancı dil öğretimi, öğrenen kişiyi evrensel değerlere ulaştırır ve kendini geliştirmeye ve değiştirmeye açık kişiler yetiştirir.

2.2.1. Kültürel Farkındalık:

Kültürel değerler, inançlar ve algılarımız kendimizin farkına varmamızı sağlar. Örneğin, bazı işleri neden bu şekilde yapıyoruz; dünyayı nasıl görüyoruz, neden bu şekilde tepki veriyoruz gibi soruların cevaplarını içerir. Farklı kültürlerden insanlarla etkileşim esnasında kültürel farkındalık büyük bir rol oynar. İnsanlar aynı olayları farklı şekillerde yorumlar ve değerlendirir. Bir kültürde uygun olarak kabul edilen bir davranış diğer bir kültürde uygun olmayabilir. Yanlış yorumlamalar, öncelikle kendi davranış kurallarımızın farkında olmadığımızda ve bunları başkalarına yansıttığımızda ortaya çıkar çünkü kültürel dinamiklerimizin farkında olmak zor bir iştir ve kültür insan için bilinç altındadır. Doğduğumuzdan beri ne gördüysek fazla düşünmeden öyle davranırız. Bazen de kültürümüzün davranışlarımız üzerindeki etkisini anlamak için kültürel sınırlarımızın dışına çıkmak zorunda kalırız. Kültürel sınırlarımızın dışına çıktığımız an davranışlarımızdaki kültürümüzün etkisini daha iyi anlarız (Quappe ve Cantatore, 2005). Aynı şekilde, yabancı bir kültürü daha hoş görmek için ilk başta dıştan gözlemek, anlamaya ve tanımaya çalışmak gerekir. Hedef kültüre kaynak kültürün kodlarıyla bakmamak gerekir çünkü böylesi bir bakış, hedef kültür algısını olumsuz yönde etkileyebilir.

Her toplumun kendine has davranışları ve kültürel farklılıkları iletişimin temel dinamiğini oluşturur. Dil öğretiminde öğrencinin kültürel farkındalık kazanması; kendi kültürü ile hedef kültür arasında anlamlı ilişki kurmasını sağlayacaktır. Öğrencinin kültürel farkındalığının oluşması için kaynak kültür öğelerin önyargılara fırsat vermeyecek bir yaklaşımla kullanılması çok önemlidir (Yiğit 2017, s. 41). Tomalin ve Stempleski'ye göre yabancı dil öğretiminde öğrencilerde kültürel farkındalığı oluşturmak için öğretmenin dersi planlarken aşağıda belirtilen noktaları göz önünde bulundurması önemlidir:

1. “Kültürü öğrenilen dil aracılığıyla sunun.
2. Kültürel davranış çalışmalarını her dersinize dahil etmeye çalışın.

3. Öğrencilerin ihtiyaç duydukları sosyo-ekonomik yeterliliğe ulaşmalarını amaçlayın.
4. Tüm seviyelerin kültürlerarası anlayış geliştirmelerini hedefleyin -sadece hedef kültürü anlamalarını değil kendi kültürüne de farkındalık geliştirmelerini sağlayın.-
5. Kültürle ilgili tüm öğretilenlerin davranış değişikliğine sebep olmadığını davranışları etkileyen kültürel etmenlerin farkına varma ve tolerans geliştirmelerini sağladığını aklınızdan çıkarmayın” (1993, s. 7-8).

2.2.2. Kültürlerarası Eğitim (Kültürel Farklılık Eğitimi):

Yabancı bir ülkede yaşayanların uyum sağlama konusundaki engelleri aşabilme ve ihtiyaçlarını karşılayabilme noktasında kültürlerarası eğitim almasının önemli olduğu kabul edilmektedir. Özellikle bir kültürdeki dil, inançlar, değerler, yeme alışkanlıkları ve algılama biçimleri hakkında bilgi edinilmesi kültürlerarası eğitimin başarılı olabilmesi için şarttır (Eğinli, 2011). Yabancı dil öğrenme sürecinde bireyler, kendi kültüründe benimseyip o zamana kadar doğal ve normal kabul ettiği değerlerden farklı değer ve normlarla karşılaşır. Yabancı dil öğrenen bireyler, kendi kültürüne ait olan ancak evrensel olarak algıladığı değerler sistemini, öğrendiği hedef dilin dilsel topluluğunun bulunduğu enlem ve boylamlara bağlı olarak göreceli ve farklı hale getirmelidir. Kültürlerarası eğitimle sağlanan yeterlilik, tam olarak kişinin kendi kültürünü analiz edip değerlendirmesi ve bir başkasının kültürünü farklı olsa da eşit, geçerli ve ilgili olarak kabul etmesidir.

Farklı kültürlerin üyeleriyle etkili iletişim kurma becerisini geliştirme sürecinde, bunu zorlaştıran veya imkânsız kılan bazı faktörler akılda tutulmalıdır. Frandejas'a göre (aktaran Inosavljević, Vučetić ve Krtsić, 2016, s. 483) bu faktörler aşağıdaki gibidir:

- stereotipler;
- ön yargılar veya yargılar;
- etnosentrizm veya bir kültürün diğerine üstünlüğüne olan inanç.

Avrupa ülkelerinde bu engelleri aşip kültürler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların tanınmasını ve olumlu değerlendirilmesini sağlamak için kültürlerarası eğitim yapılmaktadır.

Buna göre kültürlerarası eğitim aşağıdaki aşamalardan oluşur:

1. “Başkalarına nasıl göründüğümüzü düşünmek;
2. Yaşadığımız dünyayı anlamak;
3. Kendi kültüründen farklı bir kültürü tanımak ve anlamak;
4. Bilinmeyene karşı olumlu davranmak;

5. Olumlu tutum, değer ve davranışlarda ısrar etmek.” (Inosavljević, Vučetić ve Krtsić, 2016, s. 483-484)

Kültürlerarası eğitim, yabancıların gideceği ülkenin kültürel değerlerini, geleneklerini, inançlarını uyum sağlayabilmek için ve gideceği ülkede rahat yaşayabilmesi ve çalışabilmesi için bir eğitim modelidir. Kültürlerarası eğitim kavramı, organizasyonlarda kültürel odaklı eğitimler anlamında “kültürel farklılık eğitimi” olarak kullanılmaya başlanmıştır. Farklı kültürlerle odaklı, farklılıkların anlayışla karşılaşması ve anlama çabasını geliştirmeye odaklanmaktadır. Eğinli’ye göre (2011, s. 219) “kültürel farklılık eğitimleri ile kişinin yeni bir kültüre adapte olması için gerekli yeterlilikleri kazanması, geliştirmesi ya da arttırması ve kültürel farklılıklara yönelik bir anlayışa sahip olması amaçlanmaktadır.” Diğer ifadeyle, kültürel farklılık eğitimleri kültürlerarası yeterlilik kazanımına odaklanmaktadır.

Aguado (1999) kültürlerarası eğitimi şu şekilde değerlendirir: Kültürlerarası eğitimin temelinde saygı ve kültürel farklılıklara değer vermek yatmaktadır. Kültürlerarası eğitim, toplumun her bir üyesini hedefleyen bir eğitim modelidir. Formel ve informel bir şekilde olabilen bu eğitimin amacı, toplumun her bireyine eşit fırsatlar sunmak, ırkçılığın üstesinden gelerek kültürlerarası yeterlilik kazandırıp doğru iletişimi sağlamaktır (aktaran Sáez Alonso, 2006). Rose (aktaran Özkan 2009, s. 31) da bu bağlamda kültürlerarası öğrenmeyi, “kendi kültürünü ve dünya kültürlerini daha çok tanıma ve onları daha iyi anlama süreci” olarak tanımlar.

Kültürlerarası eğitim gören kişilerin yabancı kültüre daha hızlı bir şekilde adapte oldukları ve zorluk çekmedikleri tespit edilmektedir. “Kişinin içinde yer aldığı ülkede “nerede” ve “nasıl” sorularının yanıtlarını bulması, davranışlarını ve sözlerini buna göre düzenlemesini sağlamaktadır. Aynı zamanda kişinin kültürel farklılıklarla karşılaştığında rahatsız edici duygulardan uzaklaşıp yaşama adapte olabilmesini kolaylaştırmaktadır” (Eğinli, 2011, s. 220). Kültürlerarası eğitim kişiye özel davranışların ve karakterin gelişimine de yardımcı olur. Kültürlerarası eğitim gören kişiler; belirsizliklere karşı toleranslı, cana yakın davranış geliştirme ve dışa dönük kişilik özellikleri benimseme konusunda daha başarılı olmaktadır.

Kültürlerarası eğitimin çok önemli bir parçası dil eğitimidir. Dil öğrenme, kültürel değerlerin ve tutumların anlaşılabilmesinde önemli bir anahtar olarak kabul edilmektedir. Tapan’a göre (aktaran Yiğit, 2017, s. 41); “kültürlerarası diyalogun vurgulandığı yabancı dil öğrenim sürecinden beklenen, öğrencinin bir yandan yeni edindiği bilgi ve değerlerle yabancı bir dünyaya ulaşırken, öte yandan düşüncelerini yeni bir bakış açısıyla kendi dünyasına çevirerek kendi dünyasını da çok yönlü ve daha geniş bir açıdan daha farklı değerlendirerek zenginleştirebilmesidir.” Diğer bir deyişle; kültürlerarası öğrenme sürecinde öğrenci, yabancı

bir dili öğrenirken aynı zamanda yabancı bir kültürü, kendi kültürü ile yabancı kültür arasında köprü kurmayı, iki kültür arasındaki benzerlik ve farklılıkları değerlendirmeyi ve en önemlisi, sadece yabancı kültüre değil kendi kültürüne karşı da farklı bir açıdan bakmayı öğrenir. Tapan'a göre (aktaran Aytekin Özkan 2009), öğrencinin kendi kültürü ile yabancı kültür arasında bir köprü kurmak için, kültürlerarası öğrenmeyi kolaylaştıracak yaşam-deneyim alanlarından yola çıkmak gerekir. Temel yaşam-deneyim alanları Avrupa Birliği Ortak Çerçeve Programı'nda (CEFR, 2000) yabancı dil derslerinde verilmesi gereken sosyokültürel bilgiler olarak belirlenmiştir. Avrupa Konseyi'nin belirttiği sosyo-kültürel bilgiler şunlardır:

1. Günlük yaşam
2. Yaşam koşulları
3. Kişiler arası ilişkiler
4. Değerler, inançlar ve tutumlar
5. Beden dili
6. Sosyal gelenekler
7. Geleneksel davranışlar

Söz konusu yaşam-deneyim alanları yabancı dil öğretiminde kültür öğretiminin sadece temelini oluştururlar. Ancak kültür aktarımında yalnız bununla sınırlı kalmayıp, bunun yanında öğrencilerin yaşam deneyimlerinin büyük öneme sahip olduğunu da hatırdta tutmak gerekir.

2.3. Kültür Aktarımı ve Amaçları

Başarılı iletişim kurmak için sadece dil bilgisi değil, sosyolinguistik bilgiye sahip olmak gerektiği fikri, dil öğretiminde kültürün önemini her geçen gün artırmıştır. Çünkü, sosyolinguistik yetinin temelinde kültürel bilgi yatar ve başarılı dil öğrenimi demek, öğrenilen dilin ait olduğu kültürü de bilmek demektir.

Tüm dillerinin temelinde o dili oluşturan kültür yer aldığı için bir dili gerçek anlamda öğrenmek isteyenler, kültüre ait unsurları da tanımalıdır. Kültürün gelecek nesillere aktarımı ana dilde ne kadar önemliyse, yabancı dil öğretiminde kültürün aktarılması da o kadar önemlidir. Hedef dili yetkin bir şekilde öğrenmek için yabancı dil öğretiminde kültürel aktarım büyük önem taşır.

Tomalin ve Stempleski'ye (1993, s. 89) göre; kültür öğelerinin ders ortamına aktarılmasının nedenleri şunlardır:

1. “Öğrencilerin her insanın davranışında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.

2. Öğrencilerin yaş, cinsiyet, sosyal sınıf gibi değişkenlerin insanların konuşmalarında ve davranışlarında etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
3. Öğrencilerin hedef kültürdeki ortak durumlarda gösterilen ortak davranışların farkına varmalarına yardımcı olmak.
4. Öğrencilerin bazı sözcük ve tümceciklerin, kültürün bir sonucu olarak, hep aynı biçimde birbiri ardına geldiğinin farkına varmalarına yardımcı olmak.
5. Öğrencilerin hedef kültürle ilgili genellemeleri nesnel gözle değerlendirmelerine yardımcı olmak.
6. Öğrencilerin hedef kültürle ilgili bilgi toplama becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak.
7. Öğrencilerde hedef kültürle ilgili merak uyandırmak ve onların o kültürdeki insanlara empati duymalarını sağlamak” (aktaran Okur ve Keskin, 2013).

Bu amaçları gerçekleştirmek için öğrencilere dil bilgisi ve temel dil becerilerini geliştirme etkinlikleri yanında hedef dilin kültürel öğelerini, değer yargılarını ve dünya görüşünü benimsetebilmek gerekir. Dil programlarında dil, kültür ve edebiyat üç önemli unsur olarak yer almasına rağmen bunlar arasında kültür en zayıf halka olarak görülmektedir. Öğrencilerde kültüre dair merak uyandırmak, dili ve kültürü sevdirmek için çaba gösterilmelidir. Ayrıca kültür öğretimine yönelik materyaller bulmalı ya da materyaller geliştirmelidir (İşcan ve Yassıtaş, 2017). Bu bağlamda kültür öğelerinin aktarımındaki bazı amaçlar şunlardır:

1. “İnsan davranışına bakarak kültürün etkisini görebilmek,
2. İnsanların konuşmalarında ve beden dilinde etkisini hissedebilmek,
3. Ortak amaçlar doğrultusunda ortak davranışlarla hareket edebilmek,
4. Kullanılan kelime veya cümlelerin bile kültürün taşıyıcısı olabileceğini anlamak,
5. Öğrenilmek istenen kültürü nesnel açıdan değerlendirmek,
6. Hedeflenen kültürü yaşam biçimi haline getirmek,
7. Kültürle ilgili merak uyandırmak ve hedeflenen kültürle empati kurmalarını sağlamak.” (Sever, 2019, s. 13-14) Ayrıca,
8. Kendi kültürünü hedef kültürle kıyaslayıp daha iyi kavramak ve anlamak;
9. Kültürel kontekstler içinde dil ifadelerini doğru ve düzgün bir şekilde kullanmak da amaçlanmalıdır.

Dilidüzgün’e göre de yabancı dil öğretiminde öne çıkan kültürel amaçlar şu şekildedir:

1. “Hedef dilin konuşulduğu ülkelerin coğrafi özelliklerini bilmek.

2. Bu ülkelerin önemli tarihî olaylarını bilmek.
3. Hedef kültürdeki mimari, edebiyat ve diğer sanatları bilmek.
4. Yemek yemek, alışveriş yapmak, kişilerle tanışmak gibi günlük aktif kültürel kalıpları bilmek.
5. Evlilik, eğitim, politika gibi günlük pasif kültürel kalıpları bilmek.
6. Günlük olaylarda uygun hareket etmek.
7. Hedef dil kültürünün yaygın mimiklerini kullanmak.
8. Hedef kültür hakkındaki genellemelerin geçerliliğini değerlendirmek.
9. Hedef kültürü araştırmada gerekli bilgiyi tespit etme ve düzenleme gibi becerileri geliştirme.
10. Farklı kişi ve toplumlara değer vermek.
11. Hedef kültürdeki etnik grupların kültürlerini tanımak.
12. Hedef dilin ana dil olarak konuşulduğu bütün ülkelerin kültürlerini tanımak.”

Dilin yalnızca kurallarını, sözcük dağarcığını, tümce yapılarını öğrenmek o dilin arkasındaki kültürel birikimi öğrenmede bildirişim ortamında ve kültürel etkileşimde yetersiz kalacaktır” (Dilidüzgün, 1995, s. 12-13).

Kültür aktarımında asıl önemli olan nokta, öğrencinin kendi dilini ve kültürünü öğrendiği dil ile karşılaştırmasıdır. Etkili bir kültür aktarımında öğrenci kendi kültürünü yadsımamakla birlikte yeni kültürün kimi özelliklerini tam olarak kabul etmeli, kimi özelliklerini ise makul ölçülerde kabul edebilmelidir.

2.4. Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı

Her dilin özel ve kendine has bir dünyası vardır. Yabancı dil öğrenmeye başladığımızda kendimizi başka bir dünyada buluruz. Bu yeni dünya düşünme şeklimizi etkiler, bizi yeni düşünme ve algılama tarzlarına götürür. Öğrencilerin yeni öğrendikleri dile ait farklı kültür değerlerini ve yaşam tarzlarını kendi yaşayış ve düşünce biçimiyle yani kendi kültürleriyle karşılaştırmalarına olanak sağlar. Bu farklı kültür karşılaştırmaları yabancı dili öğrenen bireylere farklı bir bakış açısı kazandırır (İşcan ve Yassıtış, 2017).

Keskin ve Okur (2013, s. 1623) yabancı dil öğretimiyle ilgili çoğu kaynağın üç ana amaç üzerinde odaklandığını ifade etmektedirler. Bunlar:

1. “Dili öğrenen kişinin karşılaşılabileceği durumlarda kullanabileceği bildirişimsel yetiyi geliştirmek,
2. Dilin doğasına ve öğrenimine karşı bir farkındalık oluşturmak,

3. Yabancı kültürü iyice incelemek, yabancı kültürdeki insanlara karşı olumlu tutumlar geliştirmek.”

Son zamanlarda birçok alanda yoğun bir şekilde kullanılan kültür kavramı, yabancı dil öğretimi alanında da dikkatleri üzerine çekmiştir. Dil ve kültür ayrılmaz parçalar olduğu için dili öğrenirken kültürün de öğrenilmesi gerektiği bilinmektedir. Dil ve kültür arasındaki sıkı bağdan dolayı dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimidir (İşcan ve Yassıtaş, 2017). Bir toplum en geniş şekilde dil aracılığıyla kültürünü ifade ettiği için yabancı dil öğreniminde kültür aktarımının önemli rolü vardır. 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar öğrencilere yabancı dili öğretilen toplumların kültürü edebiyat yoluyla gösterilmiş, ardından yavaş yavaş tarih ve coğrafya unsurları öğretime dahil edilmiştir. Bu tarz bir kültürel aktarım anlayışı öğrencilere yabancı, hedef kültürden uzak ve soyut kalmaktaydı. 20. yüzyılın ikinci yarısı itibarıyla, dil yeterliklerine ek olarak yabancı kültürü gerçek bağlamıyla tanıştırmayı hedefleyen, öğrencilerin iletişim ihtiyaçlarını karşılama odaklı bir iletişim yöntemi daha çok kabul görmeye başlamıştır (Đuričić ve Georgijev, 2013).

Bu yeni yönteme göre; yeni bir dil bilmek, o dili konuşan toplumun gelenek göreneklerini, değer yargılarını, yeme-içme kültürünü, yaşadığı coğrafyanın özelliklerini, önemli tarihî olaylarını, günlük yaşamda jest ve mimiklerine yükledikleri anlamları vs. bilmek demektir. Bu bağlamda kişiler arası iletişimde empati kurma ve duruma uygun tepki verme gibi iletişimi kolaylaştırıcı kültürel unsurlar anlaşılardan sağlıklı bir iletişim gerçekleşmez. İnsanlarla iletişim kurabilmek için dilden öte sözsüz iletişim gibi diğer önemli unsurları bilmek ve anlamak da lazımdır. Tavırlar, mimikler, şakalaşma tarzları vs. gibi farklı toplumlara has farklı iletişim tarzları anlaşmayı olumlu ya da olumsuz yönde etkiler. “Örneğin farklı kültürlerden bireyler arasındaki selamlaşmanın önemini sorduğunuzda hepsi size bunun önemli bir sosyal etkinlik olduğunu söyleyebilecektir. Ama uygulamada biri başı öne eğerek, diğeri el sıkışarak, başka biri de yalnızca sözlü olarak selamlaşmayı yapacaktır. Yani değerler aynı olsa da uygulama farklı olabilecektir. Bu yüzden de öğrendiğimiz dilin ait olduğu kültürü iyi bir iletişim için tanımak şarttır” (Özgüzel, 2013, s. 151).

“Kişi yabancı bir dili öğrenirken değişik değer sistemleri, algılama ve düşünme biçimleriyle karşılaşır, bu da kişinin bilincinde yabancı kültürle ilgili yeni imgeler üretmesine ve böylece düşüncesini geliştirmesine neden olur” (Dilidüzgün, 1995, s. 12). Nasıl ki ana dilini öğrenenler kültürel değerlerini farkında olmadan benimseyip kavırıyorsa yabancı bir dili öğrenenler de kültürel unsurları ders içi etkinliklerde kullanılan öğretici materyaller vasıtasıyla farkında olmadan anlamaya ve öğrenmeye başlar, kavramış olurlar. Bu bakımdan derste kullanılan materyaller titizlikle seçilmektedir.

Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımını sağlamak amacıyla kullanılan sözel, görsel ve işitsel materyaller ile sınıf içi uygulamalar öğrencilerde aynı zamanda motivasyon da sağlamalıdır. Öğrencilerin işlenecek olan konuya dikkatini çekmeli ve onlarda merak uyandırmalıdır. Böylesi bir ders ortamının kültürel aktarım sürecinde şunlar gerçekleşecektir:

1. “Öğrenci kendi yaşantısından farklı bir yaşantı tarzını öğrenmek isteyecek, bu da derse güdülenmesini ve ilgi göstermesini kolaylaştıracaktır.
2. Kendi kültürüyle yeni kültürü karşılaştıran öğrenci kendi kültürüne daha inceleyici bir gözle bakacak ve daha önce fark etmediği noktaları keşfedebilecektir.
3. Dilin asıl amacı olan bildirişim sağlanacak ve daha da önemlisi hedef dili konuşan kişi ile ana dili olarak konuşan kişiler arasındaki bildirişimde empati duyma becerisi gelişmiş olan öğrenci yanlış anlamalarla karşı karşıya kalmayacaktır” (Okur ve Keskin, 2013, s. 1626).

2.5. Kültür Aktarımı ve Ders Kitapları

Kültür aktarımında ders kitaplarının öneminden söz edebilmek için öncelikle metin kavramından başlamak gerekmektedir. Güncel Türkçe Sözlük’te metin; “bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü. 2. Basılı veya el yazması parça” olarak tanımlanmaktadır. (TDK, 2022). Günay’a göre (2007, s. 44) metin; “dilsel açıdan birbirini izleyen, sıralı ve anlamlı bütünlük oluşturan tümceler dizisidir.” “Yazınsal metinler dilin en iyi ve doğru kullanıldığı, insan hayatını yansıtması itibarıyla, günlük hayatta en çok kullanılan sözcüklerin örneklendiği metinlerdir. Yazınsal metinler dilin en güzel kullanım örneklerinin sergilendiği, diğer metin türlerinden farklı olarak daha dolaylı ve örtük bir dilin kullanıldığı çoklu anlam yapılarına sahip metinlerdir” (Aydın ve Torusdağ, 2014, s. 114). Yazı, dilin ürünü olduğu için yabancı dil öğretiminde bir ders kitabını incelemek, metni incelemek ve dolayısıyla o dili incelemek demektir.

Metin, dil öğretiminin temelinde vardır. Yabancı dil öğretiminde kullanılan metinler dilin verimli, etkili bir şekilde öğrenilmesini kolaylaştıran araçların başında gelir. Dilin yapısal ve anlamsal unsurlarını en etkili şekilde metinlerde görürüz. Dil öğretiminde yazınsal metinler, metin ile öğrenci arasında ilişki kurarak kullanılır. Çünkü yabancı dil öğretiminde metinlerde yazarın anlatımından ziyade öğrencinin metni nasıl anladığı daha önemlidir. Çünkü yabancı dil sınıflarında farklı kültürden gelen öğrencilerin her biri kendi koşullarına ve kendi kültürüne göre metni algılar ve alımlar. Böylece öğrenci kendi yaratıcılığını kullanır ve belki de başkalarının göremediklerini fark eder (Erişek ve Yücel, 2021).

Yabancı dil öğretiminde kullanılan metinlerin iki boyutu olmalıdır; kültür boyutu, dil ve anlam boyutu. Öğrenci, öğrendiği yabancı dile ait metni daha iyi anlamak için öncelikle metinde yer alan dil yapıları ve sözcükleri öğrenecek ve bu şekilde dil bilgisini geliştirecektir. Bundan dolayı, yabancı dil öğretiminde kullanılan metinler öğrencilerin dil düzeylerine uygun, yabancı dilin en güzel örneklerini sergileyen metinler arasında seçilmelidir (Erişek ve Yücel, 2021).

Kutad'a göre (aktaran Erişek ve Yücel, 2021, s. 72); yabancı dil dersinde yazınsal metinlerin kullanılmasının yararları şöyle sıralanabilir:

1. “Öğrencinin öğrendiği dilin kullanıldığı ülkelerin yazını ve kültürünü tanımaya olanak sağlar.
2. Sanatsal yolla o ülkenin yurt bilgisi ve tarihi ile ilgili bilgi edinmesine katkıda bulunur.
3. Öğrenci kendi kültürü ile yabancı kültür arasındaki benzer ve farklı yönlerin ayırımına varır. Yabancı olana karşı hoşgörü ile yaklaşmayı öğrenir, saplantılardan arınmış bir düşünme alışkanlığı kazanır.
4. Öğrencide eleştirel bakış gelişecek, yorumlayıcı ve farklı düşünceler geliştirmeyi öğrenecektir. Çok yönlü düşünmenin öğretilmesi, başka bir deyişle bir sorunun tek bir bakış açısından değil de çeşitli açılardan ele alınıp değerlendirmesini sağlayacaktır.
5. Öğrenci, derste edilgen bir dinleyici ve tekrarlayıcı olmaktan çıkıp, dersin oluşumunda etkin bir katılımcı olacaktır.
6. Öğrenci üzerinde çalıştığı yazınsal metinle ilgili düşüncelerini ve tepkilerini dile getirirken, metinde yer alan dil yapılarını ve sözcükleri kullanacak, böylece o dille ilgili bilgi dağarcığını geliştirecektir.
7. Öğrencinin okuma duyarlılığı gelişecek ve bilinçlenecektir.
8. Öğrenci, etkin okur kimliğine kavuşacaktır. Okuduğunu anlamak ve anladığını dile getirmekle kalmayacak, kendi düşüncesini etkin kılarak, kişiliğinin oluşmasına katkıda bulunacaktır”

Kültür aktarımının önemli unsurlardan biri olan ders kitapları yabancı dil öğretiminin temelini oluşturmakta, metinler ve illüstrasyonlar yoluyla çeşitli konularda zengin bir kaynak görevi görmektedir. Haley ve Austin'e göre (aktaran Bölükbaş ve Keskin, 2010, s. 229); “ders kitapları, her şeyden önce uygun bir dille hedef dilin kültürünü içermeli, kültürle ilgili önyargılardan arınmış metinler sunmalıdır.”

Dil öğretiminde iki tür ders kitabı söz konusudur: uluslararası/küresel ve yerel ders kitapları. Uluslararası ders kitapları genellikle yalnız hedef kültüre odaklanırlar. Yerel yazarlar tarafından yazılan yerel ders kitapları ise, hedef kültürü yerel bir perspektiften tanıtmaya eğilimindedir. Uluslararası ders kitapları genelde hedef toplum kültürüne odaklandığı için ders ortamlarında iki kültürü kıyaslamaya çok fazla zaman kalmaz. Ancak öğretmen istediğinde ek materyallerden yararlanarak öğrencilere edindiği bilgileri kendi kültürüyle kıyaslayıp yeni kültürü öğrenmelerini sağlayabilir (Đuričić ve Georgijev, 2013).

Katarina Krstić'e (2021, s. 215-216) göre ders kitaplarında kültürel konular aşağıdaki şekilde sunulabilir:

1. Bireyin yabancı dil öğrenirken kullandığı kitaplarda kültürel konular kitaba dahil değilse yani öğrenenin kendi kültürü ve hedef kültür arasındaki farklılıklarından bahsedilmemişse, birey hedef kültür unsurlarının kendi kültürünün ile aynı olduğunu düşünebilir ve bu da bazı konularda yanlışlıklara yol açabilir.
2. Eğer kitaplarda kültürel içerik yok ise ders kitabı hedef dilin kültürüne değil de yapı ve anlam kısımlarının öğretimine odaklanır. Kültür unsurlarından tamamen kaçınmak mümkün olmadığı için kültürel içerikler yine de ortaya çıkmaktadır.
3. Kültür; dil materyaline ek olarak sunulur. Kültürel içerikler, öğretim ünitelerinin ve derslerin sonunda ek olarak işlenir. Kültürün bu şekilde kazandırılması daha kolay bir yöntemdir.
4. Kültür, diğer dilsel materyallerle entegre edilip sunulur. Kültürel içerikler dersin tüm bölümlerinde mevcuttur. Doğrudan veya dolaylı olarak dil bilgisi, iletişimle ilgili durumlarda parça içerisinde yeterli olacak şekilde verilir. Aynı zamanda, öğrenci kendini resmî bir dille doğru bir şekilde ifade etmeyi ve kültürel beklentilere uygun davranmayı öğrenir.

Ders kitaplarının kültür aktarımı açısından sınıf içinde çok farklı işleve sahip olduğu bilinmektedir. Yabancı dil kitabı bir öğretmen, kaynak, rehber, eğitmen ve otorite olabilir. Dolayısıyla kültür unsurları, ders kitabındaki herhangi bir iletişim etkinliğine entegre edilmelidir. Yabancı dil ders kitaplarında kültürel öğelerin aktarımında kullanılan çok sayıda yöntem vardır (Okur ve Keskin, 2013).

Bunlardan bazıları şunlardır:

1. Karşılaştırma: İki veya daha çok benzer ya da farklı olan kavramın karşılaştırılıp kültür unsurlarının kavramasına odaklanan bir etkinliktir.
2. Kültürlendiriciler: “Öğrencinin kültürel bir olayı incelemesi istenir. Ona dört tane seçenek verilir ve öğrenci kendine göre en doğru olanı seçer. Ondan sonra seçtiği

cevabın doğru olup olmadığına öğretmenle beraber bakarlar ve bunun açıklamasını yapar” (aktaran Özışık, 2004).

3. Kültür Kapsülleri ve Kültür Setleri: Öğrenciler ikiye bölünür; onlara bir kültürde tipik bir olay anlatılır veya hazır materyal verilir. Biraz sonra da onlardan kültürel olarak soru cevap şeklinde en uygun cevabı seçmeleri beklenir.
4. Diyalog ve Rol Yapma: Öğrenci yabancı kültürden gelen birinin yerine kendini koyar ve uygun hareketle beraber rol yaparken hedef kültüre uygun bir diyalog sürdürmeye çalışır. Böyle bir etkinlik dili ve o dilin kültürünü daha rahat bir şekilde öğrenmesini ve anlamasını sağlar.
5. Görsellik: Çeşitli görüntülerle ve görsel materyallerle öğrencilerin bilgi ve kültürel sonuçlar çıkarmaları sağlanır.
6. Metinler: Romanlar, hikâyeler, gazeteler, şiirler vb. incelemek veya onlar hakkında derste konuşmak, öğrencinin kültür unsurlarını kavramasını sağlar.
7. Sorun Çözme Uygulamaları: Öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları sorunların tartışıldığı bir yöntemdir. Öğrencilerden fikir sunmalarını ve çözüm bulmalarını isteyip bu becerilerini geliştirmesinde yardımcı olan bir araçtır.
8. Durum İncelemesi: Öğrencilerden kültüre odaklı ve gerçeğe yakın bir durum incelemesi isteyip çözüm bulmaları beklenir.
9. Kültür Keşif Teknikleri: Öğrencilerin toplumsal araştırma projeleri ve onların sunuluşu ya da anket yapmaları gibi etkinliklerdir.
10. Şarkılar: Dil ve müzik arasındaki uyumdan dolayı müzik dil öğrenimini olumlu şekilde etkiler. Şarkıların dil öğretiminde kullanılmasının nedenlerinden biri şarkıların gerçek dilini ve duyularını içeriyor olmasıdır. Öğrenciler hedef dilin kültürünü ve dil bilgisini her zaman rastlayamayacakları dil yapılarını ve deneyimlerini de şarkılarla öğrenmiş olurlar.
11. Grup Tartışması: Tartışma yöntemiyle öğrenci diğerlerinin farklı bakış açılarını görüp kültürler arası anlayışı geliştirir. (Pehlivan, 2007)

Yukarıda yer alan yöntemleri ve genel olarak derste bu yaklaşımı kullanırken, öğrenci sadece dil becerilerini geliştirmez, insanlarla etkili iletişim kurabilmeyi ve insan doğası hakkındaki anlayışlarını da geliştirir.

3. BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ve Učimo Srpski 1 temel düzey ders kitaplarındaki kültürel unsurların tespitini amaçlayan bu çalışmanın modeli “nitel araştırma” modelidir. Nitel araştırma, araştırma problemini yorum yapma yaklaşımıyla incelemeyi benimseyen bir modeldir. Yıldırım’a göre (1999, s. 10); “nitel araştırma, teori oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır”. “Sosyal olay ve olguları buldukları çevre bağlamında araştırmak ve bütüncül olarak anlamak amacına yönelik bir sürecin izlendiği nitel araştırmada genel olarak gözlem, görüşme ve doküman analizi veri toplama yöntemleri kullanılmaktadır” (Karasar, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu çalışmanın nitel verilerinin toplanmasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. “Araştırma kapsamında ele alınan konuyla ilgili bilgi içeren makale, rapor, kitap, arşiv dosyaları, video ve ses kayıtları, fotoğraflar gibi yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denir” (Karataş, 2015, s. 72). “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve bu olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 189).

Nitel araştırmalarda verileri analiz etmek için farklı teknik ve yöntemler kullanılmaktadır, bunlar: Fenomenolojik analiz, içerik analizi, betimsel analiz, yerleşik kuram ve sabit karşılaştırma analizi, söylem çözümlenmesi ve etnometodoji (Özdemir, 2010). Nitel verileri doküman incelemesi yoluyla elde edilen bu çalışmanın verileri üzerinde içerik analizinde bulunulmuştur. “İçerik analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır” (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 79). “İçerik analizi meta-analiz, meta-sentez ve betimsel içerik analizi olmak üzere üç türdür” (Çalık ve Sözbilir, 2014, s. 34). Betimsel içerik analizi; “Birbirinden bağımsız olarak yapılan nitel ve nicel çalışmalar incelenip düzenlenmekte ve alandaki genel eğilimler belirlenmektedir” (Selçuk vd., 2014; aktaran Çalık ve Sözbilir, 2014, s. 34).

Verileri yukarıda belirtilen ölçütler çerçevesinde elde edilen bu çalışmanın odağında Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ile Učimo Srpski 1 temel düzey ders kitaplarındaki metinlerin kültürel unsurlara

hangi oranda yer verdiklerinin tespiti ve tespit edilen kültürel unsurların karşılaştırılması yer almaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ve Uçimo Srpski 1 temel düzey ders kitapları bu çalışmanın veri toplama araçlarını oluşturmaktadır.

Çalışmamız kapsamında incelenen ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan “Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” 2018 yılında yayınlanmıştır. Yrd. Doç. Dr. Erol Barın, Dr. Şaban Çobanoğlu, Prof. Dr. Şeref Ateş, Doç. Dr. Mustafa Balcı, Doç. Dr. Cihan Özdemir’in editörlüklerinde yayına hazırlanan eserin yazarları; Yrd. Doç. Dr. İbrahim Gültekin, Doç. Dr. Mahir Kalfa, Yrd. Doç. İbrahim Atabey, Yrd. Doç. Dr. Filiz Mete, Aydan Eryiğit, Uğur Kılıç’tır.

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı’nda A1 düzeyinde 24 dinleme, 24 okuma; A2 düzeyinde ise 24 dinleme, 32 okuma metni yer almaktadır.

Çalışmamız kapsamında incelenen diğer eser de Sırbistan’da Sırp dilini ve kültürünü tanıtmak amacıyla faaliyet gösteren Azbukum Merkezi tarafından hazırlanmış “Uçimo Srpski 1” temel düzey ders kitabıdır. Nataša Milićević Dobromirov’un editörlüğünde 2013 yılında yayınlanmış olan “Uçimo Srpski 1” ders kitabının yazarları Nataša Milićević Dobromirov ve Biljana Novković Adžaić’tir. Temel düzeyde Sırpça öğretmek amacıyla hazırlanmış “Uçimo Srpski 1” ders kitabı toplam 12 üniteden oluşmaktadır. Her üniteye okuma metinleri ve çalışma etkinliklerine yer verilmektedir. Ünitelerin bitiminden sonra dil bilgisi alıştırmaları, sözlük, dinleme metinleri ve cevap anahtarları yer almaktadır.

“Uçimo Srpski 1” ders kitabında 12 üniteye bağlı olarak 43 dinleme ve 46 okuma metnine yer verilmiştir. Çalışmamızda eserin ilk altı ünitesi A1, diğer altı ünitesi de A2 temel düzeyi olarak değerlendirilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında incelenen Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ve Uçimo Srpski 1 temel düzey ders kitaplarındaki kültürel unsurlara ilişkin verilerin sağlıklı bir şekilde elde edilebilmesi için öncelikle Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi 2013 (Common European Framework of Reference for Languages, CEFR, 2001) metninde yer alan ve sosyokültürel bilgiler başlığı altında tasnif edilen ana ve alt kategoriler dikkate alınmıştır. Bununla birlikte ilgili literatürde

yapılmış çalışmalar (Okur ve Keskin, 2013; Ertuğrul, 2015; Tosun, 2016, Sever, 2019) ve UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi incelenmiş, sosyokültürel bilgilerin ana ve alt kategorilerine ilişkin taslak metin oluşturulmuştur. Söz konusu taslak metnin alt kategorileri incelenen ders kitaplarında bulguların kültürel unsurlara göre uzman görüşlerine de başvurularak şekillendirilmiştir.

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarındaki sosyokültürel nitelikli kültürel unsurların ana ve alt kategorileri şu şekilde belirlenmiştir.

1. Günlük Yaşam

- a) Yiyecek ve içecekler
- b) Yemek zamanları ve yeme-içme alışkanlıkları
- c) Resmî tatiller ve çalışma zamanları
- d) Boş zaman etkinlikleri, hobiler
- e) Ulaşım
- f) Moda

2. Kişiler Arası İletişim

- a) Selamlaşma ifade ve davranışları
- b) Aile yapısı, aile bireyleri arasındaki ilişkiler
- c) Toplumdaki sınıf yapısı, kişiler arası ilişkiler
- d) Konuk etme-ikram ve hediyeler
- e) Kalıp sözler, deyimler, atasözleri ve vecizeler

3. Değerler ve Eğitim

- a) Değerler
- b) Eğitim
- c) Eğitim kurumları
- d) Eğitimciler, bilim adamları
- e) Üniversiteler
- f) Sempozyumlar, konferanslar, paneller, söyleşiler vb.

4. Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor

- a) Edebiyat
Edebî eserler ve şahsiyetler
- b) Müzik
Müzik eserleri ve müzisyenler
- c) Sanat

Görsel sanatlar

El sanatları

d) Spor

Sporcular ve spor etkinlikleri

5. Gelenekler ve Folklor

a) Özel Günler

b) Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler

c) Dini kurallara ve geleneklere dayalı davranışlar

d) Festivaller, şenlikler, törenler, kutlamalar

e) Halk oyunları/danslar ve çocuk oyunları

f) Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar

g) Geleneksel meslekler

h) Geleneksel çalgılar

i) Geleneksel sporlar

6. Coğrafya ve Mekân

a) Şehirler veya diğer yerleşim yerleri

b) Tarihî ve turistik yerler

c) Kültürel yapılar ve mekânlar

d) Doğal güzellikler

Söz konusu ders kitaplarındaki dinleme ve okuma metinlerinin içerdiği kültürel unsurların tespiti için doküman incelemesi kullanılarak kültürel unsurların hangilerine ne oranda yer verildiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada ayrıca verilerin analizi ve yorumlanması sürecinde içerik analizinden faydalanılmıştır. Aynı zamanda bulguların kültürel unsurlar kitaplardan doğrudan alıntılarla da desteklenmiştir. Çalışmanın son aşamasında da bulguların tanımlanması ve yorumlanmasına geçilmiştir. Bu aşamada, inceleme planı çerçevesinde bulgular ortaya konulmuş ve elde edilen bulgulardan hareketle sonuçlara ulaşılmış, önerilerde bulunulmuştur.

4. BÖLÜM

BULGU VE YORUMLAR

Bu çalışmada, Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ve Uçimo Srpski 1 temel düzey ders kitaplarındaki okuma ve dinleme beceri alanlarına ait 193 metin doküman incelemesi yoluyla taranmıştır. *Günlük Yaşam, Kişiler Arası İletişim, Değerler ve Eğitim, Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor, Gelenekler ve Folklor, Coğrafya ve Mekân* ana kategorileri ile bunlara bağlı alt kategorilere ilişkin bulgu ve yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

4.1. Türkçe ve Sırpçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Günlük Yaşam Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında “*Günlük Yaşam*” kategorisini oluşturan *Yiyecek ve içecekler; Yemek zamanları ve yeme-içme alışkanlıkları; Resmî tatiller ve çalışma zamanları; Boş zaman etkinlikleri, hobiler; Ulaşım ve Moda* alt kategorilerinde tespit edilen sosyokültürel unsurlar şunlardır:

a) Yiyecek ve içecekler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Kahvaltıda Ne Var?” adlı dinleme metninde Türk kültürüne ait çay, simit ve sucuklu yumurta örneklerine yer verilmiştir. (s. 23)

Çay: Çeşitli bitkilerin yapraklarının, çiçeklerinin, köklerinin, gövdelerinin, tohumlarının kaynatmasıyla veya haşlanmasıyla elde edilen bir içecek türüdür. Türkiye’de çoğunlukla siyah çay tüketilmekte olup, Doğu Karadeniz kıyılarında yetişir. Geleneksel olarak Türk çayı çaydanlık ve demlik adı verilen ve çay yapımı için üretilmiş kaplarda hazırlanır.

Simit: Simit, -veya İzmir’de kullanılan ismiyle gevrek- susamla kaplı yuvarlak biçimli ekmeklere verilen genel addır. Türkiye dahil olmak üzere Orta Doğu ve Balkanlar’da yaygın olarak tüketilmektedir. Simit’in yanında en çok tüketilen içecek çaydır.

Sucuklu yumurta: Türk mutfağında popüler olan bir yemektir. Genellikle kahvaltıda tüketilmektedir.

- “Aile Bahçede” adlı okuma metninde “İrfan mangalda et pişiriyor.” ifadesinde Türk mutfağına has mangala yer verilmiştir. (s. 44)

Mangal: üzerinde açık ateşte et, balık ve sebze pişirmeye yarayan düzenek ve bu düzenekle yemek pişirme işlemidir. Sözcük eylem halinde ‘‘mangal yakmak’’ veya ‘‘mangal yapmak’’ şeklinde kullanılır."

- ‘‘Alışveriş Sepeti’’ okuma metninde ayran içeceğine yer verilmiştir. (s. 66)

Ayran: Yoğurdun içine su ve tuz katılarak elde edilen bir tür içecektir. Türk mutfağına ait olan en yaygın içeceklerdendir. Türkiye, Ermenistan, Azerbaycan, İran, Lübnan, Bulgaristan ve diğer bazı Balkan ülkelerinde de yapılır.

- ‘‘Alo Evde Kimse Yok mu?’’ dinleme metnine bağlı görselde Türk kültürünün önemli yemeklerinden kuru fasulye ile pilava yer verilmiştir. (s. 90)

Kuru fasulye: Türk mutfağına ait bir baklagil yemeğidir. Genellikle beyaz fasulye ve zeytinyağı ile pişirilir ve neredeyse her zaman soğan ve domates salçası kullanılır. Bazen başka sebzeler ve et de eklenebilir. Kuru fasulye çoğunlukla pirinç veya bulgur pilavı ile servis edilir. Türkiye'nin milli yemeği olarak da kabul edilir.

Pilav: Pirinç ve bulgur gibi tahılların farklı katkı malzemeleri kullanılarak suda pişirilmesiyle yapılan bir yemektir.

- ‘‘Yemekte Neler Var?’’ okuma metninde mercimek çorbası, ezogelin çorbası, düğün çorbası, Adana, Urfa, İskender ve patlıcan kebabı, döner, lahmacun, ayran, maden suyu, şalgam gibi Türk yemek kültürüne ait yiyecek ve içeceklere yer verilmiştir. (s. 92)

Mercimek çorbası: Ana malzemesi kırmızı, sarı veya yeşil mercimekten oluşan; un, tuz, tereyağı, kırmızı veya karabiber ile hazırlanan bir çorbadır.

Ezogelin çorbası: Türk mutfağına has; domates veya domates salçası, pirinç ve kırmızı mercimek ile yapılan bir çorbadır. Adı Barak Türklerinden Gaziantep'in Oğuzeli ilçesine bağlı Uruş köyünden Ezo Gelin'in adından gelmektedir.

Adana Kebap: Adana'ya özgü ‘‘zırh’’ adı verilen, satıra benzer bir bıçak ile elde edilen, kıyılan parça etten yapılan, Türk mutfağına has bir kebab veya şiş köfte çeşididir.

Urfa Kebap: Türk mutfağının Şanlıurfa ve çevre illerine özgü bir kebab türüdür. Acısız, zırhta çekilmiş sade kebaba verilen isimdir.

İskender Kebap: İskender kebab veya İskender döner, Bursa yöresinin meşhur kebab yemeklerinden biridir.

Döner: Türk mutfağına özgü bir yemek çeşididir. İç yağı ve yöresel baharatlarla iyice terbiyelenmiş ve dövülmüş et parçalarının bir şişin üzerine geçirilerek asıldıkları odun karşısında pişirilmesiyle hazırlanan bir yemek çeşididir.

Ayran: MS 552-745 yılları arasında hüküm süren Göktürkler, ekşiyen yoğurdun ekşiliğini azaltmak için üzerine su eklediler. Böylece tesadüfen ayran ortaya çıktı. Ayran kelimesi ilk defa Divanu Lugat-it Türk'te "sütten elde edilen bir içecek" olarak geçmektedir.

Şalgam: Turpgiller ailesine ait bir bitki olan şalgam ile yapılan Çukurova'ya özgü bir içecektir.

- "Ömer Altınkanat" okuma metninde döner, mantı, ızgara, baklava ve künefe gibi Türk mutfağına ait yemeklere ve tatlılara yer verilmiştir. (s. 112)
- "Sedat ve Ailesi Piknikte" okuma metninde Türk mutfağına ait mangala yer verilmiştir. (s. 131)
- "Büyükada'da Hafta Sonu" okuma metninde Orta şekerli Türk kahvesi ile lokma tatlısına yer verilmiştir. (s. 156)

Türk kahvesi: Türk kahvesi, Türk kültüründe önemli yere sahiptir. Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze kadar gelmiş en eski kahve hazırlama ve pişirme metotlarındadır. Kendine has tadı, köpüğü, kokusu, sunuluş biçimiyle özgün bir kimliği ve geleneği vardır. Telvesi ile ikram edilen tek kahve türüdür.

Lokma tatlısı: Un, maya, tuz ve şekerle hazırlanan hamurun, sıvı yağda kızartılmasıyla hazırlanıp koyu kıvamlı şerbetle tatlandırılarak servisi yapılan bir Türk tatlısıdır.

- "Doğa Yürüyüşü" okuma metninde Türk mutfağına has cevizli lokumdan bahsedilmiştir. (s. 158)

Lokum: Su, şeker, nişasta ve sitrik asit veya tartarik asit ile hazırlanan lokum kitlesine gerektiğinde çeşni maddeleri, kuru veya kurutulmuş meyveler ve benzeri maddelerin ilavesiyle tekniğine uygun olarak hazırlanan geleneksel bir Türk tatlısıdır.

- "Ramazan Bayramı" adlı dinleme metninde baklava tatlısından bahsedilmiştir. (s. 169)

Ramazan Bayramı: Ramazan ayı boyunca tutulması farz kılınan oruç ayının sonunu ifade eder. Bayram boyunca Müslümanlar eş, dost, akraba ziyaretleriyle birbirlerinin bayramını kutlarlar. Bu ziyaretler esnasında genellikle kolonya, tatlı ve şekerlemeler ikram edilir.

- "Bayram Günü" okuma metninde baklava tatlısı ile bayram şekerlerinden bahsedilmiştir. (s. 166-167)

Baklava: Türk, Orta Doğu, Balkan ve Güney Asya mutfaklarında yer etmiş önemli bir hamur tatlısıdır.

Bayram şekerleri: Bir tür tatlı ve şekerleme olup, şekerleme kültürü açısından zengin bir kültüre sahip olan Osmanlılar, Orta Asya'nın tatlı geleneklerini de taşıyıp sentezleyerek bu kültürü bugüne taşımışlardır.

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- “Kayseri Hakkında” okuma metninde Kayseri’ye has “mantı, pastırma, sucuk, yağlama, kabak çiçeği dolması, içli köfte” gibi Türk mutfak kültürüne ait yemeklerden bahsedilmiştir. (s. 25)

Mantı: Türk mutfağının olduğu kadar diğer Orta Asya ülkelerinin de mutfaklarında yer alan mantı, kıymanın çeşitli baharatlarla çeşnilendirilerek küçük hamur parçalarının içine konulması ve bunların suda haşlanması ile hazırlanan bir yemek çeşididir. Türk mutfağında mantı özellikle Kayseri şehri ile özdeşleşmiştir.

Pastırma: Eski bir Türk yiyeceği olan pastırma, çiğ etin çeşitli baharatlarla kurutulması ile yapılır. Günümüzde özellikle Kayseri şehri, pastırma üretim merkezi olarak bilinmektedir.

Sucuk: Balkanlar, Ortadoğu ve Orta Asya’da da tüketilen sucuk, şişirilip kurutulmuş bağırsak içine baharatlı et kıymasının doldurulması ile yapılan bir et ürünüdür.

Yağlama: Türkiye’de özellikle Kayseri’ye özgü olarak bilinen yağlama yemeği, kıyma, yufka, sos ve yoğurttan yapılan bir yemek çeşididir.

Kabak çiçeği dolması: Türk mutfağında özellikle Ege Bölgesi’nde yaygın olarak hazırlanıp tüketilen kabak çiçeği dolması, içleri boşaltılan kabak çiçeklerine iç malzemesi doldurularak hazırlanan bir dolma çeşididir.

İçli köfte: Türkiye’nin belli bölgelerinin geleneksel yemekleri arasında olan içli köfte, yapımı uzun ve zahmetli ve oluşundan ötürü özel günlerde tüketilen bir yemek çeşididir.

- “Kayseri Mantısı” adlı serbest okuma metninde Türk mutfağının eşsiz lezzetlerinden Kayseri mantısına yer verilmiştir. (s. 26)
- “Çanakkale’ye yolculuk” okuma metninde çay içeceğine yer verilmiştir. (s. 74)
- “Yöresel Lezzetler Festivali” başlığını taşıyan okuma metninde Türkiye’nin yedi farklı bölgesine ait yöresel yemeklere yer verilmiştir (s. 82):

Karadeniz Bölgesi: Laz böreği, mısır unu helvası.

Marmara Bölgesi: Pişmaniye, Kemalpaşa tatlısı, peynir helvası, dilber dudağı.

Ege Bölgesi: Ekmek kadayıfı, hoşmerim, İzmir lokması.

Akdeniz Bölgesi: Künefe, kadayıf dolması, kabak tatlısı

Güneydoğu Anadolu Bölgesi: Baklava, kadayıf, sütlü Nuriye tatlısı.

İç Anadolu Bölgesi: Fincan tatlısı, Tahinli kek

Doğu Anadolu Bölgesi: Cevizli kete, gül tatlısı.

- “Afiyet Olsun!” adlı dinleme metninde muhallebi, kazandibi, tavuk göğsü, sütlaç, keşkül, aşure, lokum gibi Türk mutfak kültürüne ait tatlı çeşitlerine yer verilmiştir. (s. 86)

- “Sütlü Tatlılar” adlı okuma metninde Türk mutfağının geleneksel tatlılarından keşkül ve sütlacın yapılışına yer verilmiştir. (s. 87)

Türk mutfağına özgü olan keşkül, süt, badem, pirinç unu ve şekerden yapılan sütlü bir tatlıdır. Sütlac ise Türk mutfağında yer alan sütlü tatlılar içerisinde en yaygın olarak yapılan tatlı çeşididir.

- “Güllaç ve Aşure” adlı serbest okuma metninde güllaç ve aşure anlatılmıştır. (s. 88)

Güllaç: Türk mutfağında Ramazan aylarında ilk yapılan tatlılardan biri olan güllaç, Osmanlı sarayı mutfağından günümüze ulaşan bir tatlı çeşididir.

Aşure: Aşure, tahıllar, meyveler, kuru meyveler ve kuruyemişlerden oluşan bir karışımdan yapılan bir tatlıdır. Aşure, geleneksel olarak Türkiye ve Balkanlar'da Müslümanlar için Aşure Günü'nün gerçekleştiği Muharrem ayında yapılmaktadır. "

- “Ramazan Geliyor” okuma metninde Türk kültüründe Ramazan mutfağına ait “hoşaf” tatlısına yer verilmiştir. (s. 109)

Hoşaf, genellikle Ramazan ayında tüketilen, kurutulmuş ve yaş meyvelerle hazırlanan ve soğuk olarak tüketilen bir tatlı çeşididir.

Uçimo Srpski A2 ders kitabında;

- “Sırbistan’ın Nesi Meşhur?” dinleme metninde, Sırbistan’ın meşhur “rakija” içeceğinden bahsedilmiştir. (s. 66)

Rakija, Sırbistan’ın en meşhur içeceğidir. Sırp kültüründe önemli bir yeri olan ve Sırp rakısı olarak da bilinen rakija, misafirlğe gidildiğinde ikram edilen ilk içecektir. Farklı meyve çeşitlerinden yapılan sert ve alkolü bir içkidir. En meşhur Sırp rakısı, erikten yapılan ‘Sljivovica’ adlı rakı çeşididir.

- “Aile Zamanı” okuma metninde -Türk kültürü ile de ortaklık gösteren- Sırbistan’ın meşhur yemekleri ve içeceği meze (meze), sarma (sarma) ve rakija (rakı) örneklerine yer verilmiştir. (s. 72)

Meze, Sırp ve genel olarak Balkan ülkelerinin yemek kültüründe yer alan -Türk mutfağındaki gibi- bir yiyecek grubudur. Sırp rakısı ile birlikte ana yemek öncesi aperatif olarak yenilen ve genelde soğuk servis edilen mezeler, Sırp mutfağının vazgeçilmez bir ögesidir. Sırp mutfağında meze olarak ayrıca peynir, pastırma, acı biber, kaymak, *Ayvar* gibi soğuk yemekler de yenilmektedir."

- “Aile Zamanı” okuma metnine bağlı olarak Sırbistan’ın en meşhur içeceği rakija hakkında kısa bir okuma parçasına yer verilmiştir. (s. 72)

- “Aile Zamanı” okuma metnine bağlı olarak Sırbistan’da ana yemekten önce meze olarak tüketilen yemek çeşitlerine (peynir, sucuk, pastırma, kaymak) dair bir okuma parçasına yer verilmiştir. (s. 73)
- “Aile Zamanı” okuma metnine bağlı olan Sırbistan’ın meşhur yemeklerinden biri, sarmanın nasıl ve ne zaman yapıldığına ilişkin kısa bir okuma parçası ile sarma yemeğinin görseline yer verilmiştir. (s. 73)

Sarma, Türk mutfağından Sırp mutfağına geçmiş bir yemektir. Hazırlanışı farklı olup, Sırp sarması en çok lahana yapraklarından yapılır. İçine pirinçle birlikte kıyma da koyulur. Sarma, Sırp mutfağında özel günlerin vazgeçilmez yemeklerindedir. "

- “Aile Zamanı” okuma metnine bağlı etkinlikte Sırbistan’ın yemek kültürüne ait bir Sırp tatlısı olan “pita od jabuka” (elmalı tart) dan söz edilmiştir. (s. 73)

Pita od jabuka; hamur yufkalarının içi rendelenmiş elma, ceviz ve şekerle doldurup ayçiçek yağı kullanılarak fırında pişirilmesi ile hazırlanan bir tatlı çeşididir.

- “Slava Gününüz Kutlu Olsun” okuma metninde slava gününün sembollerinden şarap, slava ekmeği (Slavski kolač) ve buğday tatlısına yer verilmiştir. (s. 78)

Slava günü ekmeği (Slavski kolač) geleneksel bir Sırp pastasıdır (bir tür mayalı ekmeğ). UNESCO'nun İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'nde yer alan Slava, Hıristiyan Ortodokslara özel bir kutlamadır. Slava gününde cemaat rahibi, Slava günü ekmeğini ve kırmızı şarabı kutsamak için aileleri ziyaret eder. Kutlamaya genellikle geniş aile ve arkadaşlar davet edilir. Öğle yemeğinden önce ekmeğin üzerine şarap dökülür ve aile üyeleri tarafından kesilir ve yenir.

Buğday tatlısı: Kaynamış buğdaydan yapılır. İçine baharatlar ve bal ilave edilebilir. Genelde ceviz ve üstüne de krema konularak ile servis edilir.

c) Resmî tatiller ve çalışma zamanları

Učimo Srpski A2 ders kitabında;

- “Yaşam Tarzı” adlı okuma metninde Sırbistan’daki resmi çalışma gün ve saatleri hakkında bilgi verilmiştir. (s. 71)

Sırp kanunlara göre Sırbistan’da çalışanlar beş gün, günde sekiz saat çalışmakta iki gün tatil yapmaktadır.

e) Ulaşım

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1ders kitabında;

- “Uçağımıza Hoş Geldiniz” dinleme metninde Türkiye’nin ulusal hava yolu şirketi Türk Hava Yolları’na yer verilmiştir. (s. 118)
- “Uçakta” okuma metninde de Türkiye’nin ulusal hava yolu şirketi Türk Hava Yolları söz konusu edilmiştir. (s. 122)
- “Fayton” adlı serbest okuma metninde geleneksel dört tekerlekli, atlı bir ulaşım aracı olan faytondan bahsedilmiştir. (s. 134)
- “Haberleşme” adlı serbest okuma metninde kervan, kervancılık, ulak ve kervansaraylardan bahsedilerek Türklerin geçmişteki ulaşım ve haberleşme kültürüne ait unsurlara yer verilmiştir. (s. 152)

Kervan: Eskiden uzak yerlere ticaret malı ve yolcu taşıyan at, deve, katır vb. den oluşan yük hayvanları katarı.

Ulak: Haber götüren kimse, haberci.

Kervansaray: Şehirler arası uzak anayollarda kervanların konaklanması için yapılmış büyük han.

Učimo Srpski A2 ders kitabında:

- “Yaşam Tarzı” adlı okuma metninde Vojvodina bölgesinde yaşayan Sırpların günlük yaşamlarında bisikletli ulaşımı tercih etmelerinden söz edilmiştir. (s. 71)

İncelenen Türkçe ve Sırpça temel düzey ders kitaplarında “Günlük Yaşam” kategorisine ilişkin A1 düzeyinde 15, A2 düzeyinde 18 olmak üzere toplam 33 kültürel unsur tespit edilmiştir. Söz konusu sosyokültürel unsurların 23’ü Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında 10’u da Učimo Srpski 1 ders kitabında yer almaktadır. Günlük yaşam kategorisinde tespit edilen Türk kültürüne ait unsurlar içerisinde en fazla kültürel öğeyi *yiyecek-içecekler* alt kategorisi içermektedir. Sırp kültürüne ait günlük yaşam kategorisindeki sosyokültürel öğeler de benzer şekilde *yiyecek-içecekler* alt kategorisinde yoğunlaşmış durumdadır.

4.2. Türkçe ve Sırpçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Kişiler Arası İletişim Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında “*Kişiler Arası İletişim*” kategorisini oluşturan *Selamlaşma ifade ve davranışları; Aile yapısı, aile bireyleri arasındaki ilişkiler; Toplumdaki sınıf yapısı, kişiler arası ilişkiler; Konuk etme-ikram ve hediyeler ve Kalıp sözler, deyimler, atasözleri ve vecizeler* alt kategorilerinde tespit edilen sosyokültürel unsurlar şunlardır:

a) Selamlaşma ifade ve davranışları

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Boş Odanız Var mı?” okuma metninde “iyi akşamlar; hoş geldiniz, hoş bulduk, hoşça kalın” gibi selamlaşma ifadelerine yer verilmiştir. (s. 30)

Uçimo Srpski A1 ders kitabında;

- “İyi Günler” dinleme metninde “Zdravo (merhaba), dobar dan (iyi günler), vidimo se (görüşürüz)” gibi Sırp kültüründe yer alan selamlaşma ifadelerine yer verilmiştir. (s. 10)
- “İyi Günler” dinleme metninde de “Dobro jutro (Günaydın), Zdravo (merhaba), Dobar dan (iyi günler), Vidimo se (görüşürüz), Doviđenja (hoşça kalın), Prijatno (esen kalın)” gibi Sırp kültürüne has selamlaşma ifadelerine yer almaktadır. (s. 12)
- 13. dinleme metninde de farklı olarak “Drago mi je (memnun oldum), Dobro došli! (Hoş geldiniz!), Buyurun (Izvolte)” Sırpça selamlaşma ifadeleri yer almaktadır. (s. 20)
- 13. dinleme metnindeki diyaloglarda ise Dobro došli! (Hoş geldiniz!) ve Drago mi je! (Memnun oldum) selamlaşma ifadeleri görülmektedir. (s. 20)
- 16. okuma metninde Sırpça tanışma ve selamlaşma ifadelerinden “Dobro veče (iyi akşamlar), Drago mi je (memnun oldum)” yer almaktadır. (s. 21)
- 14. dinleme metninde de “Dobar dan (iyi günler), Doviđenja (hoşça kalın), Čao (bay bay/merhaba), Vidimo se (görüşürüz)” gibi selamlaşma ifadelerine yer verilmiştir. (s.23)

b) Aile yapısı, aile bireyleri arasındaki ilişkiler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Ailemi Çok Seviyorum” okuma metninde baba, oğul, yeğen, karı, damat gibi Türk aile yapısını yansıtan sözcüklere yer verilmiştir. (s. 35)
- “Ailem” başlıklı serbest okuma etkinliğinde Türk aile yapısına ilişkin “amca” ve “nine” sözcüklerine yer verilmiştir. (s. 52)
- “Ben Kimim?” dinleme metninde de “anne, baba, abla, kardeş, ağabey” gibi Türk aile yapısına ilişkin sözcüklerden bahsedilmiştir. (s. 34)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- “Kayseri’de Emlakçıda” okuma metninde “damat” sözcüğüne yer verilmiştir. (s. 24)

•

Uçimo Srpski A1 ders kitabında;

- “Sırbistan Benim de Ülkem” okuma metninde Sırp aile yapısına ilişkin “muž” (koca) sözcüğüne yer verilmiştir. (s. 30)
- “Benim Ailem” dinleme metninde Sırp kültürüne ait “ćerka (kız çocuğu), sin (oğul), snaja (yenge)” gibi Sırp aile yapısını yansıtan sözcüklere yer verilmiştir. (s. 32)
- “Benim Ailem” okuma metninde “muž (koca), snaja (yenge)” sözcükleri yer almaktadır. (s. 33)
- “Benim Ailem” okuma metninde “zet (enişte)” sözcüğüne yer verilmiştir. (s. 34)
- “Ne Yapıyorsun?” başlıklı okuma metninde Sırp aile yapısı içerisinde kullanılan “žena (karı)” sözcüğüne yer verilmiştir. (s. 50)
- 15. okuma metninde “muž (koca), sin (oğul)” gibi aile yapısına ait sözcüklere yer verilmiştir. (s. 52)

Učimo Srpski A2 ders kitabında;

- “Slava Gününüz Kutlu Olsun” başlıklı okuma metninde de karı ve koca (muž i žena) sözcükleri yer almaktadır. (s. 78)

c) Toplumdaki sınıf yapısı, kişiler arası ilişkiler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Bizim Sokağımız” dinleme metninde mahalle ve köylerde devletin yürütme işlerini aktif olarak yerine getiren “muhtar”dan söz edilmiştir. (s. 78)

Učimo Srpski A1 ders kitabında;

- “Benim Ülkem” adlı dinleme metninde kişiler arası ilişkilerde her kültürde olduğu gibi Sırp kültüründe de var olan “Hvala (Teşekkür ederim)” teşekkür etme ifadesine yer verilmiştir. Bazı dilcilere göre Sırpça “Hvala” kelimesi, Türkçe “Eyvallah” kelimesinden gelmektedir. (s. 23)

Učimo Srpski A2 ders kitabında;

- “Sırbistan’ın Nesi Meşhur?” dinleme metninde srpski humor kavramı ile Sırlara has bir şakalaşma tarzından bahsedilmiştir. (s. 66)

d) Konuk etme-ikram ve hediyeler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Alışveriş Sepeti” okuma metninde ‘ziyafet’ ifadesine yer verilmiştir.

Ziyafet, Türk kültüründe eğlenmek ve bir olayı kutlamak için pek çok kişinin bir araya gelerek yediği yemektir. (s. 66)

Uçimo Srpski A2 ders kitabında;

- “Yaşam Tarzı” okuma metninde Sırların konuk etme adetleri arasında yer alan “Domaćin” (misafir eden kişi) kavramından söz edilmiştir. (s. 71)

e) Kalıp sözler, deyimler, atasözleri ve vecizeler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Kahvaltı” dinleme metninde Türk kültürüne has bir söz kalıbı olan “Eline sağlık” ifadesine yer verilmiştir. (s. 23)
- “Bereket Manavı” dinleme metninde “Hayırlı işler” söz kalıbına yer verilmiştir. (s. 64)
- “Alışveriş Sepeti” okuma metninde sevinçli bir olay sırasında bir kutlama sözü olarak kullanılan “Gözünüz aydın!” ifadesine yer verilmiştir. (s. 66)
- “Derya Kuzusu” adlı okuma metninde balıkçının “Derya kuzusu bunlar.” söyleyişine yer verilerek derya kuzusunun Türk kültüründe “balık” anlamında kullanımına yer verilmiştir. (s. 68)
- “Alışverişte Neler Söylüyoruz” başlıklı serbest Okuma metninde Türk kültüründe alışveriş esnasında sıkça kullanılan “Hayırlı işler!, Güle güle kullan!, Bereket versin!, Üstü kalsın.” gibi söz kalıplarına yer verilmiştir. (s. 74)
- “Hacı Bayram Gezisi” dinleme metninde “bugün bendensiniz.” kalıp ifadesine yer verilmiştir. (s. 91)
- “Hacı Bayram Veli’den Seçmeler” serbest okuma metninde Hacı Bayram Veli’nin *Boş durmayın ve çalışın; Büyüklerinize saygılı davranın; Önce öğrenin sonra helal para kazanın ve evlenin* gibi veciz sözlerine yer verilmiştir. (s. 94)

Hacı Bayram-ı Veli, Türk mutasavvıf ve şair. Safevi tarikatı büyüklerinden Hoca Ala Ad-Din Ali Erdebili’nin talebelerinden olan Şeyh Hamidü’l-din-i Veli’nin müridi ve Bayramiyye Tarikatının kurucusudur. Türbesi Ankara’da Hacı Bayram Camii’nin bitişiğinde bulunmaktadır.

- “Cep Telefonu Alıyoruz” dinleme metninde “Güle güle kullanınız.”, “Hayırlı olsun” kalıp ifadelerine yer verilmiştir. (s. 142)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- “Müjde” okuma metninde "Gözün aydın!" söz kalıbına yer verilmiştir. (s. 22)

- “Peronda” dinleme metnine bağlı etkinliklerde “Kayseri yolcusu kalmasın.”, “Güle güle.”, “Allah’a ısmarladık.” gibi söz kalıplarına yer verilmiştir. (s. 23)
 - Dinleme metni olarak yer verilen Barış Manço’nun Nane Limon Kabuğu adlı şarkısında; küçük, güzel bir belirti ile doyurucu sonuca ulaşılmaz anlamında kullanılan "Bir çiçekle bahar olmaz." atasözü ile "Darısı başına." söz kalıbına yer verilmiştir. (s. 37)
 - “İhtiyarlıktandır” okuma metninde; insanın karşılaştığı her sorunun bir çözümü vardır anlamında kullanılan “Her derdin bir dermanı vardır.” atasözüne yer verilmiştir. (s. 38)
 - “Ziyaret” adlı okuma metninde “Çok şükür.” söz kalıbına yer verilmiştir. (s. 44)
 - “Çanakale’ye Yolculuk” okuma metninde “şekerleme yapmak” deyimine yer verilmiştir. (s. 74)
 - “Sonbahar ve Kış İçin Alışveriş” okuma metninde Türk günlük yaşamında alışveriş esnasında sıkça kullanılan “buyurun efendim, hoş geldiniz, güle güle giyin efendim” gibi söz kalıplarına yer verilmiştir. (s. 106)
 - “Ayağımızı Yerden Kesiyoruz” dinleme metninde “ayağımı yerden kesmek” deyimine yer verilmiştir. (s. 108)
 - “Ramazan Geliyor” okuma metninde; güzel yemekleri seçmekte usta olan yahut bir şeyin en güzelini, iyisini bilmek anlamında kullanılan “ağzının tadını bilmek” deyimine yer verilmiştir. (s.109)
 - “Yeni komşumuz” okuma metninde “niye zahmet ettiniz, ne zahmeti, ellerinize sağlık” gibi Türk kültürüne ait söz kalıplarına yer verilmiştir. (s. 122)
 - “Evlilik Hazırlığı” okuma metninde; yapılacak harcamalar hiçbir zaman geliri aşmamalıdır anlamında kullanılan “ayağımı yorganına göre uzatmak” deyimine yer verilmiştir. (s. 134)
- Učimo Srpski A1 ders kitabında;
- “Sırp Dilinin Sesleri ve Harfleri” okuma metninde Vuk Stefanović Karadžić’in Sırpça ile ilgili veciz bir sözüne yer verilmiştir: “Pisi kao sto govoris, citaj kako je napisano.” (Telafüz ettiğin gibi yaz, yazılmış gibi oku.) (s. 185)
- Učimo Srpski A2 ders kitabında;
- 11. ünitenin “Odelo ne čini čoveka” adlı başlığında “Kıyafet insanı adam yapmıyor.” atasözüne yer verilmiştir. (s. 108)

İncelenen Türkçe ve Sırpça temel düzey ders kitaplarında “Kişiler Arası İletişim” kategorisine ilişkin A1 düzeyinde 28, A2 düzeyinde 16 olmak üzere toplam 44 kültürel unsur tespit edilmiştir. Söz konusu kültürel unsurların 26’sı Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında 18’i de Učimo Srpski 1 ders kitabında yer almaktadır. Kişiler arası iletişim

kategorisinde tespit edilen Türk kültürüne ait unsurlar içerisinde en fazla kültürel ögeyi *kalıp sözler, deyimler, atasözleri ve vecizeler* alt kategorisi içermektedir. Sırp kültürüne ait kişiler arası iletişim kategorisinde de en fazla *selamlaşma ifade ve davranışları ve aile yapısı, aile bireyleri arasındaki ilişkiler* kültürel öğeleri yer almaktadır.

4.3. Türkçe ve Sırpçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Değerler ve Eğitim Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında “Değerler ve Eğitim” kategorisini oluşturan *Değerler; Eğitim; Eğitim kurumları; Eğitimciler ve bilim adamları; Üniversiteler ve Sempozyumlar, konferanslar, paneller, söyleşiler vb.* alt kategorilerinde tespit edilen sosyokültürel unsurlar şunlardır:

a) Değerler¹

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında:

- “Günaydın” okuma metninde öğretmen ve öğrenciler arasındaki diyaloglardan "Günaydın öğretmenim." ve "Teşekkür ederiz öğretmenim." cümlelerinde saygı değerine yer verilmiştir. (s. 19)
- “Ailemi Çok Seviyorum” okuma metninde aile sevgisi vurgulanarak sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 30)
- “Ben Kimim?” dinleme metninde “Evimizi çok seviyorum” cümlesiyle sevgi ve aile birliğinin Türk kültüründe ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır. (s. 34)
- “Aile Bahçede” okuma metninde “Bütün aile bahçede.” cümlesiyle Türk kültüründe aile birliğinin önemine vurgu yapılarak sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 44)
- “Aile Bahçede” okuma metnindeki “Asuman, Filiz’e yardım ediyor.” cümlesinde yardımseverlik değerine yer verilmiştir. (s. 44)
- “Ailem” serbest okuma metninde "Bizim için aile çok önemlidir." cümlesiyle Türk kültüründe aile birliğinin önemine vurgu yapılarak sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 52)
- “Alışveriş Sepeti” okuma metninde "Evde ziyafet var." cümlesi ile misafirperverliğin önemi vurgulanarak yardımseverlik değerine yer verilmiştir. (s. 66)

¹ Araştırmada Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarındaki değerler, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından önerilen (MEB, 2017, s. 24) ve öğretim programlarında öğrencilere aktarılması hedeflenen “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik” kök değerleri kapsamında incelenmiştir.

- “Haftalık Planımız” okuma metninde “Biz her hafta sonu haftalık plan yapıyoruz.” cümlesinde öz denetim değerine yer verilmiştir. (s. 89)
- “Hacı Bayram Gezisi” dinleme metninde "Hesabı ben ödeyeceğim, bugün bendensiniz." cümlesiyle misafirperverliğin Türk kültüründe önemli bir değer olduğu vurgulanmıştır. (s. 91)
- “Yemekte Neler Var?” okuma metninde "Hoş geldiniz efendim. Ne arzu edersiniz?" cümleleri ile saygı değerine vurgu yapılmıştır. (s. 92)
- “Hacı Bayram Veli’den Seçmeler” başlıklı Serbest Okuma metninde Hacı Bayram Veli’nin sözlerinden biri olan “Büyüklerinize saygılı davranın.” cümlesinde saygı değerine yer verilmiştir. (s. 94)
- “Hacı Bayram Veli’den Seçmeler” başlıklı Serbest Okuma metninde Hacı Bayram Veli’nin sözlerinden biri olan “Boş durmayın ve çalışın.” cümlesi ile sorumluluk değerine vurgu yapılmıştır. (s. 94)
- “Hacı Bayram Veli’den Seçmeler” başlıklı Serbest Okuma metninde Hacı Bayram Veli’nin “Çocukları sevin, onların başlarını okşayın ve onlara hediyeler verin” cümlelerinde sevgi ve yardımseverlik değerlerine yer verilmiştir. (s. 94)
- “Hacı Bayram Veli’den Seçmeler” başlıklı Serbest Okuma metninde Hacı Bayram Veli’nin “Her yerde doğruyu söyleyin. Hiçbir zaman yalan söylemeyin.” cümleleri ile dürüstlük değeri vurgulanmıştır. (s. 94)
- “Öğretmen Olacağım” okuma metninde "Öğrencilerimin hepsini çok seviyorum." cümlesi ile sevgi değerine vurgu yapılmıştır. (s. 94)
- “Mesleğimi Seviyorum” okuma metninin başlığında sevgi değeri vurgulanmıştır. (s. 100)
- “Mesleğimi Seviyorum” okuma metninde “Anladım ki Ali, mutluluktan ağlıyor. Ali ile birlikte ben de ağladım.” cümlelerinde dostluk değerine yer verilmiştir. (s. 100)
- “Mesleğimi Seviyorum” okuma metninde ayrıca "Biliyorum, öğrencilerim ziyaretime gelecekler, elimi öpecekler." ifadeleri ile saygı değerine vurgu yapılmıştır. (s. 100)
- “Geleneksel Meslekler: Bakırcılık” başlıklı Serbest Okuma metninde geleneksel mesleklerden biri olan bakırcılık hakkında "Bakırcılık çok sabır istiyor." ifadesi ile sabır değerine yer verilmiştir. (s. 114)
- “Bilgisayarla İletişim” dinleme metninde "Özür dilerim. Şifreden haberim olmadı." cümlesindeki özür dileme ifadesiyle öz denetim değerine vurgu yapılmıştır. (s. 147)
- “Büyükada’da Hafta Sonu” okuma metninde "Hemen anneme yardım ettim." cümlesinde yardımseverlik değerine yer verilmiştir. (s. 156)

- “Büyükada’da Hafta Sonu” okuma metninde "Babama teşekkür ettik." cümlesinde saygı değerine yer verilmiştir. (s. 156)
- “Ali'nin Tatili” dinleme metninde Türk kültüründe ailenin öneminden ve aile için fedakârlık yapmaktan bahsedilerek sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 162)
- “Bayram Namazı” başlıklı okuma metninde "Sedat, babasının ve annesinin elini öptü." cümlesinde saygı değerine yer verilmiştir. (s. 172)
- “Bayram Namazı” başlıklı okuma metninde "Hep birlikte misafirleri beklediler." cümlesinde Türk kültüründe misafirperverliğin önemini vurgulanıp yardımseverlik değerine yer verilmiştir. (s. 172)
- “Bayram Namazı” başlıklı okuma metninde "Ailece kahvaltı ettiler." cümlesi ile aile birliğinin önemine ve dolayısıyla sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 172)
- “Arkadaşım Derya” okuma metninde "Özür dilerim, rahatsız ettim." ve "Rica ederim, önemli değil." gibi nezaket ifadeleri ile saygı değerine yer verilmiştir. (s. 80-81)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında:

- “Yaren ve Ailesi” dinleme metninde “Bu yıl üniversite sınavına girecek. Onun için düzenli ve çok çalışıyor.”, “Öğleden sonra hep birlikte yaz tatili için plan yapacaklar.” cümlelerinde öz denetim "Şu anda annesine yardım ediyor." cümlesinde de yardımseverlik değerlerine yer verilmiştir. (s. 17)
- “Müjde” okuma metninde "Gözün aydın, çok sevindim." cümlesinde sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 22)
- “Kayseri’de Emlakçıda” okuma metninde “Şehrimize hoş geldiniz.” cümlesi ile dostluk değerine vurgu yapılmıştır. (s. 24)
- “Çevre Kirliliği” okuma metninde “Geleceğimiz için dünyamızı kurtulalım.” cümlesinde sorumluluk değerine yer verilmiştir. (s. 39)
- “Uzaylılar Kızamık Yapıyor” okuma metninde “Esra, sevgi ve korkuyla Meryem'e sarıldı.” cümlesinde dostluk değerine yer verilmiştir. (s. 41)
- “Ziyaret” okuma metninde “Çok şükür. Onu ne zaman göreceğim?” cümlesinde dostluk değeri vurgulanmıştır. (s. 44)
- “Trafik Psikolojisi” okuma metninde “Kuralara uyalım, psikolojimizi bozmayalım” cümlesinde öz denetim değerine yer verilmiştir. (s. 45)
- “Kitap Saati” dinleme metninde “Genellikle ailemle birlikte güzelce kahvaltı ederiz.” ifadesine yer verilerek aile birliğinin önemi ve sevgi değeri vurgulanmıştır. (s. 50)

- “Gezici Kütüphane” okuma metninde “Mustafa Bey, ömrünün sonuna kadar insanların okuması için çalışır.” cümlesinde yardımseverlik ve sorumluluk değerlerine yer verilmiştir. (s. 51)
- Okuyalım başlığı altında yer verilen metinde “Mevlana bütün canlıları sever ve herkese tüm canlıları sevmeyi tercih eder.” cümlesinde sevgi, “Ancak büyük bir azimle çalışır” cümlesinde sabır, “Bilim adamı oldu ve insanlara yardım eder” cümlesinde de yardımseverlik değerlerine vurgu yapılmıştır. (s. 54)
- “Devlerin Aşkı” dinleme metninde “Tarık, düşmanlarına karşı Süreyya Bey’i kahramanca korur ve onun hayatını kurtarır.” cümlesinde dostluk değerine yer verilmiştir. (s. 56)
- “Altın Sporcu ile Röportaj” okuma metninde “Sayın seyirciler, millî tekvandocumuz Servet, bize bugün çok güzel bir başarı hediye etti. Ona teşekkür ederiz.” cümlesinde saygı değerine yer verilmiştir. (s. 62)
- “Altın Sporcu ile Röportaj” okuma metninde ayrıca “Bu şampiyonluğu ülkeme hediye ediyorum.” cümlesi ile vatanseverlik değeri vurgulanmıştır. (s. 68)
- “Yakıtta Tasarruf” okuma metninde “Kadir Bey yemek teklifimizi kabul edip buraya kadar geldiniz. Teşekkür ederiz.” cümlesinde saygı değerine yer verilmiştir. (s. 101)
- “Anneme Mektup” okuma metninde “Babama beni merak etmemesini söyleyin. Ben 20 yaşındayım. Ağabeyimin sözlerini unutmayacağım.” cümlelerinde sorumluluk değerine yer verilmiştir. (s. 114)
- “Anneme Mektup” okuma metninde ayrıca “Anneciğim, senin, babamın, teyzemin ve ağabeyimin yanaklarından öpüyorum.” cümleleri ile sevgi değeri vurgulanmıştır. (s. 114)
- “Kızarmış Ekmek Kokusu” okuma metninde “Sağlığımıza dikkat edelim.” cümlesinde sorumluluk değerine yer verilmiştir. (s. 120)
- “Kızarmış Ekmek Kokusu” adlı okuma metninde “Birlikte kahvaltı edeceğiz.” cümlesi ile aile birliğinin önemi vurgulanıp sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 120)
- “Kızarmış Ekmek Kokusu” okuma metninde “Dedesinin ve anneannesinin ellerinden ve yanaklarından öpüp masaya oturdu.” cümlesi ile saygı değeri vurgulanmıştır. (s. 120)
- “Yeni Komşumuz” okuma metninde “Benim çok fazla işim var.” ifadesiyle öz denetim değerine vurgu yapılmıştır. (s. 122)
- “Evlilik Hazırlığı” başlıklı okuma metninde “Aylin’le biz birbirimizi çok seviyoruz” cümlesinde sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 134)
- “Hayvanat Bahçesinde” okuma metninde “Tabi, yine de tedbirli olmak lazım.” cümlesinde sorumluluk değerine yer verilmiştir. (s. 146)

- “Kuş Evleri” metninde “Atalarımız yüzyıllardır kuşları korumuş, beslemiş, onların barınmalarına yardımcı olmuşlardır.” cümlesinde sorumluluk değeri vurgulanmaktadır. (s. 148)
- “Salih Bey Kaygılarından Kurtuluyor” okuma metninde “Siz bekleme salonuna geçin efendim. Ben size haber veririm.” cümlesinde sabır değerine yer verilmiştir. (s. 152)
- “Kişilik Özellikleri” okuma metninde “Uysal, tepki göstermeyen ve şikâyet etmeyen insanlardır. Bunlar için sorunlar çok önemli değildir.” ifadeleri ile sabır değeri vurgulanmıştır. (s. 156)
- “Kişilik Özellikleri” okuma metninde “Zayıfların hakkını savunan, düzenli, verimli ve çalışkan kişilerdir.” cümlesinde adalet değerine yer verildiği tespit edilmiştir. (s. 156)
- “Kişilik Özellikleri” okuma metninde “Yardımsaver kişilikler duygularını saklamayan, arkadaşlarını çok seven ve iyi niyetli insanlardır.” cümlesinde sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 156)
- “Yaşlılığa Hazır mısınız?” dinleme metninde “Yaşlıları yalnız bırakmayıp yanlarında olmalıyız.” cümlesinde saygı ve sorumluluk değerleri vurgulanmaktadır. (s. 165)

Uçimo Srpski A1 ders kitabında;

- “Sırbistan Benim de Ülkem” okuma metninde “Kocam ve müziğim benim hayatımdır.” cümlesinde sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 30)
- “Benim Ailem” ana başlıklı ünitenin 22. okuma metninde “Tüm ailemizin birlikte olduğu zamanlardan hoşlanıyorum.” cümlesinde aile birliğine vurgu yapılarak sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 33)
- “Benim Ailem” ana başlıklı ünitenin 22. okuma metninde “Sırbistan’da yaşamayı seviyorum; insanların, iklimini ve doğasını çok seviyorum.” cümlesinde vatanseverlik değerine vurgu yapılmıştır. (s. 33)
- “Benim Ailem” ana başlıklı ünitenin 23. okuma metninde “Sırbistan’da yaşamayı seviyorum” cümlesinde de vatanseverlik vurgusu görülmektedir. (s. 34)
- “Ne yapıyorsun?” ana başlıklı ünitenin 9. okuma metninde “Sağlıklı, güçlü ve cesur olmam lazım.” cümlesinde sorumluluk değerine yer verilmiştir. (s. 50)

Uçimo Srpski A2 ders kitabında;

- “İyi yolculuklar!” dinleme metninde "Her sefer tatilimi planlamadan önce turistik acenteye gidip bilgi almaya çalışırım." cümlesi ile öz denetim değerine yer verilmiştir. (s. 59)

- “Büyük Gezin” okuma metninde "Her seferinde sevgilim Ana için bir fotoğraf çekerim. Her seferinde aynı mesajı yazıyorum: Seni seviyorum." cümlesinde sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 60)
- “Yaşam Tarzı” okuma metninde “Hafta sonları sabah saat ona kadar binada sessizlik olmalı; öğleden sonra iki ve beş arası da aynı. Bu saatler arasında sesiz olmamız lazım.” ifadelerinde saygı ve sorumluluk değerlerine yer verilmiştir. (s. 71)
- “Yaşam Tarzı” okuma metninde “Dostluk ve dostlar Sırplar için çok önemlidir.” cümlesinde dostluk değeri vurgulanmıştır. (s. 71)
- “Yaşam Tarzı” okuma metninde “Hafta sonu arkadaşlar ve aile için ayrılır.” cümlesinde ailenin önemi vurgulanıp sevgi ve dostluk değerlerine yer verilmiştir. (s. 71)
- “Yaşam Tarzı” okuma metninde ayrıca “Misafirleri seviyoruz ve onları konuk etmek için elimizden geleni yapacağız.” cümlesinde misafirperverliğin öneminden bahsedilerek yardımseverlik değeri vurgulanmıştır. (s. 71)
- “Aile Zamanı” okuma metninde “Pazar günü, ailece yemek yemek için rezerve edilmiş bir gündür.” cümlesinde aile birliğinin önemi söz konusu edilerek sevgi değerine yer verilmiştir. (s. 72)

c) Eğitim kurumları

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında:

- “Ağaç Dikme Şenliği” okuma metninde eğitim odaklı bir kuruluş olan ODTÜ Mezunlar Derneği’nden bahsedilmektedir. (s. 40)

d) Eğitimciler, bilim adamları

Učimo Srpski A1 ders kitabında:

- “Kiril Alfabeti Hakkında Hikâye” okuma metninde Kiril alfabetini oluşturan eğitimciler, Cirilo i Metodije söz konusu edilmektedir. (s. 186)

Učimo Srpski A2 ders kitabında:

- “Sırbistan’ın Nesi Meşhur?” dinleme metninde ünlü bir mühendis ve fütürist olan Nikola Tesla, fizikçi Mihajlo Pupin ile fizikçi, astronom ve coğrafyacı Milutin Milanković gibi Sırp bilim insanları söz konusu edilmektedir. (s. 66)
- “3372 Numaralı Oda” okuma metninde de ünlü Sırp bilim insanı Nikola Tesla’ya yer verilmiştir. (s. 122)

Nikola Tesla elektrik mühendisi, makine mühendisi, fütürist bir Sırp bilim adamıdır. Bilim tarihinde elektrik kaynağı sistemlerine verdiği katkılarla tanınmaktadır. İndüksiyon motoru, alternatif akım, Tesla bobini ve radyo onun önemli icatlarından bazılarıdır.

e) Üniversiteler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında:

- “Öğrenci Hayatı” okuma metninde Ankara Üniversitesi’nden bahsedilmiştir. Ankara Üniversitesi bugün 14 fakülte, 12 enstitü 11 yüksekokul ve 34 araştırma merkezi ile öğretim veren saygın bir devlet üniversitesidir. (s. 19)
- “Para” başlıklı okuma metninde Gazi Üniversitesi’ne yer verilmiştir. (s. 68)
- “Üniversitem” okuma metninde de İstanbul Üniversitesi söz konusu edilen bir başka öğretim kurumudur. (s. 83)
- “Melike’nin Yaz Tatili Planı” okuma metninde Mimar Sinan Üniversitesi’ne yer verilmiştir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi; sanat tarihçisi, arkeolog, müzeci, ressam ve mimar Osman Hamdi Bey tarafından 1882’de Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane adıyla kurulmuştur. İstanbul’da yer alan bir devlet üniversitesidir. (s. 162)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında:

- “Bir Ressam Hikayesi” okuma metninde de Mimar Sinan Üniversitesi’nden bahsedilmektedir. (s. 12)
- “Üç Önemli İnsan” başlıklı okuma metninde Türk Yükseköğrenim Kurumlarından Atatürk Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi’ne yer verilmiştir. Atatürk Üniversitesi 1957 yılında Erzurum’da kurulmuştur. Marmara Üniversitesi ise İstanbul’da bulunan bir devlet üniversitesidir. (s. 14)
- “Salih Korkmaz” dinleme metninde de Ankara Üniversitesi’ne yer verilmiştir. (s. 15)
- “Trafik Psikolojisi” okuma metninde Ortadoğu Teknik Üniversitesi’nden bahsedilmiştir. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 15 Kasım 1956’da dönemin Türkiye Başbakanı olan Adnan Menderes ve bir grup akademisyen tarafından kurulmuştur. (s. 45)
- “Ayağımızı Yerden Kesiyoruz” dinleme metninde Akdeniz Üniversitesi’nden bahsedilmiştir. (s. 108)
- “Komedyenler” okuma metninde Türkiye’nin önemli öğretim kurumları arasında yer alan Boğaziçi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi’nden söz edilmektedir. (s. 126)

- “Sen Ne Olacaksın?” okuma metninde Gazi Üniversitesi’nden bahsedilmiştir. Gazi Üniversitesi 1926 yılında Ankara’da kurulan bir devlet üniversitesidir. Ayrıca cumhuriyet döneminin ilk üniversitesi olma özelliği taşımaktadır. (s. 160)
- “Ali Nasuh Mahruki” okuma metninde Ankara’daki Bilkent Üniversitesi’nden söz edilmektedir. Bilkent Üniversitesi 20 Ekim 1984’te Ankara’da kurulan bir vakıf üniversitesidir. Türkiye’nin ilk vakıf üniversitesidir. (s. 161)

İncelenen Türkçe ve Sırpça temel düzey ders kitaplarında “*Değerler ve Eğitim*” kategorisine ilişkin A1 düzeyinde 37, A2 düzeyinde 46 olmak üzere toplam 83 kültürel unsur tespit edilmiştir. Söz konusu kültürel unsurların 68’i Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında 15’i de Uçimo Srpski 1 ders kitabında yer almaktadır. Değerler ve Eğitim kategorisinde tespit edilen Türk kültürüne ait unsurlar içerisinde en fazla kültürel öğeyi *değerler* alt kategorisi içermektedir. Değerler ve eğitim kategorisindeki Sırp kültürüne ait kültürel unsurlar da benzer şekilde en fazla *değerler* alt kategorisinde yer almaktadır.

4.4. Türkçe ve Sırpçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında “*Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor*” kategorisini oluşturan *Edebiyat: Edebî eserler ve şahsiyetler*; *Müzik: Müzik eserleri ve müzisyenler*; *Sanat: Görsel sanatlar, el sanatları*; *Spor: Sporcular ve spor etkinlikleri* alt kategorilerinde tespit edilen sosyokültürel unsurlar şunlardır:

a) Edebiyat: Edebî eserler ve şahsiyetler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında:

- “Tatilde Yaptıklarım” okuma metninde Müfit Aksakal’ın Tatilde Yaptıklarım adlı şiirine yer verilmiştir. Müfit Aksakal, Türk çocuk ve gençlik edebiyatının mühim edebî simalarından olan popüler bir yazardır. (s. 163)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında:

- “Üç Önemli İnsan” okuma metninde çağdaş Türk edebiyatının öykü ve denemeleriyle tanınmış önemli yazarlarından Mustafa Kutlu’dan söz edilmiştir. (s. 14)
- “Ağrı Dağı Efsanesi (İki Bacı)” okuma metninde efsane edebî türünün örneklerinden birine yer verilmiştir. (s. 19)

- “Hangi Şehir, Hangi Kişi?” başlıklı dinleme metninde Türk mizah edebiyatının meşhur simalarından Nasreddin Hoca'ya yer verilmiştir. (s. 21)
- “Hangi Şehir, Hangi Kişi?” başlıklı dinleme metninde söz konusu edilen bir diğer edebî şahsiyet de Hacı Bektaş-ı Veli'dir. (s. 21)
- “Hangi Şehir, Hangi Kişi?” başlıklı dinleme metninde ayrıca dinî tasavvufî Türk edebiyatının öncü isimlerinden Yunus Emre'ye yer verilmiştir. (s. 21)
- Sekizinci okuma metninde Oğuz Atay'ın "Bir Bilim Adamının Romani" adlı eseri ile Mevlana'nın "Mesnevi"si söz konusu edilmiştir. (s. 54)
- Bir dinleme metni olarak yer verilen “Tuz Kadar Seviyorum” masalı ile Türk masal edebiyatının örneklerinden biri tanıtılmıştır. (s. 125)
- “Mektup” dinleme metninde Nasreddin Hoca'nın bir fıkrasına yer verilmiştir. (s. 127)
- “Nasrettin Hoca'dan Fıkralar” dinleme metninde de Nasreddin Hoca söz konusu edilmiştir. (s. 158)

Uçimo Srpski A1 ders kitabında;

- Okuyun ve dinleyin “Sırp Dilinin Sesleri ve Harfleri” başlıklı okuma metninde Sırpça Kiril alfabesi “ћирилица” tanıtılmıştır. En eski Slav kitaplarının yazıldığı iki alfabeden biri olan Kiril yazısı, Aziz Kiril ve kardeşi Metodius tarafından 9. yüzyılın ilk çeyreğinde oluşturulmuştur. (s. 185)
- “Kiril Alfabesi Hakkında Hikâye” metninde de Sırpça Kiril alfabesi hakkında bilgiler verilmiştir. (s. 186)

Uçimo Srpski A2 ders kitabında;

- “Sırbistan'ın Nesi Meşhur?” dinleme metninde Sırbistan'ın ünlü edebî kişilikleri; Isidora Sekulić, Ivo Andrić, Danilo Kiš ve Milorad Pavić gibi yazarlardan bahsedilmiştir. Söz konusu yazarlardan İvo Andrić, 1961'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmış Yugoslav bir romancı, şair ve kısa öykü yazarıdır. (s. 66)

b) Müzik: Müzik eserleri ve müzisyenler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- Dinleme metni olarak Seda Üren tarafından seslendirilen “Güle Güle Sana” adlı şarkıya yer verilmiştir. (s. 25)
- Dinleme metni olarak yer verilen bir diğer müzik eseri de Âşık Veysel'in “Uzun İnce Bir Yoldayım” adlı türküsüdür. (s. 70)

- Yaptığı müziklerle ve çocuk programlarıyla tanınan ve Anadolu Rock müziğinin öncüleri arasında sayılan Barış Manço'nun "Bugün Bayram" adlı eserine dinleme metni olarak yer verilmiştir. (s. 171)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- "Üç Önemli İnsan" başlıklı okuma metninde Türk müzisyen Kıraç'ın 2005 yılında "Bir İstanbul Masalı" adlı dizi filmin müziği ile En İyi Müzik Ödülü'nü kazandığından söz edilmiştir. (s. 14)
- "Yaren ve Ailesi" dinleme metninde Türk müziğinin önemli enstrümanları arasında yer alan ud, bağlama ve neyden bahsedilmiştir. (s. 17)
- Dinleme metni olarak Barış Manço'nun "Nane Limon Kabuğu" adlı şarkısının sözlerine yer verilmiştir. (s. 37)
- Dinleyelim, birlikte söyleyelim etkinliğinde müzisyen Göksel'in "Senden Başka" şarkısına yer verilmiştir. (s. 117)

Uçimo Srpski A2 ders kitabında;

- "Yaşam Tarzı" okuma metninde Sırp yöresel müzik tarzlarından "tamburaşi" ve "trubaçi" tanıtılmıştır. (s. 71)

c) Sanat: Görsel sanatlar, el sanatları

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- "Öncesi, Sonrası" okuma metninde Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman ve eşi Hürrem Sultan'ın hayatı yanında Hürrem Sultan'ın evlatları için giriştiği taht mücadelesi üzerine kurgulanmış olan televizyon dizisi "Muhteşem Yüzyıl"dan söz edilmiştir. (s. 59)
- "Âmâ Ressam" okuma metninde doğuştan görme engelli Türk ressamı Eşref Armağan'a yer verilmiştir. Eşref Armağan, yaşamı boyunca görmediği nesnelere maket modellerine parmak uçlarıyla dokunarak onları başarıyla resmedebilmiş bir sanatçıdır. (s. 111)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- "Yaren ve Ailesi" dinleme metninde mimarlık sanatına getirdiği dünya ölçeğindeki yenilikler ile tanınan Mimar Sinan'dan söz edilmiştir. (s. 17)
- Mimar Sinan'dan "Hangi Şehir, Hangi Kişi?" başlıklı dinleme metninde de söz edilmiştir. (s. 21)
- "Devlerin Aşkı" dinleme metninde Türkan Şoray ve Kadir İnanır gibi sanatçılar ile Devlerin Aşkı, Dila Hanım, Deprem, Cevriyem, Unutulan Kadın, Selvi Boylum Al Yazmalım gibi filmlere yer verilmiştir. (s. 56)

- “Neşeli Günler” okuma metninde “Neşeli Günler” adlı film anlatılmış, Türk sinemasının en önemli isimlerinden Münir Özkul ve Adile Naşit’ten bahsedilmiştir. (s. 59)

Münir Özkul: 1925 İstanbul doğumlu, Türk meddah, sinema ve tiyatro oyuncusudur.

Adile Naşit: 1930 İstanbul doğumlu, Türk sinema oyuncusu ve tiyatrocusudur.

Neşeli Günler filmi; senaryosunu Sadık Şendil’in kaleme aldığı, yönetmenliğini ise Orhan Aksoy’un üstlendiği, 1978 yılı yapımı bir Türk komedi filmidir.

- “Av Mevsimi” okuma metninde başrollerini Şener Şen ve Cem Yılmaz’ın paylaştığı “Av Mevsimi” adlı sinema filminden bahsedilmiştir. Av Mevsimi filmi bir cinayet araştırması sırasında hayatları altüst olan 3 polisin hikâyesini konu etmektedir. (s. 60)

Şener Şen: 1941 Adana doğumlu, Türk sinema sanatçısıdır.

Cem Yılmaz: 1973 İstanbul doğumlu; Türk komedyen, senarist, oyuncu, yapımcı ve yönetmendir.

- “Ürettiğimiz Dokumalar” okuma metninde Türk el sanatları içerisinde yeri olan yün hırka ve el halısı söz konusu edilmiştir. (s. 93)
- “Çini Sanatı” başlıklı okuma metninde Türk çini sanatı ve İznik çinilerinin tanıtımına yer verilmiştir. Çini sanatı, Osmanlı döneminden günümüze kadar gelen özgün Türk el sanatlarından biridir. (s. 110)
- “Komedyenler” okuma metninde “Cem Yılmaz, Kemal Sunal, Ata Demirer ve Zeki Alasya” gibi Türk sinemasının önemli sanatçıları tanıtılmaktadır. (s.126)

Kemal Sunal: 1944 İstanbul doğumlu; Türk sinema ve tiyatro oyuncusu, yapımcı ve senaristtir.

Ata Demirer: 1972 Bursa doğumlu; Türk oyuncu, komedyen ve müzisyendir.

Zeki Alasya: 1943 İstanbul doğumlu; Türk oyuncu, tiyatro ve sinema sanatçısıdır.

- “Meddahlık” okuma metninde geleneksel Türk gösteri sanatlarından biri olan meddahlık tanıtılmış ve meddahlık geleneğinin günümüzdeki temsilcileri Erol Günaydın, Ata Demirer ve Cem Yılmaz’dan söz edilmiştir. (s. 128)
- “Programlar Arasında” okuma metninde “Stadyum, Haberin Olsun, Dünyanın Ekonomisi, Gezelim Görelim, Hababam Sınıfı, Mavi Tutku” gibi televizyon programlarından bahsedilmiştir. (s. 139)
- “Kuş Evleri” serbest okuma metninde Türk kültür ve sanatında önemli bir yer tutan ve günümüzde de güzel örnekleri görülebilen kuş evlerinden söz edilmektedir. (s. 148)
- “Adam Olacak Çocuk” başlıklı okuma metninde Barış Manço’nun çocuk ve aileye yönelik bir eğitim, kültür ve eğlence programı olan “7’den 77’ye” adlı televizyon programından söz edilmiştir. (s. 168)

Učimo Srpski A2 ders kitabında;

- “Sırbistan’ın Nesi Meşhur?” dinleme metninde Sırbistan’ın ünlü film yönetmenleri Emir Kusturica ve Goran Paskaljević’ten bahsedilmiştir. (s. 66)
- Yugoslavya başkanı Tito ve eşi Jovanka’nın “Sutjeska” film setini ziyaretlerini söz konusu eden okuma metnine yer verilmiş.

Sutjeska Savaşı, Yugoslavya’da 1973’te çekilen o güne kadar en pahalı bütçeye sahip bir partizan filmidir. (s. 111)

d) Spor: Sporcular ve spor etkinlikleri

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Hızlı Adam” okuma metninde motosiklet sporundaki başarıları ile tanınan milli sporcu Kenan Sofuoğlu tanıtılmıştır. (s. 126)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- “Üç Önemli İnsan” başlıklı okuma metninde millî futbolcu Arda Turan’ın kısa biyografisine yer verilmiştir. (s. 14)
- “Altın Sporcu ile Röportaj” okuma metninde Londra Olimpiyatlarında altın madalya kazanan millî tekvandocu Servet Tazegül’e yer verilmiştir. (s. 62)
- “Ali Nasuh Mahruki” okuma metninde Türkiye’nin dağcılık sporundaki en önemli isimlerinden biri, Ali Nasuh Mahruki tanıtılmıştır. (s. 161)
- Eski millî futbolcu ve teknik direktör Şenol Güneş hakkındaki dinleme metninde Şenol Güneş’in kısa bir otobiyografisine yer verilmiştir. (s. 162)

Učimo Srpski A2 ders kitabında;

- “Sırbistan’ın Nesi Meşhur?” dinleme metninde Novak Đoković’in Profesyonel Tenisçiler Birliği’nin (ATP) sıralamasına göre dünyanın bir numaralı tenis sporcusu olduğundan söz edilmiştir. (s. 66)

İncelenen Türkçe ve Sırpça temel düzey ders kitaplarında “*Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor*” kategorisine ilişkin A1 düzeyinde 9, A2 düzeyinde 34 olmak üzere toplam 43 kültürel unsur tespit edilmiştir. Söz konusu kültürel unsurların 36’sı Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında 7’si de Učimo Srpski 1 ders kitabında yer almaktadır. Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor kategorisinde tespit edilen Türk kültürüne ait en fazla unsura *görsel sanatlar, el sanatları* alt kategorisinde rastlanmaktadır. Edebiyat, sanat, müzik ve spor kategorisinde Sırp kültürüne ait en fazla unsur ise *edebî eserler ve şahsiyetler* alt kategorisinde yer almaktadır.

4.5. Türkçe ve Sırpçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Gelenekler ve Folklor Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında “*Gelenekler ve Folklor*” kategorisini oluşturan *Özel günler; Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler; Dini kurallara ve geleneklere dayalı davranışlar; Festivaller, şenlikler, törenler, kutlamalar; Halk oyunları/danslar ve çocuk oyunları; Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar; Geleneksel meslekler; Geleneksel çalgılar ve Geleneksel sporlar* alt kategorilerinde tespit edilen sosyokültürel unsurlar şunlardır:

a) Özel günler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Öğrencim Ali” okuma metninde Ramazan Bayramı’ndan söz edilmiştir. (s. 99)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- “Ramazan Geliyor” okuma metninde Ramazan Bayramı’na özel olarak yapılan hazırlıklara değinilmiştir. (s. 109)
- “Yeni Komşumuz” okuma metninde Muharrem ayının onuncu günü olan Aşure Günü’nden söz edilmiştir. (s. 122)

Učimo Srpski A2 ders kitabında;

- “Aile Zamanı” adlı okuma metninde Nedelja (Pazar) gününün önemine ve Sırp sofrası kültürüne değinilmiştir. Pazar, eski Sırp kültüründe özel bir gündür. Sırbistan’da eskiden aileler Pazar günü toplanır, o gün herkes eve erken gelir ve beraber öğle yemeği yenirdi. (s. 72)

c) Dinî kurallara ve geleneklere dayalı davranışlar

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Bayram Günü” okuma metninde “bayramın mübarek olsun, bayramınız kutlu olsun, iyi bayramlar” gibi bayramla ilgili kutlama ifadelerine yer verilmiştir. (s. 166-167)
- “Ramazan Bayramı” adlı dinleme metninde bayram namazı, bayram harçlığı ve bayramlık elbiselerden bahsedilmiştir.

Bayram namazı: Ramazan veya Kurban Bayramı’nın ilk günü Güneş’in doğumundan yaklaşık 50 dakika sonra cemaatle birlikte kılınan namazdır.

Bayram harçlığı: Çocuklara bayram harçlığı verme bayramın önemli geleneklerinden biridir. Türk kültüründe bir diğer gelenek ise temiz ve güzel elbiseler giyip büyükleri ziyaret etmektir. (s. 169)

- “Bayram Namazı” başlıklı serbest okuma metninde de Türk kültürünün ayrılmaz parçası olan bayramlara yer verilmiştir. Bayram namazı, abdest alma, bayramlaşma ve el öpme gibi dini ve kültürel unsurlara yer verilmiştir. (s. 172)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında:

- “Gülleç; Aşure” serbest okuma metninde Aşure tatlısının tanıtımı ile Muharrem ayında aşure dağıtma geleneği anlatılmıştır. Aynı metinde ayrıca Ramazan'da iftar sofralarında geleneksel olarak çokça tüketilen güllaç tatlısından da bahsedilmiştir. (s. 88)

Učimo Srpski A2 ders kitabında:

- “Slava Gününüz Kutlu Olsun” başlıklı okuma metninde Sırp kültürünün ayrılmaz bir parçası olan dinî Slava gününe yer verilmiş ve Slava gününe özel kutlama şekilleri, Srećna slava domaćine! (Slava gününüz kutlu olsun!) gibi kutlama ifadeleri söz konusu edilmiştir. (s. 78)

Slava, sadece Sırp Ortodoks kültüründe kutlanmakta ve aynı zamanda Unesco'nun Somut Olmayan Kültürel Mirası Listesi'nde bulunmaktadır.

- “Bizim “Slava’mız” okuma metninde “posna hrana” (hayvansal ürünleri içermeyen yemekler) ve slavski kolač (slava günü tatlısı) kültürel unsurlarına yer verilmiştir. (s. 79)
- “Bizim “Slavamız” okuma metninde Aziz Yovan (Sveti Jovan) günü (slava) kutlama ve adetlerinin genel tasviri yapılmıştır. (s. 79)
- “Bizim “Slava’mız” okuma metninde ayrıca Sırpların inanç dünyasında önemli yeri olan azizler Sveti Nikola, Sveti Luka, Sveta Petka ve Sveti Sava gibi şahsiyetlerden bahsedilmiştir. Sırp kültüründe aziz kişiler insanları korurlar. Metinde Aziz Sava’nın öğrencilerin koruyucusu, Aziz Petka’nın kadınların, Aziz Luka’nın sanatçıların ve Aziz Nikola’nın yolcuların koruyucusu olduğu hakkında bilgi verilmiştir. (s. 79)

d) Festivaller, şenlikler, törenler, kutlamalar

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında:

- “Ağaç Dikme Şenliği” okuma metninde ODTÜ’de geleneksel olarak düzenlenen Ağaç Dikme Şenliği’ne yer verilmiştir. (s. 40)
- “Tur Şirketinde” okuma metninde de Anzak Anma Töreni’nden bahsedilmiştir. (s. 73)

- “Çanakkale’ye Yolculuk” okuma metnine bağlı etkinlikte Anzak Günü Anma Töreni’nden bahsedilmiştir. (s. 75)

Anzak Günü Anma Töreni, I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu’na karşı savaşan Avustralya ve Yeni Zelanda Kolordusu askerlerini anmak için her yıl 25 Nisan tarihinde kutlanılır.

- “Ayder Şenlikleri” dinleme metninde Karadeniz Bölgesi’nde her yıl Haziran ayının 2. haftası geleneksel olarak düzenlenen Ayder Şenlikleri söz konusu edilmiştir. (s.81)

Uçimo Srpski A2 ders kitabında;

- “EXIT Festivali” dinleme metninde Avrupa’nın en büyük festivallerden biri olan ve Sırbistan’ın Novi Sad şehrinde düzenlenen EXİT festivali hakkında bilgi verilmiştir. (s. 121)

Exit Festivali, Belgrad’a 80 km mesafedeki Novi Sad şehrinde Petrovaradin Kalesi’nde düzenlenen bir yaz müzik festivalidir. 2003 ve 2007 yıllarında Avrupa Festival Ödülleri’nde en iyi Büyük Festival ödülünü kazanmıştır.

e) Halk oyunları/danslar ve çocuk oyunları

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Arkadaşım” dinleme metninde Türk düğünlerinde oynanan halay ve misket oyunundan bahsedilmiştir. (s. 158)

Halay: Türk halk kültüründe tören dansıdır. Halay, toplu halde yan yana dizilerek bir çember oluşturmak suretiyle oynanır. Dansçılar, serçe parmaklarıyla birbirlerine tutunurlar. Dans yavaş adımlarla başlar, bir süre sonra hızlanır.

Misket: Ankara ve çevresinde oynanan zeybek türü bir halk oyunudur. Saz eşliğinde oynanan misket, esasta üç kişi ile oynanır.

f) Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- “Türk Hamamı” başlıklı serbest okuma metninde “gelin hamamı, damat hamamı ve hamamda kız beğenme” gibi geleneklere değinilmiştir. (s. 46)
- “Ayder Şenlikleri” dinleme metninde Karadeniz Bölgesi’nin geleneksel halk oyunlarından horondan söz edilmiştir. (s. 81)
- “Kızarmış Ekmek Kokusu” okuma metninde Türk kültüründe küçüğün büyüğe saygı ifadelerinden biri olan el öpme ritüeline yer verilmiştir. (s. 120)

- “Yeni Komşumuz” okuma metninde aşure dağıtma geleneğine değinilmiştir. (s. 122)
Uçimo Srpski A2 ders kitabında;
- “Yaşam Tarzı” okuma metinde Sırpların (piti kafu) kahve içme ritüeli hakkında küçük bir metne yer verilmiştir. Sırp kültüründe kahve içme, arkadaşlar ile sohbet edip hoşça vakit geçirme vesilesidir. (s. 71)

g) Geleneksel meslekler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Geleneksel Meslekler: Bakırcılık” serbest okuma metninde geleneksel Türk mesleklerinden biri olan bakırcılık tanıtılmıştır.

Bakırcılık, bakırdan eşya yapma sanatıdır. Kazan, testi, leğen, tas gibi ürünler dövme ve sıvama tekniğiyle yapılmaktadır. (s. 114)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- “Meddahlık” başlıklı serbest okuma metninde geleneksel Türk tiyatrosunun önemli türlerinden “meddahlık” geleneği ile “meddah” hakkında bilgi verilmiştir.

Türk kültüründe meddah, bir topluluk önünde çeşitli hikâyeler anlatan ve taklit yapan kişilere denir. (s. 128)

h) Geleneksel çalgılar

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Arkadaşım” dinleme metninde Türk düğünlerinde kullanılan geleneksel Türk halk çalgılarından davul ve zurnaya yer verilmiştir. (s. 118)

Davul: Ahşap, maden ya da pişmiş topraktan silindirik bir gövdeye gerilen deriden oluşan bir çalgıdır.

Zurna: Türkiye’nin birçok yöresinde kullanılan ve çoğunlukla davul eşliğinde icra edilen, yedi delikli, nefesli bir geleneksel Türk halk çalgısıdır.

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- “Ayder Şenlikleri” dinleme metninde Karadeniz Bölgesi’nin geleneksel halk çalgılarından kemençeden söz edilmiştir. (s. 81)

i) Geleneksel sporlar

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- “Ata Sporumuz Cirit” serbest okuma metninde Türklerin en eski atlı spor oyunlarından

“cirit” hakkında bilgi verilmiştir. (s. 68)

Cirit, Türklerin Orta Asya’dan Anadolu’ya geldikleri dönemden itibaren oynadıkları savaş oyunudur. Anadolu’da 11-16. yüzyıllarda bir savaş oyunu olarak oynanan cirit, sonraki dönemlerde Osmanlı Devleti’nde en büyük gösteri sporu olmuştur.

İncelenen Türkçe ve Sırpça temel düzey ders kitaplarında “*Gelenekler ve Folklor*” kategorisine ilişkin A1 düzeyinde 7, A2 düzeyinde 20 olmak üzere toplam 27 kültürel unsur tespit edilmiştir. Söz konusu kültürel unsurların 21’i Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında 6’sı da Uçimo Srpski 1 ders kitabında yer almaktadır. Gelenekler ve Folklor kategorisinde tespit edilen Türk kültürüne ait unsurlar içerisinde en fazla kültürel öğeyi *festivaller, şenlikler, törenler, kutlamalar* alt kategorisi içermektedir. Sırp kültürüne ait gelenekler ve folklor kategorisindeki en fazla kültürel öğeler *dinî kurallara ve geleneklere dayalı davranışlar* alt kategorisinde yer almaktadır.

4.6. Türkçe ve Sırpçanın Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanmış Ders Kitaplarındaki Coğrafya ve Mekân Unsurlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında “*Coğrafya ve Mekân*” kategorisini oluşturan *Şehirler veya diğer yerleşim yerleri; Tarihî ve turistik yerler; Kültürel yapılar ve mekânlar* ve *Doğal güzellikler* alt kategorilerinde tespit edilen sosyokültürel unsurlar şunlardır:

a) Şehirler veya diğer yerleşim yerleri

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında:

- “Öğrenci Hayatı” okuma metninde Ankara şehrinden bahsedilmiştir. Ankara Türkiye’nin başkenti ve en kalabalık ikinci ilidir. Ankara, Türk kültüründe kedisi, keçisi, tavşanı, armudu, balı ve çiğdemi ile meşhurdur. (s. 19)
- “Kişisel Bilgilerim” dinleme metninde İstanbul ve Antalya şehirlerine yer verilmiştir. (s. 28)
- “Ben Kimim?” dinleme metninde İstanbul’dan bahsedilmiştir. (s. 34)
- “Evim Nerede?” dinleme metninde de Ankara’nın Çamlıca ve Ulus mahallelerinden söz edilmiştir. (s. 49)
- “Öncesi, Sonrası” okuma metninde Kızılay Meydanı’na yer verilmiştir. (s. 59)
- “Alışveriş Sepeti” okuma metninde Adana şehrine yer verilmiştir. (s. 66)

- “Üniversitem” okuma metninde Türk tarihinin ve kültürünün önemli merkezlerinden Konya şehri söz konusu edilmiştir. Konya, Türkiye’nin yüz ölçümü bakımından en büyük ili ve en kalabalık yedinci şehridir. Konya ili sınırları içerisinde yer alan ve Anadolu’nun en eski yerleşim yerlerinden biri olan Çatalhöyük, 2012 yılında UNESCO Dünya Kültür Miras Listesi’ne alınmıştır. (s. 83)
 - “Kızılay Meydanı” dinleme metninde Ankara’nın hem eğlence hem de alışveriş olanaklarına sahip semtlerinden biri olan Kızılay Meydanı’na yer verilmiştir. (s. 85)
 - “Haftalık Planımız” başlıklı okuma metninde de Bursa ve Ankara şehirlerinden bahsedilmiştir. Osmanlı Devleti’nin ilk başkenti olma özelliği taşıyan Bursa, doğal ve tarihî zenginlikleriyle de önem taşımaktadır. (s. 89)
 - “Hacı Bayram Gezisi” dinleme metninde Hacı Bayram Veli’nin doğum yeri olan Ankara’nın Solfasol köyünden söz edilmiştir. (s. 91)
 - “Öğretmen Olacağım” okuma metninde Türkiye’nin ekonomik, tarihî ve sosyo-kültürel açıdan en önde gelen şehri olan İstanbul’a yer verilmiştir. (s. 98)
 - “Geleneksel Meslekler: Bakırcılık” serbest okuma metninde tarihî bakırcılar çarşılarına sahip şehirler Kahramanmaraş, Diyarbakır, Bursa ve Erzincan’dan bahsedilmiştir. (s. 114)
 - “Otel Nerede?” dinleme metninde İstanbul’un Taksim semtinden bahsedilmiştir. (s. 124)
 - “Fayton” serbest okuma metninde temel ulaşım aracı olarak kullanılan faytonları ile dikkat çeken Adalar’dan bahsedilmiştir. (s. 134)
 - “En Ucuz Uçak Bileti” okuma metninde Ankara ve İstanbul’a yer verilmiştir. (s. 140)
 - “Arkadaşım” dinleme metninde Türkiye’nin ‘turizm başkenti’ Antalya söz konusu edilmiştir. Antalya, kapsadığı bölge itibarıyla tarih öncesinden günümüze pek çok medeniyeti barındırmış ve kültür turizmi bakımından Türkiye’nin en çok antik kentine sahip şehridir. (s. 158)
 - “Melike'nin Yaz Tatili Planı” okuma metninde Amasra, Bartın ve Gaziantep şehirlerine yer verilmiştir. (s. 162)
 - “Ali'nin Tatili” dinleme metninde Türkiye’nin önemli turizm merkezlerinden bir olan Antalya’nın Kemer ilçesinden söz edilmiştir. (s. 162)
 - “Okul Gezisi” okuma metninde Karadeniz Bölgesi turizmine önemli ölçüde katkısı olan Bartın ilinin Amasra ilçesinden bahsedilmiştir. (s. 165)
- Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında:*
- “Bir Ressamın Hikâyesi” okuma metninde Türkiye’nin en büyük nüfusa ve tarihsel zenginliğe sahip ili İstanbul’a değinilmiştir. (s. 12)

- “Resim Sergisinde” okuma metninde Türkiye’nin turizm merkezlerinden Antalya’ya yer verilmiştir. (s. 13)
- “Üç Önemli İnsan” başlıklı okuma metninde Erzincan, Kahramanmaraş ve İstanbul şehirlerinden söz edilmiştir. (s. 14)
- “Salih Korkmaz” dinleme metninde Karadeniz bölgesinin en önemli kültür ve turizm merkezlerinden Trabzon’dan söz edilmiştir. (s. 15)
- “Tatlı Telaş/Tatil Planı” okuma metninde Kayseri şehrinden bahsedilmiştir. (s. 18)
- “Müjde” okuma metninde Ankara ve Kayseri şehirlerine yer verilmiştir. (s. 22)
- “Kayseri’de Emlakçıda” okuma metninde Kayseri şehri söz konusu edilmiştir. (s. 24)
- “Kayseri Hakkında” okuma metninde de Kayseri şehrine yer verilmiştir. (s. 24)
- “Ağaç Dikme Şenliği” okuma metninde Eymir’den söz edilmiştir. (s. 40)
- “Üsküdar’da Zincirleme Trafik Kazası” dinleme metninde İstanbul’un önemli kültürel muhitlerinden biri olan Üsküdar semtine yer verilmiştir. (s. 43)
- “Üsküdar, “Trafik Canavarı” dinleme metninde söz konusu edilmiştir. (s. 43)
- “Trafik Psikolojisi” okuma metninde Ankara’dan bahsedilmiştir. (s. 45)
- “Her Yeri Görmek İstiyoruz” okuma metninde bahsedilen şehirler; Ankara, Konya ve Eskişehir’dir. (s. 72)
- “Tur Şirketinde” okuma metninde Çanakkale şehrinden bahsedilmiştir. (s. 73)
- “Ayder Şenlikleri” dinleme metninde Ayder, Trabzon ve Rize’den söz edilmiştir. (s. 81)
- “Para Nerede?” adlı okuma etkinliğinde İstanbul’a yer verilmiştir. (s. 102)
- “Ayağımızı Yerden Kesiyoruz” dinleme metninde Ankara ve Antalya’dan bahsedilmiştir. (s. 108)
- “Ramazan Geliyor” okuma metninde de Ankara’ya yer verilmiştir. (s. 109)
- “Çini Sanatı” okuma metninde Bursa, İstanbul, Edirne gibi şehirler yanında çini ile özdeşleşmiş Kütahya şehrinden söz edilmiştir. (s. 110)
- “Anneme Mektup” okuma metninde Ankara’ya yer verilmiştir. (s. 114)
- “Yurtta Bir Sabah” dinleme metninde Ankara’nın Kızılay meydanı ile Denizli şehrine yer verilmiştir. (s. 116)
- “Kuzen” okuma metninde Ankara’nın Kızılay ve Sıhhiye semtlerinden bahsedilmiştir. (s. 116)
- “Kızarmış Ekmek Kokusu” okuma metninde İstanbul’un Florya sahili söz konusu edilmiştir. (s. 120)
- “Şenol Güneş” dinleme metninde Trabzon şehrine yer verilmiştir. (s. 162)

Učimo Srpski A1 ders kitabında;

- “Belgrad” okuma metninde, Sırbistan’ının başkenti Belgrad hakkında bir tanıtım metnine ve Belgrad’ın görseline yer verilmiştir. Kelime anlamı ‘beyaz şehir’ olan Belgrad, Tuna ve Sava nehirlerinin birleştiği yerde kurulmuş, Sırbistan’ın başkenti ve en büyük şehridir. (s. 40)

Učimo Srpski A2 ders kitabında;

- “EXIT Festivali” okuma metninde Novi Sad şehrinden söz edilmiştir. (s. 121)
- “Geleneksel Sırp Evi” (Tradicionalna Srpska kuca) okuma metninde Sırbistan’ın Vojvodina bölgesinden bahsedilmiştir. Vojvodina, Balkanlar’da, Sırbistan devleti sınırları içinde kalan özel bir bölgedir. Vojvodina’nın başkenti Novi Sad şehridir. (s. 121)

b) Tarihî ve turistik yerler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Hacı Bayram Gezisi” dinleme metninde Hacı Bayram Türbesi tanıtılmıştır. Hacı Bayram Türbesi, Hacı Bayram Camii’nin mihrap duvarına bitişik olarak 1429 yılında yapılmıştır. Hacı Bayram Türbesi, kare planlı, sekizgen tamburlu ve üzeri kurşun kubbe ile örtülüdür. (s. 91)
- “Mesleğimi Seviyorum” okuma metninde Mimar Sinan’ın muhteşem eseri Süleymaniye Camisi’ne yer verilmiştir. Süleymaniye Camii, Kanuni Sultan Süleyman adına 1551-1557 yılları arasında İstanbul’da Mimar Sinan tarafından inşa edilmiştir. (s. 100)
- “Büyükkada’da Hafta Sonu” okuma metninde Büyükkada, Kapadokya, Safranbolu, Amasra, Gaziantep gibi Türkiye’nin tarihî ve turistik yerlerine değinilmiştir. (s. 156-157)
- “Seyahat Acentasında” okuma metninde Doğu Karadeniz Bölgesi’nde bulunan ve Rum Ortodoks inancının Anadolu’daki önemli tarihî yapılarından Sümela Manastırı’na yer verilmiştir. (s. 159)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- “Bir Ressamın Hikâyesi” okuma metninde Ağrı Dağı ve Nuh’un Gemisi’nden bahsedilmiştir. İnanışa göre Büyük Tufan’dan öne Allah’ın emriyle büyük bir gemi inşa edilmiş ve bu gemiye Nuh’un Gemisi denmiştir. (s. 12)
- “Türk Hamamı” serbest okuma metninde Osmanlı ve Türk kültürünün önemli kültürel değerlerinden biri olan Türk Hamamı hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca İstanbul’daki Çemberlitaş, Cağaloğlu ve Beyazıt hamamlarının Türk kültür ve sanat tarihi açısından önemi de vurgulanmıştır. (s. 46)

- “Gezici Kütüphane” okuma metninde Ürgüp’teki Tahsin Ağa Kütüphanesi’nden bahsedilmiştir. (s. 51)
- “Tur Şirketinde” okuma metninde “Çanakkale Şehitleri Anıtı, Türk Şehitliği, Anzak Koyu, Conkbayırı ve Truva Antik Şehri” gibi Türkiye’nin tarihî ve turistik yerlerinden söz edilmiştir. (s. 73)
- “Çanakkale’ye Yolculuk” okuma metninde Çanakkale Şehitliği Anıtı’ndan bahsedilmiştir. (s. 74)
- “Likya Yolu” okuma metninde Akdeniz bölgesinde bulunan ve önemli bir ticaret yolu olan “Likya Yolu” tanıtılmıştır.

Likya Yolu, Fethiye’den başlayarak Antalya’ya kadar uzanan ve tarihte Likya olarak adlandırılan yürüyüş rotasıdır. (s. 77)

- “Peri Pansiyonu” okuma metninde Nevşehir’de bulunan Kapadokya bölgesine yer verilmiştir. (s. 79)
- “Kıralık Odalar” okuma metninde de “Ayasofya Müzesi, Topkapı Sarayı, Mısır Çarşısı, Kapalı Çarşı’dan söz edilmiştir. (s. 81)

Ayasofya Müzesi (Camii): İstanbul’da yer alan bir camidir. 532-537 yılları arasında Bizans İmparatoru I. Justinianus tarafından yaptırılmıştır. Fatih Sultan Mehmed’in İstanbul’u fethiyle camiye dönüştürülmüştür. 1934 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla müzeye çevrilmiş olup 2020 yılında müze statüsünün iptal edilmesi sonucunda tekrar camiye dönüştürülmüştür.

Topkapı Sarayı: Fatih Sultan Mehmed tarafından 1478 yılında yaptırılmıştır. 600 yıllık Osmanlı tarihinde yaklaşık 380 sene boyunca Osmanlı Devleti’nin idare merkezi ve padişahların resmi ikametgâh yeri olmuştur.

Mısır Çarşısı: İstanbul’un Eminönü semtinde bulunan en eski ve kapalı çarşılarından biridir. Halen eski geleneğe uygun ürünler ve değişik gıda maddelerinin satıldığı ünlü bir alışveriş mekânıdır.

Kapalı Çarşısı: İstanbul’un merkezinde dünyanın en büyük ve en eski kapalı çarşılarından biridir.

- “Çini Sanatı” serbest okuma metninde Türkiye’nin önemli tarihî ve turistik yerlerinden Yeşil Cami, Selimiye Cami, Sultan Ahmet Cami ve Kapalı Çarşı’dan söz edilmektedir. (s. 110)

Yeşil Cami: Bursa’da bulunan, Bursa kentin simgelerinden biridir. 15. Yüzyıl Osmanlı çini sanatı için ayrı bir öneme sahiptir.

Selimiye Cami: Edirne’de II. Selim tarafından Mimar Sinan’a yaptırılmıştır. Mimar Sinan’ın “ustalık eserim” dediği Osmanlı mimarisinin en önemli yapıtlarındandır.

Sultan Ahmed Cami: Osmanlı padişahı I. Ahmet tarafından İstanbul’da 1609-1616 yılları arasında mimar Sedefkar Mehmet Ağa’ya yaptırılmıştır.

- “Kuş Evleri” serbest okuma metninde Selimiye Cami, Nevşehir Kurşunlu Cami ve Kayseri Şeyh İbrahim Tennuri Çeşmesi’nden bahsedilmiştir. (s. 148)

Nevşehir Kurşunlu Cami: Lale Devri’nin ünlü sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından 18’inci yüzyılın ilk yarısında (1726-1727) inşa ettirilmiştir.

Şeyh İbrahim Tennuri Çeşmesi: Cami ve türbenin yanında bulunan ve 1482 yılında Şeyh İbrahim Tennuri, oğlu ve halifesi Şeyh Lütfullah tarafından yapıldığı tahmin edilen çeşme, cami ve türbe ile birlikte bir kompleks oluşturmaktadır.

Učimo Srpski A1 ders kitabında;

- “Oryantasyon” okuma metnine bağlı 29 numaralı dinleme metninde Kalemegdan Parkı, Knez Mihajlova Caddesi ve Belgrad hayvanat bahçesinden (Beogradski zoološki vrt) bahsedilmiştir. (s. 45)

Kalemegdan Parkı’nın adı Türkçe kökenlidir. Kale ve meydan (megdan) kelimelerinden oluşur. Sırbistan Osmanlı İmparatorluğu egemenliğindeyken konulmuş olan bu ad, hala kullanılmaktadır. Tuna’ya Sava nehrinin karıştığı alanda yer alan Kalemegdan Parkı Belgrad’ın en güzel manzarasına sahip noktalarından biridir.

Knez Mihajlova Caddesi Belgrad’ın merkezinde yer alan turistik bir caddedir.

Učimo Srpski A2 ders kitabında;

- “EXIT Festivali” dinleme metninde Novi Sad şehrinde bulunan Petrovaradin Kalesi’nden bahsedilmiştir. (s. 121)

Petrovaradin Kalesi, Sırbistan’ın Vojvodina Bölgesi’nin başkenti Novi Sad’ın Tuna Nehri’ne bakan sağ yamacında bulunmaktadır. Kale, 1991 yılında Sırbistan’ın Büyük Öneme Sahip Kültürel-Tarihi Mekanları listesine dahil olmuş ve Sırbistan Cumhuriyeti tarafından korumaya alınmıştır.

c) Kültürel yapılar ve mekânlar

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Para” okuma metninde “Akün Tiyatrosu’na gittik.” ifadesinde Ankara’nın önemli kültürel mekânlarından biri olan Akün Tiyatrosu’na yer verildiği görülmektedir. (s. 71)

Učimo Srpski A2 ders kitabında;

- “Yaşam Tarzı” okuma metninde “kafana” kavramından bahsedilerek Sırp kültüründen aktarım sağlanmıştır. “Kafana” mekanlarında canlı Sırp folk müziği çalınır, insanlar tercihlerine göre yemek yiyip dans edebilirler. (s. 71)

d) Doğal güzellikler

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitabında;

- “Kızılırmak’ta Bir Fotoğrafçı” dinleme metninde Kızılırmak nehrinden bahsedilmiştir. Kızılırmak, Türkiye’nin en uzun nehirdir. (s. 103)
- “Doğa Yürüyüşü” okuma metninde ‘Soğuksu Milli Parkı’nda kahvaltı ettik.’ ‘Sonra şehrin gürültüsünden ve kalabalığından uzak Gerede yaylalarına ulaştık.’ ifadelerinde Soğuksu Milli Parkı’ndan ve Gerede yaylalarından bahsedilmiştir. (s. 158)
- “Seyahat Acentasında” okuma metninde Doğu Karadeniz’de bulunan Fırtına Vadisi, Uzungöl ve Ayder yaylalarının eşsiz güzelliklerinden söz edilmiştir. (s. 159)

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe A2 ders kitabında;

- “Bir Ressamın Hikâyesi” okuma metninde Ağrı Dağı’na yer verilmiştir. (s. 12)
Ağrı Dağı 5.137 metrelik rakımıyla Türkiye’nin en yüksek dağdır.
- “Kayseri” başlıklı okuma metninde Kayseri ilinin tanıtımına ve Erciyes Dağı’na yer verilmiştir. (s. 25)

Erciyes Dağı, İç Anadolu Bölgesi’nde yer alan bir yanardağdır. Türkiye’de kayak, dağcılık ve buzul tırmanışları için profesyonel sporcular tarafından en çok tercih edilen dünyada sayılı yerlerden biri olma özelliğine sahiptir.

Uçimo Srpski A1 ders kitabında;

- “Belgrad” başlıklı okuma metninde Belgrad’dan geçen iki büyük Sava ve Dunav (Tuna) nehirlerinden bahsedilmiştir. (s. 40)

Tuna Nehri, Avrupa’nın en büyük ikinci nehir havzasıdır. Nehir, on ülkeyi kat ederek Karadeniz’e dökülmektedir.

Tuna Nehri’nin sağ kollarından biri olan Sava Nehri, Sırbistan’ın başkenti Belgrad’da Tuna Nehri ile buluşur. Slovenya, Hırvatistan, Bosna-Hersek ve Sırbistan olmak üzere toplam dört ülkeden geçmektedir.

Uçimo Srpski A2 ders kitabında;

- EXIT Festivali dinleme metninde de Tuna Nehri’nden bahsedilmiştir. (s. 121)

İncelenen Türkçe ve Sırpça temel düzey ders kitaplarında “Coğrafya ve Mekân” kategorisine ait A1 düzeyinde 30, A2 düzeyinde 41 olmak üzere toplam 71 kültürel unsur tespit

edilmiştir. Söz konusu kültürel unsurların 63'ü Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında 8'i de Učimo Srpski 1 ders kitabında yer almaktadır. Coğrafya ve Mekân kategorisinde tespit edilen Türk kültürüne ait unsurlar içerisinde en fazla kültürel öğeyi *şehirler veya diğer yerleşim yerleri* alt kategorisi içermektedir. Sırp kültürüne ait Coğrafya ve Mekân kategorisindeki en fazla kültürel öğeler de benzer şekilde *şehirler veya diğer yerleşim yerleri* alt kategorisinde yoğunlaşmış durumdadır.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

İnsanın diğer canlılardan ayrılan en temel özelliği düşünen, konuşabilen ve bu yolla iletişim kurabilen bir varlık oluşudur. Dünyaya gelişyle bir kültür ortamına dâhil olan insan zamanla kültürün yaratıcısı olan dille konuşup iletişime geçmekte, hayatı da içine doğduğu kültürün imkânları çerçevesinde anlamlandırabilmektedir. İnsanı insan yapan temel unsur dili kullanabilme yeteneği olduğu gibi milletleri millet yapan en önemli unsur da kültürdür. Bu bakımdan millet kimliği kazanmada dil ile kültürün rolü çok büyüktür. Kültür, milletlerin dilini biçimlendirirken dil de kültürün koruyucusu ve aktarıcısı durumundadır. Bu yüzden dil edinimi aynı zamanda dilin bünyesinde var olan kültürün de edinimidir. Dilin ve kültürün insan yaşamındaki yeri düşünüldüğünde dil öğretiminin de yaşamdan yani kültürden kopuk bir şekilde öğretilmeyeceği açıktır. Bu bağlamda gerek anadili gerekse de yabancı dil öğretiminin kültürden bağımsız bir şekilde öğretilmesi mümkün değildir. Dil öğretimi, kültür öğretimi ile eşdeğerdir.

Dilin aktarıcısı olduğu kültürle birlikte öğretimi kolay ve kalıcı öğrenmeye katkı sağlayarak bireyler arası iletişimin daha doğru ve etkili kurulabilmesine yardımcı olacaktır. Özellikle yabancı dil öğretiminde kültürel aktarım odaklı bir öğretim yönteminin benimsenmesi, öğrencilerin hedef kültüre karşı ön yargılı yaklaşımlarını ortadan kaldırıp hedef dille ilgili öğrenme motivasyonlarının artmasına da katkı sunacaktır. Şüphesiz bu durum, yabancı dil öğretiminin kültür aktarımıyla birlikte gerçekleştirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle yabancı dil öğretim süreçlerinde dilin yapı ve işleyişi yanında milletin kültürel kodlarının çözümlenmesine de yardımcı olacak ders materyallerine ihtiyaç vardır.

Ders kitabı, öğrencilerin hem ders içi hem de ders dışı öğrenme süreçlerinde yararlandığı başlıca kaynak durumundadır. İçeriğinde dilin hem dil bilimsel yapı ve kurallarını hem de sosyokültürel özelliklerini barındıran ders kitaplarının aynı zamanda bir kültür rehberi niteliğinde hazırlanmasının gerekliliği göz ardı edilmemelidir. Nitekim bu durum uluslararası ölçütler çerçevesinde yabancı dil öğretiminin sınırlarını belirleyen Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni'nin Genel Yeterlikler bölümünde de vurgulanmıştır. Bundan hareketle Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarının hangi sosyokültürel bilgilere sahip olduğunu tespit edip karşılaştırmak bu çalışmanın temel dayanağını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik temel düzeyde hazırlanmış Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ile Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine

yönelik temel düzeyde hazırlanmış Učimo Srpski 1 ders kitabındaki sosyokültürel unsurların tespitine ve karşılaştırmalı incelenmesine çalışılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Çalışma kapsamında incelenen temel düzey Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında toplam 237, temel düzey Učimo Srpski 1 ders kitabında da toplam 64 sosyokültürel nitelikli unsur tespit edilmiştir. Kültür aktarımı bağlamında ilgili kitaplardaki okuma ve dinleme metinlerinin taşıdıkları sosyokültürel unsurların dağılımına bakıldığında Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin daha düzenli bir dağılım gösterdiğini söyleyebilmek mümkünse de aynı durum Učimo Srpski 1 ders kitabındaki metinler için aynı oranda geçerli değildir.

Çalışma sonucunda Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında A1 düzeyinde toplam 126, A2 düzeyinde ise 175 sosyokültürel unsur tespit edilmiştir.

Çalışma çerçevesinde Türkçe ve Sırpça temel düzey ders kitaplarında toplam 301 metin incelenmiştir. Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe kitabında A1 düzeyi okuma metinlerinde 67, A2 düzeyi okuma metinlerinde de 102 sosyokültürel unsurun yer aldığı görülmüştür. Dinleme metinlerinde ise A1 düzeyi dinleme metinlerinde 30, A2 düzeyi dinleme metinlerinde de 34 sosyokültürel unsurun yer aldığı görülmüştür. Učimo Srpski 1 kitabında A1 düzeyi okuma metinlerinde 17, A2 düzeyi okuma metinlerinde de 29 sosyokültürel unsur tespit edilmiştir. Dinleme metinlerinde ise A1 düzeyinde 8 ve A2 düzeyinde de 10 sosyokültürel unsur tespit edilmiştir. İnceleme kapsamındaki Türkçe ve Sırpça A2 düzeyi ders kitaplarına ait metinlerde daha fazla oranda sosyokültürel unsurun yer alışı A1 düzeyi ders kitaplarındaki metinlerin temel dil bilgisi konularının öğretimine yönelik oluşu sebebine bağlanabilir.

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış temel düzey ders kitaplarındaki sosyokültürel unsurların tespiti amacıyla taranan okuma beceri alanına ait 219 ve dinleme beceri alanına ait 82 metinde bulgularan sosyokültürel unsurların çoğunluğunun okuma metinlerinde yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe temel düzey ders kitaplarındaki okuma metinlerinde 173 Učimo Srpski 1 temel düzey ders kitaplarındaki okuma metinlerinde de 46 sosyokültürel unsurun yer aldığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulardan okuma metinlerinde yer alan sosyokültürel unsurların dinleme metinlerine göre daha düzenli bir dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarındaki sosyokültürel nitelikteki unsurların *Günlük Yaşam, Kişiler Arası İletişim, Değerler ve Eğitim, Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor, Gelenekler ve Folklor, Coğrafya ve Mekân* şeklinde belirlenen ana kategorileri içerisinde Günlük Yaşam

kategorisinde Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında 23, Uçimo Srpski 1 ders kitaplarında da 10 sosyokültürel unsura rastlanmaktadır. Türkçe ve Sırpça ders kitaplarında *Günlük Yaşam* ana kategorisine ait sosyokültürel nitelikteki unsurların çoğunluğu *yiyecek-içecekler* alt kategorisinde yoğunlaşmaktadır. Bu durum günlük yaşamın en temel ihtiyaçlarının başında yer alan yeme ve içme eylemlerinin kültürel hayata ve dolayısıyla da ders kitaplarına doğal bir yansıması olarak düşünülebilir. (*Günlük Yaşam* ana kategorisindeki sosyokültürel unsurların alt kategorilere göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.)

Kişiler Arası İletişim ana kategorisi kapsamında Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında 26, Uçimo Srpski 1 ders kitabında da 18 sosyokültürel unsur yer almaktadır. Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında *Kişiler Arası İletişim* ana kategorisine ait sosyokültürel nitelikteki unsurların çoğunluğu *Kalıp sözler, deyimler, atasözleri ve vecizeler* alt kategorisinde yoğunlaşırken Uçimo Srpski 1 ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurlara ağırlıklı olarak *Selamlaşma ifade ve davranışları ile aile yapısı, aile bireyleri arasındaki ilişkiler* alt kategorisinde rastlanmaktadır. (*Kişiler Arası İletişim* ana kategorisindeki sosyokültürel unsurların alt kategorilere göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.)

Değerler ve Eğitim ana kategorisinde bulguların sosyokültürel unsurların da 68’i Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında, 15’i de Uçimo Srpski 1 ders kitabında yer almaktadır. Türkçe ve Sırpça ders kitaplarında *Değerler ve Eğitim* ana kategorisine ait sosyokültürel unsurların çoğunluğunu -kök değerler çerçevesinde belirlenen- *değerler* alt kategorisindeki unsurlar oluştururken *eğitim kurumları, sempozyumlar, konferanslar, paneller, söyleşiler* alt kategorilerinde sosyokültürel unsurlara ise hiç yer verilmediği görülmektedir. (*Değerler ve Eğitim* ana kategorisindeki sosyokültürel unsurların alt kategorilere göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.)

Çalışmanın bir diğer ana kategorisini oluşturan *Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor* başlığı altında Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında 36, Uçimo Srpski 1 ders kitabında 7 sosyokültürel unsura rastlanmaktadır. Bu kategorideki bulgular içerisinde Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında en fazla *müzik eserleri ve müzisyenler ile görsel sanatlar ve el sanatları* alt kategorilerinde bulgulara rastlanmakta Uçimo Srpski 1 ders kitabında ise ağırlıklı olarak *edebî eserler ile görsel sanatlar ve el sanatları* alt kategorisindeki bulguların varlığı göze çarpmaktadır. (*Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor* ana kategorisindeki sosyokültürel unsurların alt kategorilere göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.)

Gelenekler ve Folklor ana kategorisindeki bulgulara bakıldığında da Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında 21, Uçimo Srpski 1 ders kitabında 6 sosyokültürel unsur görülmektedir. Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında *Gelenekler ve*

Folklor ana kategorisine ait sosyokültürel nitelikteki unsurların çoğunluğu *dinî kurallara dayalı davranışlar* ile *festivaller, şenlikler, törenler, kutlamalar* alt kategorisinde yoğunlaşırken Uçimo Srpski 1 ders kitabında da *dinî kurallara dayalı davranışlar* en fazla sosyokültürel unsur barındıran alt kategori durumundadır. (*Gelenekler ve Folklor* ana kategorisindeki sosyokültürel unsurların alt kategorilere göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.)

Coğrafya ve Mekân ana kategorisi kapsamında Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında 63, Uçimo Srpski 1 ders kitabında da 8 sosyokültürel unsur tespit edilmiştir. *Coğrafya ve Mekân* ana kategorisine ait sosyokültürel nitelikteki unsurların çoğunluğu Türkçe ve Sırpça ders kitaplarında ortak olarak *şehirler veya diğer yerleşim yerleri* alt kategorisinde yer almaktadır. (*Coğrafya ve Mekân* ana kategorisindeki sosyokültürel unsurların alt kategorilere göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.)

Yukarıda söz konusu edilen bulgular, Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış temel düzey ders kitaplarındaki sosyokültürel unsurların Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında en fazla *Değerler ve Eğitim*, Uçimo Srpski 1 ders kitaplarında da *Kişiler Arası İletişim* ana kategorisinde yer aldığını ortaya koymaktadır. En az oranda sosyokültürel unsura ise benzer şekilde *Gelenekler ve Folklor* ana kategorisinde rastlanmaktadır.

Araştırmalarımız sonucunda Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarını kültür aktarımı açısından karşılaştırmalı olarak inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Ancak, literatürde kültür aktarımı bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarının farklı dillerdeki öğretim kitapları ile karşılaştırıldığı az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır.

Al-Sharabi (2019), kültür aktarımı bağlamında temel düzey (A1-A2) İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ders kitapları ile Arapça yabancı dil ders kitaplarını *selamlaşma ve davranışlar, aile ilişkileri ve kuşaklar arası ilişkiler, misafir etme, ikram ve hediyeler* gibi kültürel unsurlar bakımından karşılaştırmalı olarak incelediği çalışmasında *aile yapıları ve kuşaklar arası ilişkiler* kültür ögesiyle ilgili yapılan tespitlerde iki kültürün birbirine çok benzediği, *misafir etme, ikram ve hediyeler* unsurlarıyla ilgili İstanbul kitaplarında çok fazla tespit yapılırken Arapça ders kitabında ayrıntılı tespitler yapılamadığı sonucuna ulaşmıştır.

Genel (2020) de yabancı dil olarak Türkçe ve Korece temel düzey öğretim kitaplarını kültürel unsurlar açısından incelediği çalışmasında A1 seviyesi Türkçeye Yolculuk kitabında Sejong Korece kitabına göre daha fazla kültürel unsur bulgulamış, A2 seviyesinde ise Sejong Korece kitabının Türkçeye Yolculuk kitabına göre daha fazla kültürel unsura değindiğini tespit etmiştir. *Değerler, eğitim, gelenek ve folklor* gibi kültürel unsurlara her iki kitapta daha az

verildiği, *günlük yaşam, kişiler arası ilişkiler ve coğrafya ve mekân* öğelerinin ön planda tutulduğu sonucuna varmıştır.

Benzer bir başka araştırmada da Soyşekerci (2015) İngilizce (Global Elementary A2 Coursebook) ve Türkçe (İzmir Yabancılar İçin Türkçe A2) ders kitaplarını kültürel öğeler bakımından incelemiştir. Araştırmada kültür öğretimi ön planda tuttuğu belirtilen Global Elementary A2 Coursebook'un sonuçları ile İzmir Yabancılar İçin Türkçe A2 Ders Kitabı'nın sonuçlarının benzer nitelikler taşıdığı bulgulanmış, İzmir Yabancılar İçin Türkçe A2 ve Global Elementary Coursebook A2 ders kitaplarının kültür aktarımını sağlayacak yeterli kültürel unsura sahip olduğu görülmüştür.

5.2. Öneriler

- Yabancı dil öğretiminde sosyokültürel nitelikteki unsurlar vasıtasıyla kültürel aktarım odaklı bir öğretim yönteminin benimsenmesi, öğrencilerin hedef kültüre karşı ön yargılı yaklaşımlarının önüne geçip öğrenme motivasyonlarının artmasını sağlayabilir. Bu nedenle yabancı dil öğretimine yönelik hazırlanan ders kitaplarının metin içerikleri hedef kültüre ait sosyokültürel unsurların aktarımını göz önünde bulundurularak hazırlanabilir. Bu noktada özellikle Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanacak ders kitaplarında sosyokültürel unsurların daha fazla yer almasının gerekli olduğu söylenebilir.
- Yabancı dil öğretiminde sosyokültürel nitelikteki unsurların kültür aktarımını amaçlı kullanımına ilişkin karşılaştırmalı çalışmaların alan yazında yeterince yer almadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle bu konuda yapılacak çalışmalar, ders kitaplarına, çalışma kitaplarına, öğretmen kılavuz kitaplarına, uzaktan öğretim materyallerine ve en önemlisi dil öğreticilerine kaynak teşkil edip yönlendirici bir etkiye sahip olabilir.
- Yabancı dil öğretiminin başlangıcında öncelikle evrensel kültür öğelerinden ve ortak kültürel unsurlardan örnekler verilmesi ve ardından hedef kültüre yönelik sosyokültürel unsurlardan bahsedilmesi öğrenciler açısından ilgi çekici, merak uyandırıcı ve güdüleyici olabilmektedir. Bundan hareketle gerçekleştirilecek yabancı dil öğretimi bu yolla tekdüze bir hâlden zevkli, kolay ve kalıcı bir hâle dönüştürülebilir.
- Yabancı dil öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alacak metinlerin farklı kaynak kültürlere sahip öğrenciler arasında kültürel bütünleşmeyi sağlaması temel ilke olmalıdır. Bundan hareketle içeriğinde sosyokültürel bilgileri barındıran metinlerin ders kitaplarında çokça yer alması, kaynak kültür ile hedef kültürün daha fazla yakınlaşıp bütünleşmesine katkı sağlayabilir.

- Yabancı dil öğretiminde sosyokültürel unsurlar, farklı kültürleri tanıma ve tanıtmada en elverişli araçlardan biridir. Bu çalışma, Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış temel düzey ders kitaplarındaki kültür aktarımını karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlayan ilk araştırma olmakla birlikte aynı zamanda farklı araştırmacılara ve bu türden çalışmalara örneklik edebilir.

Sonuç olarak, yabancı dil öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında hedef kültürün tanıtımı amacıyla seçilen metinler, sadece dilin kurallarını öğretmek amacıyla değil, içerdiği sosyokültürel unsurlar bakımından da gözden geçirilerek ders kitaplarında yer almalıdır. Şüphesiz bu durum, yabancı dil öğrenen öğrencilerin ders kitaplarına ve dolayısıyla da hedef kültüre olan bakışlarını olumlu yönde etkileyecektir.

Kaynakça

- Al-Sharabi, T. (2019). *Kültür Aktarımı Bağlamında Yabancı Dil Olarak Arapça ve Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Karşılaştırılması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi: Sakarya.
- Aydın, İ. ve Torusdağ, G. (2014). Türkçe öğretimi çerçevesinde yazınsal bir metin çözümleme örneği olarak Refik Halit Karay'ın garip bir hediye'si. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3 (4), 109-134. DOI: 10.7884/teke.340
- Banguoğlu, T. (1974). *Türkçenin grameri*. Baha Matbaası.
- Bölükbaş, F. ve Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkish Studies*, 5 (4), 221-235.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim* 39(174), 33-38.
- De Saussure, F. (1966). *Course in general linguistics*. McGraw-Hill Book Company.
- Demir, A. ve Açık, F. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 51-72.
- Dilidüzgün, Ş. (1995). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazınsal metinler*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi: İstanbul.
- Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi. (2012). Öğrenim, öğretim ve değerlendirme. telc GmbH.
- Đuričić, M. ve Georgijev, I. (2013). Interkulturna kompetencija u nastavi španskog kao izbornog jezika. *Komunikacija i kultura online*, 4, 65-78.
- Eğinli, T. A. (2011). Kültürlerarası yeterliliğin kazanılmasında kültürel farklılık eğitimlerinin önemi. *Öneri Dergisi*, 9 (35), 215-227.
- Erdem, E. ("b.t.") Dil, kültür ve medeniyet. Erişim: 26.05.2022. <https://www.tded.org.tr/icerikdokuman/126.-sayi-ekrem-erdem-makale-F-89.pdf>
- Ergin, M. (1985). *Türk dil bilgisi*. Boğaziçi Yayınları.
- Erişek, Ö. ve Yücel, F. (2002). Dil öğretiminde yazınsal metinlerin yeri. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 63-76.
- Genel, P. (2020). *Yabancı Dil Olarak Türkçe ve Korece Öğretim Kitaplarının Kültürel Unsurlar Açısından İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Göçer, A. (2012). Dil kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*,

50-57.

- Gökalp, Z. (1975). *Türkçülüğün esasları*. Sebil Matbaacılık.
- Gökmen, E. M. (2005). Yabancı dil öğretiminde kültürlerarası iletişimsel edinç. *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, 128, 69-78.
- Günay, D. (2007). *Metin bilgisi*. Multilingual.
- Güvenç, B. (1994). *İnsan ve kültür*. Remzi Kitabevi.
- Güvenç, B. (2002). *Kültürün ABC'si*. Yapı Kredi Yayınları.
- Inosavljević Vučetić, M., Krstić, K. (2016). Analiza kulturnih sadržaja u udžbeniku katalonskog jezika bäsic 1. *Metodički vidici*, 7, 481-497.
- İşcan, A. ve Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti örneği (B1-B2 Düzeyi). *İstanbul Aydın Üniversitesi Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 3(1), 47-66.
- Kaplan, M. (2020). *Kültür ve dil*. Dergah Yayınları.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Teknikleri: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Nobel Yayıncılık.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1, 62-80.
- Kılıçkaya, F. (2004). Guidelines to evaluate cultural content in textbooks. Erişim: 26.05.2022. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED571265.pdf>
- Köşker, G. (2020). Yabancı dil öğretiminde kültürlerarası iletişimin temel kavramları konusunda öğrenci görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 237-272. DOI: 10.18039/ajesi.682033
- Krstić, K. (2012). Kultura u nastavi španskog kao stranog jezika. *Lipar*, 47, 205–216.
- MEB (2017). *Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine...* Ankara. Erişim: 26.05.2022. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf
- Okur, A. ve Keskin, F. (2013). Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim Seti örneği. *The Journal of Academis Social Science Studies*, 6 (2), 1619-1640.
- Özdemir, M. (2010) Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma*. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi XI*, (1), 323–343.
- Özgüzel, S. (2013). Batı Avrupa'da çok kültürlü toplum olgusu ve kültürlerarası iletişimin önemi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 4, 143-152.

- Özışık, C. (2004). *Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel Farkındalık: New Headway Ders Kitaplarının Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi Değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Özkan, P. A. (2009). *Yabancı dil olarak Türkçe derslerinde kültürlerarası iletişim yetisi kazandırma amaçlı karikatür kullanımı* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi: İstanbul.
- Pehlivan, F. (2007). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürlerarası etkileşim odaklı yaklaşım uyarınca metin çalışmaları*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Quappe, S., Cantatore, G. (2005). What is Cultural Awareness, anyway? How do I build it? Erişim: 24.05.2022. http://www.insynctraining.eu/artikelen/what_is_cultural_awareness.pdf
- Sáez Alonso, R. (2006). La educación intercultural. *Revista de Educación*, 339, 859-881.
- Sapir, E. (1999). *XX. yüzyıl dilbilimi*. Multilingual Yay.
- Sever, P. (2019). *Yeni Hitit Dil Öğretim Seti İle Yedi İklim Dil Öğretim Setinin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültür Aktarımı Açısından Karşılaştırılması*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi]. Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Škaljić, A. (1966). *Turcizmi u srpsko-hrvatskom jeziku*. Svjetlost.
- Soyşekerci, G. (2015). *İngilizce ve Türkçe Ders Kitaplarında Kültürel Öğelerin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Sözer, E. (1984). Amerika Birleşik Devletleri'nde yabancı dil öğretmeni yetiştirme. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 131-146.
- Tavşancıl, E. ve Aslan E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- TDK. (2022). <https://sozluk.gov.tr/>
- Tomalin, B. ve Stempleski, S. (1993). *Cultural awareness*. Oxford: Oxford University Press.
- Turhan, M. (1994). *Kültür değişimleri*. Ötüken Neşriyat.
- Učimo srpski 1, Azbukum, Novi Sad, 2013.
- Vujović, A. (2007). Obrazovanje profesora stranih jezika u oblasti strane kulture. *Pedagogija*, 62(4): 657-666.
- Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara, 2018.
- Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A2, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara, 2018.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim-Education And Science*, 23, 7-17.

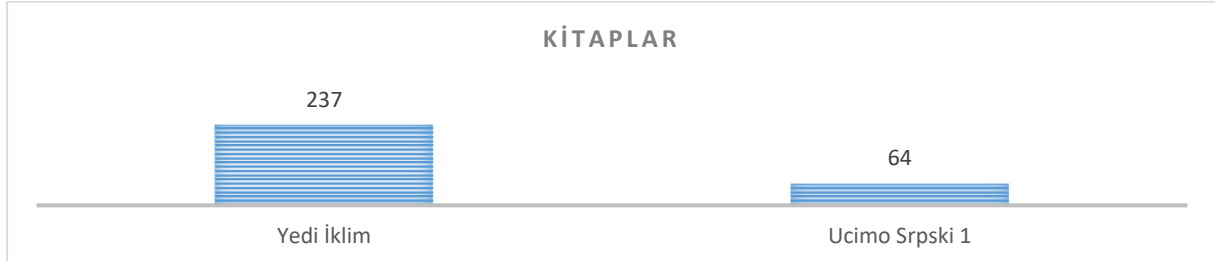
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, M. (2017). *Kültürel Etkileşim Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Hiperlink Yayınları.
- Žegarac, N., Kišjuhas, A. ve Koprivica, I. (2016). *Pojmovnik kulturno kompetentne prakse*. Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu.
- Zeyrek, S. (2020). Dil-kültür ilişkisi doğrultusunda yabancı dil öğretimi. *International Journal of Teaching Turkish as a Foreign Language*, 2 (3), 165-186.

Ekler

Ek 1- Grafikler

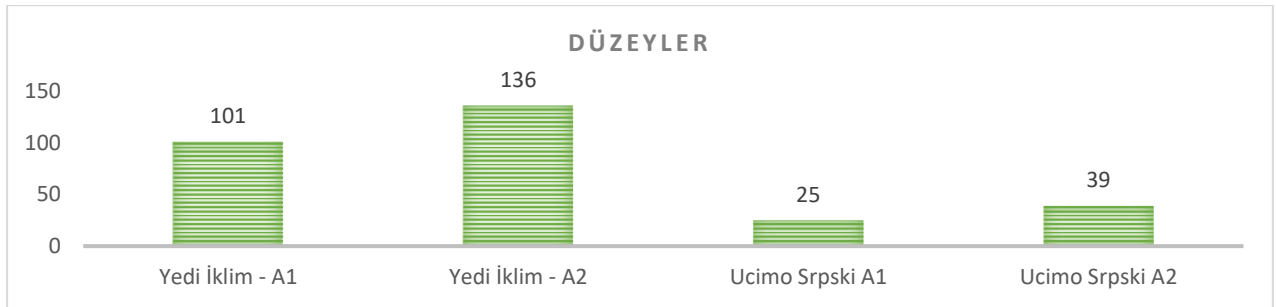
Grafik 1

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların dağılımı

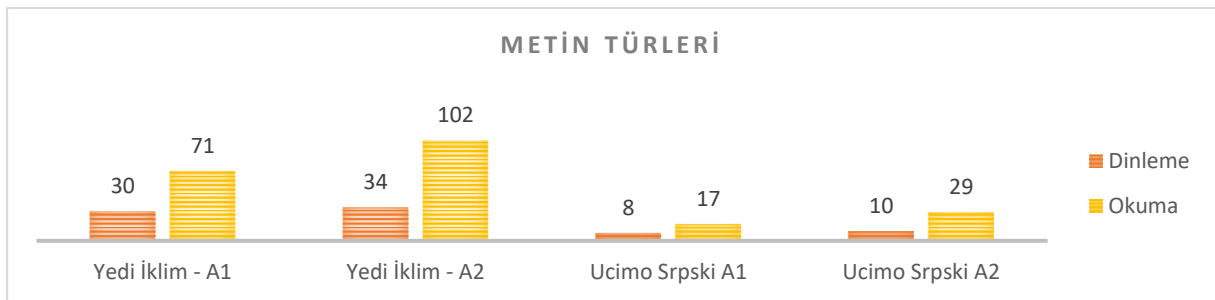
Grafik 2

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların düzeylere göre dağılımı

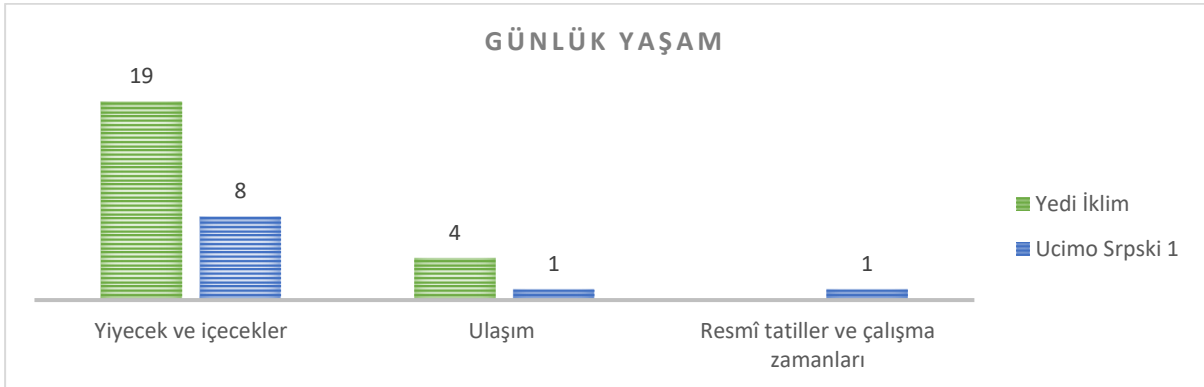
Grafik 3

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların metin türlerine göre dağılımı

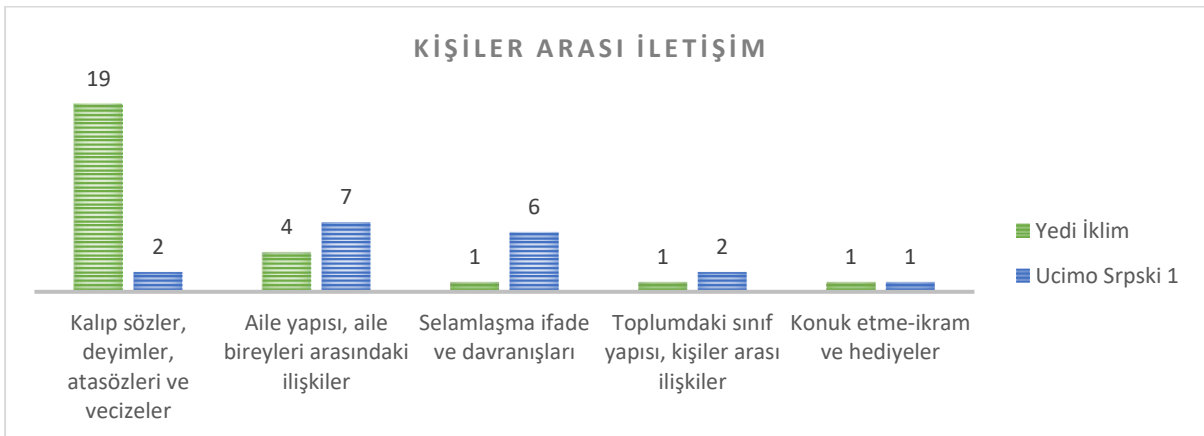

Grafik 4

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların günlük yaşam kategorisine göre dağılımı

Grafik 5

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların kişiler arası iletişim kategorisine göre dağılımı

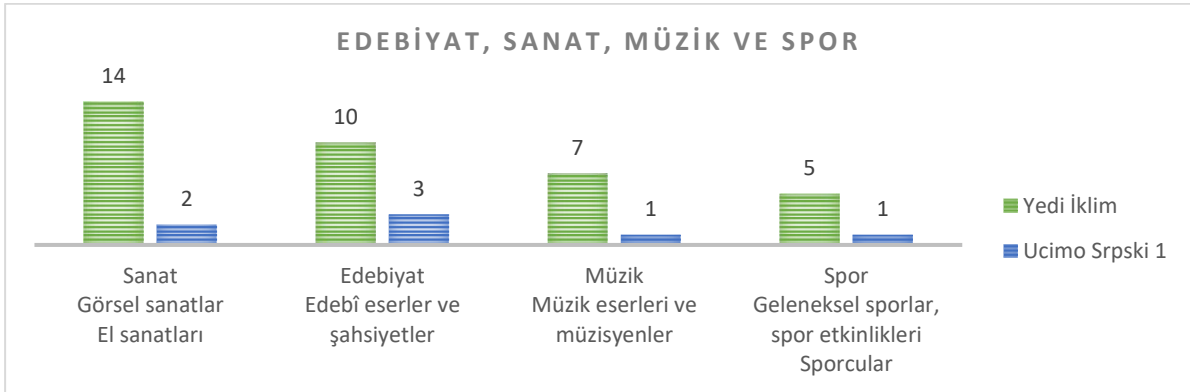
Grafik 6

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların değerler ve eğitim kategorisine göre dağılımı

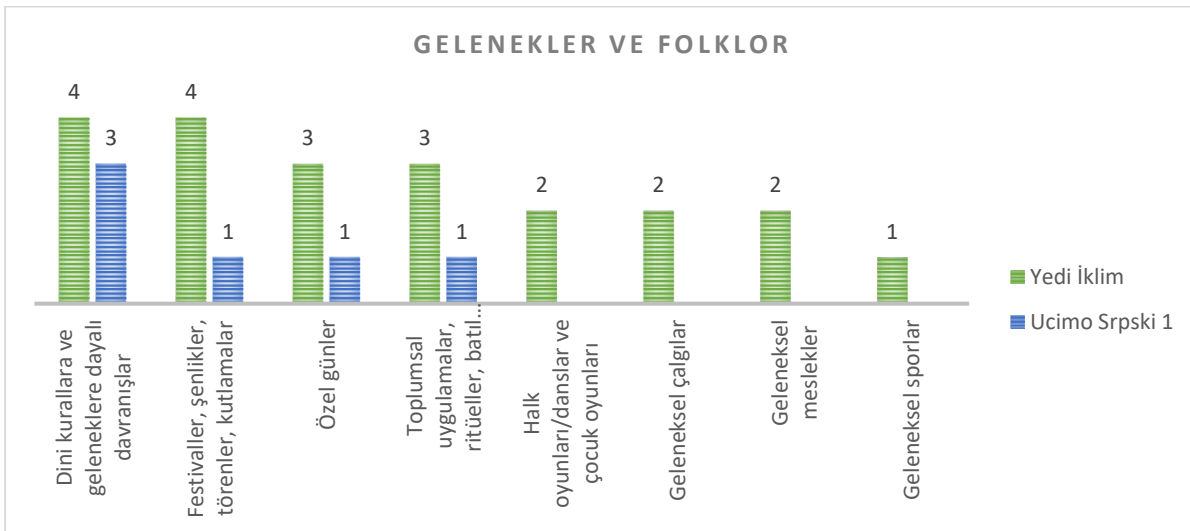

Grafik 7

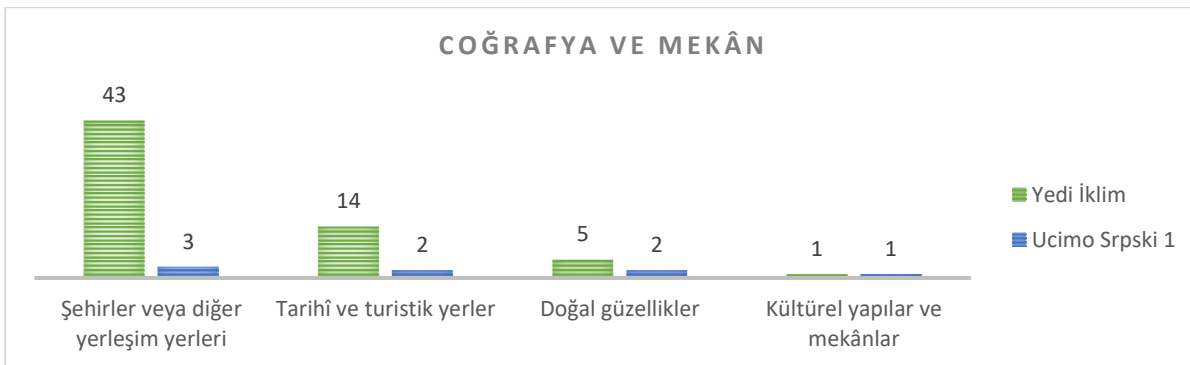
Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların edebiyat, sanat, müzik ve spor kategorisine göre dağılımı

Grafik 8

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların gelenekler ve folklor kategorisine göre dağılımı

Grafik 9

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların coğrafya ve mekân kategorisine göre dağılımı

Ek 2- Tablolar

Tablo 1

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların sayı ve (%) oranları

	Yedi İklim				Uçimo Srpski			
	A1		A2		A1		A2	
Kültürel Öğeler	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Günlük Yaşam	15	14.85	8	5.88	0	0	10	25.64
Kişiler Arası İletişim	14	13.86	12	8.82	14	56.00	4	10.26
Değerler ve Eğitim	31	30.69	37	27.21	6	24.00	9	23.08
Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor	7	6.93	29	21.32	2	8.00	5	12.82
Gelenekler ve Folklor	7	6.93	14	10.29	0	0	6	15.38
Coğrafya ve Mekân	27	26.73	36	26.47	3	12.00	5	12.82
TOPLAM	101	100	136	100	25	100	39	100

Tablo 2

Türkçe ve Sırpçanın yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında yer alan sosyokültürel unsurların alt kategorilerdeki sayı ve (%) oranları

Kültürel Öğeler	Yedi İklim				Uçimo Srpski			
	A1		A2		A1		A2	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Günlük Yaşam								
Yiyecek ve içecekler	11	73.33	8	100	-	-	8	80
Yemek zamanları ve yeme-içme alışkanlıkları	-	-	-	-	-	-	-	-
Resmî tatiller ve çalışma zamanları	-	-	-	-	-	-	1	10
Boş zaman etkinlikleri, hobiler	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulaşım	4	26.66	-	-	-	-	1	10
Moda	-	-	-	-	-	-	-	-
Kişiler Arası İletişim								
Selamlaşma ifade ve davranışları	1	7.14	-	-	6	42.85	-	-
Aile yapısı, aile bireyleri arasındaki ilişkiler	3	21.42	1	8.33	6	42.85	1	25
Toplumdaki sınıf yapısı, kişiler arası ilişkiler	1	7.14	-	-	1	7.14	1	25
Konuk etme-ikram ve hediyeler	1	7.14	-	-	-	-	1	25
Kalıp sözler, deyimler, atasözleri ve vecizeler	8	57.14	11	91.66	1	7.14	1	25
Değerler ve Eğitim								
Değerler	27	87.09	28	75.67	5	83.33	7	77.77
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-
Eğitim kurumları	-	-	1	2.70	-	-	-	-
Eğitimciler, bilim adamları	-	-	-	-	1	16.66	2	22.22
Üniversiteler	4	12.90	8	21.62	-	-	-	-
Sempozyumlar, konferanslar, paneller, söyleşiler vb.	-	-	-	-	-	-	-	-
Edebiyat, Sanat, Müzik ve Spor								
Edebiyat; Edebî eserler ve şahsiyetler	1	14.28	9	31.03	2	100	1	20
Müzik; Müzik eserleri ve müzisyenler	3	42.85	4	13.79	-	-	1	20
Sanat; Görsel sanatlar, El sanatları	2	28.57	12	41.37	-	-	2	40
Spor; Sporcular ve spor etkinlikleri	1	14.28	4	13.79	-	-	1	20
Gelenekler ve Folklor								
Özel Günler	1	14.28	2	14.28	-	-	1	16.66
Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler	-	-	-	-	-	-	-	-
Dini kurallara ve geleneklere dayalı davranışlar	3	42.85	1	7.14	-	-	3	50

Festivaller, şenlikler, törenler, kutlamalar	-	-	4	28.57	-	-	1	16.66
Halk oyunları0danslar ve çocuk oyunları	1	14.28	1	7.14	-	-	-	-
Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar	-	-	3	21.42	-	-	1	16.66
Geleneksel meslekler	1	14.28	1	7.14	-	-	-	-
Geleneksel çalgılar	1	14.28	1	7.14	-	-	-	-
Geleneksel sporlar	-	-	1	7.14	-	-	-	-
Coğrafya ve Mekân								
Şehirler veya diğer yerleşim yerleri	19	70.37	24	66.66	1	33.33	2	40
Tarihî ve turistik yerler	4	14.81	10	27.77	1	33.33	1	20
Kültürel yapılar ve mekânlar	1	3.70	-	-	-	-	1	20
Doğal güzellikler	3	11.11	2	5.55	1	33.33	1	20
TOPLAM	101		136		25		39	

ÖZ GEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Maja MİLOSAVLJEVIĆ

Doğum Yeri: Belgrad / Sırbistan

Öğr. Gördüğü Kurumlar:

Lise: Gimnazija “Bora Stankovic”, Bor

Lisans: Belgrad Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, İspanyol Dili ve Edebiyatı

Yüksek Lisans: Belgrad Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, Yabancılara Sırpça Öğretimi

Çalıştığı Kurumlar:

Belgrad Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, Sırpça öğretmeni – stajyer

ETİHAD AIRWAYS – satış danışmanı

Maja MILOSAVLJEVIC

22 /05 /2022